

KATUJENGIEN PIIRTEET JA JENGIYTYMISEN ENNALTAEHKÄISEMINEN OULUSSA

Nuorten parissa toimivien ammattihenkilöiden kokemuksia

Herrala Anu

Opinnäytetyö

Sosiaaliala
Sosionomi (AMK)

2024

Sosiaali-
sosionomi (AMK)

Tekijä	Anu Herrala	Vuosi	2024
Ohjaaja(t)	Virpi Piira		
Työn nimi	Katujengien piirteet ja jengiytymisen ennaltaehkäiseminen Oulussa – Nuorten parissa toimivien ammattihenkilöiden kokemuksia		
Sivumäärä	71 + 7		

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää Oulussa mahdollisesti ilmeneviä katujengien piirteitä ja jengiytymisen ennaltaehkäisyn kehittämistarpeita. Opinnäytetyö avasi katujengi-ilmiön tämänhetkistä tilannekuvaa ja kehityssuuntaa Oulussa. Totuudenmukaisen kuvan luomiseksi opinnäytetyössä selvennettiin katujengi-termin oikeanlaista käyttöä. Opinnäytetyö tarkasteli myös roadman-ilmiön esiintyvyyttä Oulun katukuvassa. Tavoitteena oli auttaa oululaisten nuorten parissa toimivia organisaatioita ja ammattihenkilöitä jengiytymisen ehkäisyssä.

Nuorisorikollisuuden käsitteet ja jengiytymisen ennaltaehkäisyä koskeva aiempi tutkimustieto ohjasivat teorialähtöistä työskentelyä. Opinnäytetyössä määriteltiin, mitä ovat nuorisorikollisuus, järjestäytynyt rikollisuus, katujengirikollisuus, roadman-kulttuuri sekä alakulttuuri ja anomiateoria. Opinnäytetyö esittelee Suomessa ja ulkomailla käytettyjä jengiytymisen ennaltaehkäisyn keinoja sekä niiden tutkittuja kehittämistarpeita.

Opinnäytetyössä yhdistyivät sekä kvalitatiivinen että kvantitatiivinen tutkimusote. Aineisto kerättiin Google Forms -kyselylomakkeella, johon vastasivat oululaisten nuorten parissa toimivat ammattihenkilöt. Kvalitatiivinen aineisto analysoitiin sisällönanalyysin avulla. Kvantitatiivisen aineiston analysointiin sovellettiin ristiintaulukoinnin menetelmää.

Tulosten mukaan Oulussa ei ole varsinaisia katujengejä, mutta niiden piirteitä on havaittavissa. Oululaisten nuorten käyttäytyminen viittaa enemmän rikollisuuden ihannointiin kuin jengiytymiseen. Roadman-ilmiö näkyy Oulussa katujengi-ilmiötä enemmän, mutta senkin suosio on laskemassa. Jengi-ilmiötä ovat rauhoittaneet ammattilaisten tekemät toimet jengiytymisen ehkäisemiseksi.

Opinnäytetyö esittää useita kehittämisideoita jengiytymisen ennaltaehkäisyyn, joita voi hyödyntää nuorten kanssa työskentelyssä Oulussa ja muuallakin Suomessa. Jatkotutkimusaiheita ovat esimerkiksi nuorten näkökulman selvittäminen, nuorisorikollisuuden ja jengiytymisen syiden etsiminen sekä ajankohtaisen tilanteen esittäminen muutaman vuoden päästä. Lisäksi mahdollisista toteutettavista kehittämistoimenpiteistä voi tehdä vaikuttavuustutkimuksen.

Avainsanat katujengi, jengiytyminen, roadman, nuorisorikollisuus, alakulttuuri, järjestäytynyt rikollisuus

Social Services
Bachelor of Social Services

Author	Anu Herrala	Year	2024
Supervisor(s)	Virpi Piira		
Title	The characteristics of street gangs and the prevention of gang involvement in Oulu – Experiences of professionals working with young people		
Number of pages	71 + 7		

The purpose of the thesis was to investigate the possible characteristics of street gangs that may appear in Oulu and the development needs for gang prevention. The thesis provided an overview of the current situation and development trends of the street gang phenomenon in Oulu. To create an accurate picture, the thesis clarified the correct use of the term "street gang". It also examined the prevalence of the roadman phenomenon in Oulu street scene. The goal was to assist organizations and professionals working with young people in Oulu in preventing gang involvement.

The concepts of youth crime and previous research on gang prevention guided the theory-based approach. The thesis defines youth crime, organized crime, street gang crime, roadman culture, subculture, and anomie theory. It also presents gang prevention methods used both in Finland and abroad, along with identified development needs for these methods.

The thesis combined both qualitative and quantitative research approaches. Data was collected via a Google Forms survey, answered by professionals working with young people in Oulu. The qualitative data was analyzed using content analysis, and cross-tabulation methods were applied to the quantitative data.

According to the results, there are no actual street gangs in Oulu, but their characteristics are observable. The behavior of youth in Oulu seems to indicate more of an admiration for crime rather than actual gang involvement. The roadman phenomenon is more visible in Oulu than the street gang phenomenon, although its popularity is also declining. Gang-related activities have been mitigated by actions taken by professionals to prevent gang involvement.

The thesis presents several development ideas for gang prevention that can be applied to working with young people in Oulu and elsewhere in Finland. Future research topics include exploring the perspectives of young people, investigating the causes of youth crime and gang involvement, and presenting the current situation a few years from now. Additionally, an impact study could be conducted on any development measures that may be implemented.

Keywords street gang, gang involvement, roadman, youth crime, subculture, organized crime

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	NUORISORIKOLLISUUDEN KÄSITTEITÄ.....	7
2.1	Nuorisori­kollisuus	7
2.2	Järjestäytynyt rikollisuus.....	9
2.3	Katujengin määrittelyä	11
2.4	Roadman-kulttuuri	14
2.5	Alakulttuuri ja anomiateoria	16
3	NUORISORIKOLLISUUDEN JA JENGIYTYMISEN ENNALTAEHKÄISY	19
3.1	Suomessa käytettyjä keinoja	19
3.2	Muulla maailmassa käytettyjä menetelmiä	22
3.3	Havaitut kehittämiskohteet.....	24
4	OPINNÄYTETYÖN TAVOITE JA TUTKIMUSONGELMAT	31
5	TUTKIMUSMENETELMÄT	32
5.1	Kvalitatiivinen ja kvantitatiivinen tutkimusote	32
5.2	Kyselylomake aineistonkeruumenetelmänä.....	34
5.3	Sisällönanalyysi ja ristiintaulukointi analysointimenetelminä.....	37
6	TULOKSET.....	40
6.1	Kyselyyn osallistujat.....	40
6.2	Katujengien piirteet ja ilmiön tilannekuva Oulussa.....	40
6.3	Kovuutta ja jännitystä alakulttuurin maailmasta	46
6.4	Roadman-kulttuuri ja sen tilannekuva Oulussa.....	49
6.5	Jengiytymisen ennaltaehkäisyn kehittämistarpeita	52
7	POHDINTA	56
7.1	Johtopäätökset	56
7.2	Hyödynnettävyys	59
7.3	Eettisyys ja luotettavuus	59
7.4	Jatkotutkimusaiheet.....	62
	LÄHTEET.....	64
	LIITTEET	71

1 JOHDANTO

Sain idean opinnäytetyöni aiheesta keväällä 2023 median kirvoittamana. Törmäsin tuolloin jatkuvasti mediassa katujengi-ilmiötä koskeviin uutisiin ja artikkeleihin. Myös Oulun katujengitilannetta käsiteltiin mediassa ja käytiin keskustelua siitä, onko Oulussa katujengejä vai ei. Aihe tuntui ajankohtaiselta ja uudelta ilmiöltä, ja kiinnostukseni kohdistui kotiseutuni eli Oulun tilanteeseen. Katujengejä on tutkittu kansainvälisesti paljon, mutta Suomessa melko vähän. Aiheesta on tehty opinnäytetöitä jonkin verran Etelä-Suomessa, mutta Oulun katujengitilanteesta aiempaa tutkimustietoa en löytänyt. Niinpä päätin tutkia opinnäytetyössäni katujengi-ilmiön tilannetta Oulussa.

Opinnäytetyöni selvittää, millaisia katujengien piirteitä Oulussa mahdollisesti ilmenee. Selvitän myös, millaisia jengiytymisen ennaltaehkäisykeinoja Oulussa tarvitaan. Lisäksi perehdyn roadman-ilmiön esiintyvyyteen, koska siinä on osittain samoja piirteitä kuin katujengi-ilmiössä. Nämä ilmiöt sekoittuvat helposti toisiinsa, vaikka ne eivät ole sama asia. Opinnäytetyön aineistonkeruu toteutetaan kyselylomakkeella, johon vastaavat oululaisten nuorten parissa toimivat ammattihenkilöt. Opinnäytetyöni tavoitteena on auttaa oululaisten nuorten parissa toimivia organisaatioita ja ammattihenkilöitä jengiytymisen ennaltaehkäisyssä.

Mediassa on kirjoitettu, että poliisin mukaan Oulussa ei ole virallisia katujengejä, mutta ilmiö on rantautumassa Ouluun. Kyse on toistaiseksi enemmänkin jengikulttuurin ihannoinnista. Oulussa on havaittu keväällä 2023 yksi ryhmittymä, jossa on ollut selkeitä viitteitä jengiytymiseen, mutta tunnusmerkistöt eivät ole täyttyneet. (Aitoaho 2023; Loukkola 2023.) Katujengikulttuuriin on liitetty muun muassa väkivalta, rikollisen elämäntavan ihannointi ja teräaseiden kanssa liikkuminen. Oululaisten nuorten tekemät rikokset ovat lisääntyneet ja teot vakavoituneet. Erityisesti alistavan ja nöyryyttävän väkivallan käyttö on kasvanut. Myös ryöstöt ovat lisääntyneet. Tekoihin liittyy usein teräaseilla uhkailua. (Aitoaho 2023.)

Kalevassa kirjoitettiin vastikään, että nuorten oleskelu Oulun keskustassa ja kadulla on vähentynyt vuoden 2024 aikana osittain toimivien nuorisopalveluiden

vaikutuksesta (Komonen 2024). Vuoden 2024 puolella ryöstörikoksia on ollut Oulun poliisin alueella edellisvuotta vähemmän, mutta toisaalta törkeät ryöstöt ovat hieman lisääntyneet (Rintala 2024). Opinnäytetyöni avaa katujengi- ja roadman-ilmiöiden tämänhetkistä tilannetta Oulussa.

Opinnäytetyöni alkaa keskeisten käsitteiden määrittelyllä. *Nuorisoriollisuus*, *katujengirikollisuus* ja *järjestäytynyt rikollisuus* ovat helposti keskenään sekoittuvia käsitteitä. Katujengien määrittelemisen ja tunnistamisen ei ole helppoa, ja puhekielessä *katujengi*-termiä käytetään useimmiten virheellisesti kaupungilla aikaa viettävistä kaveriporukoista puhuttaessa. Media sekä sosiaalisen median kuluttajat määrittelevät ja yllyttävät katujengiväkivaltaa sekä luovat jengi-ilmiötä (Saarholm & Turkka 2023, 33). Opinnäytetyössäni haluan painottaa *katujengi*-termin oikeanlaista käyttöä ilmiön totuudenmukaisen tilannekuvan esittämiseksi.

Käsitteiden määrittelyn jälkeen esittelen nuorisoriollisuuden ja jengiytymisen ehkäisemiseksi käytettyjä keinoja niin Suomessa kuin ulkomailla. Perehdyn myös ennaltaehkäisyn kehittämistarpeisiin, joita Suomessa on havaittu. Tämän jälkeen kerron opinnäytetyön tavoitteista ja käyttämästäni tutkimusmenetelmästä. Lopuksi käsittelen tutkimustuloksia ja johtopäätöksiä sekä pohdin opinnäytetyön hyödynnettävyyttä, eettisyyttä ja luotettavuutta sekä mahdollisia jatkotutkimusaiheita.

Tämän opinnäytetyön englanninkielisen tiivistelmän kääntämisessä on käytetty tekoälytyökalua, ChatGPT:n versiota 4o mini. Tekijä on tarkistanut ja muokannut työkalun laatimaa sisältöä ja ottaa täyden vastuun tekstin sisällöstä.

2 NUORISORIKOLLISUUDEN KÄSITTEITÄ

2.1 Nuorisorikollisuus

Määrittelen *nuorisorikollisuuden* käsitettä, koska se saattaa sekoittaa *katujengirikollisuuteen*. Rikoksen tehnyt nuori tai nuorisoporukka saattaa helposti leimautua *katujengiin* kuuluvaksi. Tulkitsen katujengi-ilmion liittyvän vahvasti nuorisorikollisuuteen, koska *katujengien* jäsenet ovat nuoria ja tekevät rikoksia (EUCPN 2022, 14, 16; Sambou ym. 2023, 154–155).

Nuoruus on rikollisinta aikaa ihmisen elämässä (Salmi 2006, 191; Kivivuori, Aaltonen, Näsi, Suonpää & Danielsson 2018, 114–115; Saarikkomäki & Tanskanen 2018, 200; Kaakinen, Näsi & Danielsson 2023, 53; Saarholm & Turkka 2023, 30). Ikävuodet 15–20 ovat yleensä rikosaktiivisinta aikaa, ja suurimmalle osalle nuorista rikosten tekeminen on ohimenevä vaihe (Salmi 2006, 191; Saarikkomäki & Tanskanen 2018, 206; Kaakinen ym. 2023, 53). *Nuorisorikollisuuteen* kuuluvat lainvastaiset teot riippumatta siitä, onko teoista jääty kiinni vai ei. Tekoihin liittyy usein vapauden halua, normien vastustamista, ajattelemattomuutta, seurausten ymmärtämättömyyttä, elämyshakuisuutta sekä ryhmäpainetta. (Saarholm & Turkka 2023, 30–31.) Tyypillisiä nuorten tekemiä rikoksia ovat esimerkiksi alkoholirikokset ja -rikkomukset, tuhotyöt, vahingonteot, väärän henkilötiedon antaminen sekä ryöstöt. Sen sijaan petokset, kavallukset ja talousrikokset ovat nuorten keskuudessa harvinaisia. (Saarikkomäki & Tanskanen 2018, 201.)

Nuoruuteen ja kehitykseen kuuluu omien sekä muiden rajojen kokeilua. Tällöin voi syntyä konflikteja ja väkivaltaa, jotka eivät usein ole suunnitelmallisia tai seurausiltaan vakavia. (Saarholm & Turkka 2023, 34.) Kyse voi olla kehittymättömästä syy-seuraussuhteiden ymmärryksestä ja impulsiivisuudesta, jotka voivat johtaa konfliktitilanteissa laittomuuksiin (Saarholm & Turkka 2023, 39). Toisaalta rikollinen käyttäytyminen voi olla tapa hakea hyväksyntää, mielihyvää ja sisältöä elämään (Saarholm & Turkka 2023, 35). Rikollisen käyttäytymisen taustalla vaikuttavia tekijöitä ovat esimerkiksi perhetekijät, päihteet, oppimisvaikeudet sekä käytöshäiriöt ja tarkkaavaisuuden ongelmat (Haapasalo 2006, 123–151; Saarholm & Turkka 2023, 35). Mitä vahvemmin nuori on omaksunut rikolliset arvot ja

identiteetin, sitä haastavampaa on rikollisuudesta irrottautuminen (Saarholm & Turkka 2023, 36).

Nuorisoriollisuus on ryhmäilmiö, koska kaverit ovat nuoruudessa elintärkeitä. Väkivalta ja ryöstöt tapahtuvat usein ryhmässä, jossa ollaan näyttämisenhaluisia sekä haetaan oman aseman parantamista. Kaveriporukalla ja sen luomalla sosiaalisella paineella on keskeinen merkitys siinä, päätyykö nuori rikolliselle polulle vai ei. Suojaavista taustatekijöistä huolimatta kuka tahansa voi päätyä nuorisoriolliseksi kaveriporukan ja sosiaalisen paineen viemänä. Huonosta kaveripiiristä irrottautuminen voi olla vaikeaa muutoshalusta huolimatta. Toisaalta kaverisuhteet voivat parhaimmillaan auttaa irtaantumaan rikollisuudesta. (Saarholm & Turkka 2023, 37, 39.)

Nuorisoriollisuuden riskiä lisäävät myös koulukiusaaminen ja -väkivalta sekä vähemmistöön kuuluminen. Tutkimusten mukaan koulukiusaaminen ja -väkivalta linkittyvät syrjäytymiseen ja väkivaltaiseen tulevaisuuteen. Nuorisoriollisella voi olla kokemuksia niin kiusaajan kuin kiusatunkin roolista. (Saarholm & Turkka 2023, 39–40.) Maahanmuuttajataustaiset nuoret puolestaan kokevat muita yleisemmin turvattomuutta, yksinäisyyttä ja väkivaltaa. He saattavat kärsiä sopeutumiseen, integroitumiseen ja rasismiin liittyvistä haasteista. (Honkatukia & Suurpää 2007, 87–103; Saarholm & Turkka 2023, 40–41.) Monen kulttuurin välissä eläminen luo hämmennystä ja saattaa joskus kärjistyä konfliktitilanteiksi (Saarholm & Turkka 2023, 41).

Tilastojen valossa *nuorisoriollisuus* on viime vuosikymmenten aikana vähentynyt (Saarikkomäki & Tanskanen 2018, 209; Haikkola & Hästbacka 2019, 149; Turkka & Saarholm 2023a, 15). Samalla vakava oireilu on raaistunut sekä kasaantunut huono-osaisimmille nuorille (Haikkola & Hästbacka 2019, 149; Turkka & Saarholm 2023a, 15). Nuorisoriollisuuskyselyn mukaan esimerkiksi 1990-luvulla suurin osa nuorista oli tehnyt vähintään yhden rikoksen kuluneen vuoden aikana, mutta vuonna 2020 osuus oli enää noin 30 prosenttia. Rikosaktiivisimpien nuorten joukossa rikokset ovat selkeästi lisääntyneet vuodesta 1995 vuoteen 2020 tullessa. Nuorten rikoskäyttäytyminen on polarisoitunut, eli ääripäät ovat etääntyneet toisistaan. Sukupuolten välillä ei ole suuria eroja teini-iässä, mutta

pojat syyllistyvät tyttöjä useammin väkivaltaan, kun taas tyttöjen päihteidenkäyttö on poikia monipuolisempaa. (Kaakinen ym. 2023, 57–59.)

Nuorten muuttuneet elinolosuhteet, toimintatavat sekä nuorisokulttuuri ovat vaikuttaneet poikkeuksellisten ryöstörikosten, nöyryyttävän väkivallan sekä katu- ja nuorisojengien kaltaisten ilmiöiden kasvuun. Myös korona-aika on vaikuttanut näihin ilmiöihin. Rikosilmoitusten perusteella sosiaalinen media, tekojen kuvaaminen sekä teräaseet ovat olleet viime vuosina kasvavia ilmiöitä nuorten välisissä konflikteissa. (Kaakinen ym. 2023, 61–64.) Poliisin tilastot osoittavat, että vuoden 2015 jälkeen alaikäisten väkivaltarikosten ilmaantuvuus on kasvanut erityisesti alle 15-vuotiailla nuorilla (Saarikkomäki & Tanskanen 2018, 204; Kaakinen ym. 2023, 62).

Vaikka *nuorisoriikollisuus* näyttää pääpiirteittään vähentyneen, saattavat tilastot johtaa harhaan. *Nuorisoriikollisuuden* kehitystä kuvaavat tilastot eivät ole yksiselitteisiä. (Saarikkomäki & Tanskanen 2018, 207.) Tilastoihin vaikuttaa esimerkiksi ilmoittamisvelvollisuuden laajentuminen (Kaakinen ym. 2023, 64). Vartijoiden ja järjestyksenvalvojien määrä on kasvanut ja kouluhenkilökunnan oikeudet takavarikoida vaarallisia esineitä ovat laajentuneet. Nuoriin kohdistuu enemmän sosiaalista kontrollia kuin aiemmin, mikä heijastuu poliisitilastoihin. Lisäksi tilastoja vääristää piilorikollisuus, joka ei päädy viranomastilastoihin. Suurin osa nuorten tekemistä rikoksista on piilorikollisuutta, joka ei tule poliisin tietoon. Kontrollin lisääntymisen myötä ilmirikollisuuden eli poliisin tietoon tulevien rikosten osuus on kuitenkin kasvanut. (Saarikkomäki & Tanskanen 2018, 211–212.)

2.2 Järjestäytynyt rikollisuus

Järjestäytyneelle rikollisuudelle ei ole tarkkarajaista määritelmää, mutta yleensä sillä tarkoitetaan suunnitelmallista vakavien rikosten tekemistä usean henkilön yhteenliittymässä. Rikoslaisissa (1889/39 § 6:5.2) järjestäytynyt rikollisryhmä määritellään vähintään kolmen henkilön yhteenliittymänä, jäsentyneen rakenteen omaavana, tietyn aikaa koossa olevana ja yhteistuumin rikoksia tekevänä ryhmänä. Tyypillisesti *järjestäytynyt rikollisryhmä* tavoittelee taloudellista hyötyä laittomin keinoin. Perinteisiä *järjestäytyneen rikollisryhmän* tekemiä rikoksia ovat

huumausaineiden ja ampuma-aseiden valmistus, salakuljetus ja kauppa sekä ihmiskauppa ja ihmisten salakuljetus. (Sisäministeriö 2024.)

Järjestäytynyt rikollisuus on jo pitkään tutkittu monimuotoinen ilmiö, joka nähdään kansainvälisenä uhkana oikeusvaltiolle. Suomessa *järjestäytynyt rikollisuus* jaetaan verkostomaiseen rikollisuuteen, tunnuksellisiin rikollisryhmiin, ulkomailta johdettuihin rikollisiin ryhmiin sekä rikollisuutta mahdollistaviin toimijoihin. Tunnukselliset moottoripyöräjengit ovat perinteisiä *järjestäytyneitä rikollisryhmiä*. (Forss 2023, 4.) *Rikollisryhmien* kirjo on kuitenkin todellisuudessa paljon värikkäämpi, ja rajanveto ryhmittymien välillä on vaikeaa. *Rikollisryhmät* ovat usein verkostomaisia ja tekevät muiden ryhmittymien kanssa yhteistyötä. (Sisäministeriö 2024.) Maailmalla tunnetuimpia kansainvälisiä *järjestäytyneitä rikollisryhmiä* ovat Japanin jakuza, Kiinan triadit ja Sisilian mafia (Lunde 2004, 11, 13).

Järjestäytyneeseen rikollisryhmään pääsee mukaan rajallinen määrä yksilöitä, mutta tilapäisiin tehtäviin kelpuutetaan ryhmän ulkopuolisia. *Rikollisryhmän* sääntöjen noudattamista valvotaan, ja sääntöjen noudattamatta jättäminen voi johtaa jopa henkirikokseen. Käyttäytymisnormistoon mukautuminen takaa solidaarisuuden ja lojaaliuden. (Lunde 2004, 10–11.)

Järjestäytyneeseen rikollisuuteen liittyy rikosoikeudellinen koventamisperuste, jonka mukaan rikoksen tekeminen osana vähintään kolmen henkilön muodostamaa, tietyn ajan koossa pysyvää ja yhdessä rikoksia tekevää ryhmää johtaa ankarampaan rangaistukseen kuin mitä laissa on säädetty (Laki rikoslain muuttamisesta 1129/2022 § 6:5; Forss 2023, 5). Moitittavuus perustuu pitkäaikaisen rikosten tekemisen potentiaaliin, koska ryhmässä rikoksia on helpompi tehdä, ryhmän jäsenellä voi olla erityisosaamista, jälkiä on helpompi peittää ja rikoksia on vaikeampi selvittää. Koventamisperusteen käyttö vaatii arvion siitä, onko kyseessä *järjestäytynyt rikollisryhmä*. (Forss 2023, 5–6.)

2.3 Katujengin määrittelyä

Poliisin (2023) määritelmän mukaan *katujengi* on useasta henkilöstä koostuva pysyväisluonteinen ryhmä. *Katujengiin* kuuluvat henkilöt harjoittavat yhdessä ja toistuvasti sellaista rikollista toimintaa, jolla on merkittäviä vaikutuksia turvallisuuteen ja järjestykseen yleisillä paikoilla. *Katujengeihin* liittyviä yleisiä piirteitä ovat verkostomaisuus, nuori ikärakenne sekä huumausaine- ja väkivaltarikollisuus. *Katujengeillä* on yhteys tiettyyn kaupunginosaan. Sosiaalinen media ja populaarikulttuuri rakentavat *katujengin* mainetta. *Katujengiin* kuuluva henkilö on yleensä 18–30-vuotias mies, mutta jengeihin saattaa kuulua myös alaikäisiä. (Poliisi 2023.)

Katujengirikollisuuden, nuorisoricollisuuden ja järjestäytyneen rikollisuuden käsitteet sekoittuvat yleisessä keskustelussa (Forss 2023, 2). Katujengi ei ole sama asia kuin *järjestäytynyt rikollisuus*. (Alanko ym. 2023, 29; Poliisi 2023). *Katujengi* voi täyttää rikoslaissa (1889/39) määrätyn *järjestäytyneen rikollisryhmän* tunnusmerkistön, mutta yleensä *erona järjestäytyneeseen rikollisuuteen* ovat *katujengien* löyhemmät rakenteet ja jäsenten suurempi vaihtuvuus, nuorempi ikä sekä väkivallan liittyminen selkeämmin rikolliseen bisnekseen (Forss 2023, 9). *Järjestäytynyt rikollisuus* on taloudellista toimintaa ja siihen liittyy pääoman keräämistä, toisin kuin *katujengirikollisuudessa* (Lunde 2024, 10). *Katujengin* toiminta voi *kehittyä järjestäytyneeksi rikollisuudeksi*. *Katujengirikollisuus* voidaan nähdä siltana *nuorisoricollisuuden ja järjestäytyneen rikollisuuden* välillä. (Forss 2023, 11.)

Eri toimijat, media ja tutkijat käyttävät vapaasti *jengin, nuorisojengin ja katujengin* määritelmiä, joten yhdessä kokoontuvat nuoret leimaantuvat helposti (Sambou, Saarholm & Lakhal 2023a, 154). Yhdessä kokoontuvat tai rikoksia tekevät nuoret eivät ole *katujengi* (Alanko ym. 2023, 29). Alaikäisten nuorten toisiinsa kohdistama väkivalta ei myöskään tarkoita *katujengiin* kuulumista. Nämä ilmiöt voivat kuitenkin ruokkia toisiaan, ja rikoksia tekevät alaikäiset saattavat ajautua *katujengeihin*. *Katujengirikollisuuden ja nuorisoricollisuuden* käsitteiden rajanveto saattaa hämärtyä, koska *katujengiläiset* käyttävät ryhmänsä

ulkopuolisia nuoria apuna rikoksenteossa. (Poliisi 2023.) Tutkijoiden mukaan media, viranomaiset ja sosiaalisen median kuluttajat määrittelevät ja jopa yllyttävät *katujengiväkivaltaa* ja *jengi-ilmiötä* (Saarholm & Turkka 2023, 32). Painotan, että turhan leimaamisen välttämiseksi *katujengi*-sanan tarkoituksenmukaiseen käyttöön on kiinnitettävä erityistä huomiota.

Sambou ym. (2023a, 154) kirjoittavat artikkelissaan, että Euroopan rikosentorjuntaverkoston käsikirjassa *katujengi* määritellään viiden minimikriteerin perusteella. Ensimmäisen kriteerin mukaan *katujengi* on vähintään kolmen hengen ryhmä, jonka jäsenet ovat tietoisia muodostamastaan ryhmästä. Toinen *katujengiä* määrittelevä kriteeri on jäsenten ikä. *Katujengin* jäsenet ovat nuoria aikuisia tai teini-ikäisiä. Euroopassa niin kuin Suomessakin huomiota on kiinnitetty katujengin jäsenten keskimääräisen iän nuorentumiseen. (EUCPN 2022, 14; Alanko ym. 2023, 29; Sambou ym. 2023a, 154.) Alangon ym. (2023, 29) mukaan Suomen katujengeihin kuuluvat ovat yleensä yli 20-vuotiaita.

Katujengi erottuu yhdessä rikoksia tekevästä porukasta toiminnan jatkuvuuden ja keston perusteella, joka on *katujengin* kolmas kriteeri. Neljännen kriteerin mukaan *katujengit* ovat katuorientoituneita eli he toimivat näkyvästi kaduilla, asuinalueilla ja julkisissa tiloissa pelkoa aiheuttaen. Näkyvyyttä ja mainetta haetaan myös sosiaalisessa mediassa, jossa uhotaan, mutta konfliktit ratkaistaan kaduilla. (EUCPN 2022, 16; Alanko ym. 2023, 29–30; Sambou ym. 2023a, 154–155.) Sosiaalinen media ja älypuhelimet ovat lisänneet väkivaltatilanteiden kuvaamista ja videoiden levittämistä. Väkivaltaiselle kuvamateriaalille altistuminen lisää väkivaltaa ja sosiaalista painetta. (Alanko ym. 2023, 31.)

Viides *katujengin* kriteeri on väkivallan käyttö ja laittomat teot. Väkivalta on ongelmienratkaisun, koston, kontrollin, rangaistuksen, rikoksenteon sekä uskottavuuden, identiteetin ja statuksen vahvistamisen väline. *Katujengin* erottaa nuorisoporukasta turvattomuuden tunteen aiheuttaminen ja uhka yleiselle turvallisuudelle. (EUCPN 2022, 16; Alanko ym. 2023, 30; Sambou ym. 2023a, 155.) *Katujengit* tekevät vakavampia rikoksia kuin nuorisoporukat (Forss 2023, 9).

Viiden *katujengiä* määrittävän rajauksen lisäksi *katujengit* saattavat käyttää erilaisia tunnusmerkkejä, logoja tai nimeä. (EUCPN 2022, 14; Alanko ym. 2023, 29; Sambou ym. 2023a, 154.) Tatuoinnit, logot vaatteissa sekä tunnusmerkit kuvaavat enemmänkin ryhmän ominaisuuksia kuin määrittelevät ryhmää (EUCPN 2022, 14; Sambou ym. 2023a, 154). Katujengeihin on tyypillisesti yhdistetty myös gangstarap-musiikki, joka toimii uhoamisen ja vastakkainasettelun välineenä (Forss 2023, 9).

Lisäksi *katujengeihin* liittyvät alueellisuuden ja etnisyyden elementit. *Katujengit* toimivat usein tietyllä alueella tai lähiössä kilpaillen kontrollista. Suurella osalla katujengien jäsenistä on etninen tai maahanmuuttajatausta. Tutkimukset eivät kuitenkaan osoita etnisyyden olevan syy rikoksille tai jengeihin liittymiselle, vaan vähemmistöihin kuuluvilla on muita useammin taustallaan riskitekijöitä. (EUCPN 2022, 18; Alanko ym. 2023, 29–30; Sambou ym. 2023a, 154–155.) Etniset vähemmistöryhmät kohtaavat esimerkiksi syrjintää enemmän kuin valtaväestöön kuuluvat nuoret (Alanko ym. 2023, 30). Koettu rasismi lisää jengiytymisen riskiä (Kantola, Mantsinen & Okoh 2024, luku 3). Kulttuuriin ja uskontoon voi liittyä kuitenkin myös suojaavia ja irrottautumista tukevia tekijöitä, kuten vanhempien kunnioittaminen, Ramadanin sääntöjen noudattaminen ja häpeän tuottaminen vanhemmille (Sambou ym. 2023a, 161).

Virallisista määritelmistä huolimatta *katujengien* määrittely voi olla vaikeaa, sillä toiminnan aktiivisuudessa ja rakenteissa voi olla *katujengien* välillä suuria eroja. Suomessa *katujengit* ovat melko uusia, minkä takia jäsenyys ja hierarkia eivät ole yksiselitteisiä. Jokaisella *katujengillä* on omat erityispiirteensä. *Katujengit* ovat tavallisesti löyhiä verkostoja, mutta tietyltä alueelta levitessään alkavat tulla lähelle *järjestäytyntä rikollisuutta*. Katujengien välillä eroja saattaa olla esimerkiksi johtohahmojen määrässä. Yleensä katujengissä on yksi tai useampia johtohahmoja sekä ydinryhmä, mutta aina näin ei ole. Esimerkiksi Itä-Uudellamaalla poliisi on havainnut poikkeuksellisesti kantasuomalaisista koostuvan katujengin, jolla ei ole selkeää johtohahmoa. *Katujengin* tunnistamista vaikeuttaa myös jäsenyyden kiistäminen, mutta toisaalta kyse saattaa olla yhteydestä *katujengiin* eikä varsinaisesta jäsenyydestä. (Forss 2023, 9–12, 15.)

Katujengiin kuulumisen voi täydentää nuoren psykososiaalisia, yhteenkuuluvuuden ja arvostuksen tarpeita. Se voi tuoda sosiaalista statusta, materiaalista hyötyä ja uuden yhteisön kouluyhteisön tilalle. *Katujengiin* kuuluvilla nuorilla on haasteita kouluun tai yhteiskuntaan kiinnittymisen kanssa ja heillä saattaa olla haastava perhetilanne. (Alanko 2023, 30.)

Suomessa *katujengejä* on tunnistettu noin 10 ja niihin liittyviä henkilöitä oli keväällä 2024 noin 260 (Kantola ym. 2024, luku 1). Alaikäisiä ei juurikaan kuulu suomalaisiin *katujengeihin*. Vertailun vuoksi *järjestäytyneitä rikollisryhmiä* on Suomessa arviolta 100 ja niihin liittyviä henkilöitä 1000. (Forss 2023, 2.) Suomessa tunnistetut *katujengit* toimivat pääkaupunkiseudulla sekä Turussa (Poliisi 2023).

2.4 Roadman-kulttuuri

Salusjärvi (2023) kuvaa Ylen kolumnissaan *roadmania* kaduilla paljon aikaa viettäväksi alle 20-vuotiaaksi mieheksi. *Roadmanilla* on rikollinen katuelämäntapa, *johon* kuuluvat huumeet, väkivalta ja hankaluuksiin ajautuminen. *Roadmanille* tyypillistä käyttäytymistä ovat suunsoitto ja vaateryöstöt. Lisäksi *roadmanilla* on tietynlainen pukeutumistyyli ja hän kuuntelee tietynlaista rap-musiikkia. Vaatteet ovat tummia, laadukkaita ja kalliita urheiluvaatteita. Usein kasvot peitetään kommandopipolla. Kallit vaatteet symboloivat vaurautta, joka on menestyksen mittari. Rikollisuus on vaurastumisen keino. Britanniaasta lähtöisin oleva *roadman-kulttuuri* näkyy jo yläkouluikäisten keskuudessa. (Salusjärvi 2023.)

Roadman-kulttuuri ymmärretään yksinkertaistettuna rikollisen elämäntavan ihannoitina. Nuorten suosimat uudet tyyliuunteaukset nähdään usein liioitellusti rikosten kautta, vaikka kyse voi olla pelkästä pukeutumistyylistä. Osalla nuorista *roadman-kulttuurin* ihannoiti voi kärjistyä rikolliseksi toiminnaksi. (Kajander 2024.) *Roadman-kulttuurin* ihannoiti voidaan nähdä yhtenä syynä nuorten levottomuuteen (Cremin 2023).

Yle Mixin videolla (2023) Pyyry Vaismaa kertoo *roadmaneista*. Hän haastattelee vantaalaisia lapsia ja nuoria, jotka kertovat pukeutumistyylin olevan keskeistä

roadman-kulttuurissa, mutta joskus siihen liittyy myös rikollista toimintaa tai sen ihannoitua. *Roadmanit* liikkuvat usein isolla porukalla ja kantavat puukkoja mukanaan. (Yle 2023.) Keskeinen tekijä *roadman*-ilmiön kasvussa on ollut vaikutteita nuorille antanut suosittu Netflix-sarja *Top Boy*. (Salusjärvi 2023; Yle 2023; Cremin 2023). Yle Mixin (2023) mukaan *roadmanin* määrittelemisen on vaikeaa. Pohdittavaksi jää, voidaanko nuorta kutsua *roadmaniksi*, jos hän vain näyttää siltä.

Roadman-kulttuuri ei ole maailmalla tuore ilmiö, mutta vaihtuvat ajat tuovat siihen uusia piirteitä. Sen sijaan Suomessa roadman-kulttuuri on uusi ilmiö ja se on muuttanut nuorten olemusta. Nuoret eivät halua erottua joukosta, vaan pitävät yllä niin sanottua *low key* -statusta. Vaikeneminen nähdään hyveenä ja vasikoiminen paheena. *Roadmaneilla* on kuitenkin kielteinen maine myös nuorten keskuudessa. *Roadman-kulttuuriin* törmäävät vain nuoret eikä aikuisilla ole juurikaan tietoa kyseisestä kulttuurista. Tällä hetkellä epäonnistunut maahanmuutto on etualalla *roadman-kulttuurista* puhuttaessa. (Salusjärvi 2023.)

Aseman Lapset ry:n rikos- ja konfliktityön päällikkö Heikki Turkka kertoo Kajanderin kirjoittamassa artikkelissa (2024), että *roadman*-ilmiön suosio on alkanut laantua. Sosiaalinen media vaikuttaa nopeatempoisen nuorisokulttuurin syntymiseen. Turkka vertaa vaihtuvaa nuorisokulttuuria fanikulttuuriin, jossa mennään ilmiöstä toiseen. (Kajander 2024.) Lisäksi Turkka on kuvannut *roadman-kulttuuria* identiteetin hakemisena. Hänen mukaansa tavallisimmin *roadmanit* ovat noin 15-vuotiaita, ja täysi-ikäiset ovat kasvaneet kulttuurista jo ulos. (Ahjopalo 2021.)

Roadman-ilmiötä on tutkittu vain vähän, joten kirjallisuuden ja luotettavien lähteiden löytäminen on vaikeaa. Löysin aiheesta lähinnä median kirjoituksia ja kaksi opinnäytetyötä. Aiheeseen liittyvän teorian tiedon puutteesta kertoo myös se, että aiheesta tehdyissä opinnäytetyöissä lähdeviittauksia on hyvin niukasti. Tiedon vähyyden vuoksi on epäselvää, tarkoitetaanko *roadman-kulttuurin* toteuttamisella rikosten tekemistä, rikollisen elämäntyylin ihannoimista vai tietyllä tavalla pukeutumista. Halusin määritellä *roadman*-termiä sen vuoksi, ettei se sekoittuisi *katujengiin* kuuluvaan nuoreen. *Roadman* voi kuitenkin olla katujengin jäsen (Yle 2023).

2.5 Alakulttuuri ja anomiateoria

Valitsin alakulttuurin opinnäytetyöhöni määriteltäväksi käsitteeksi, koska sen teorit selittävät ainakin osittain katujengien käyttäytymistä ja katujengeihin tai niitä ihannoiviin ryhmiin ajautumista. Syitä jengiytymiselle ja teorioita rikollisuudelle on enemmänkin, mutta rajaan opinnäytetyöni alakulttuuriteorioihin, koska ne koskevat nimenomaan jengiytymistä. Vaikka tutkimusongelmani eivät liity jengiytymisen syihin, koen, että aihepiirin käsitteisiin tutustuessa on tärkeää saada jonkinlainen ymmärrys, miksi jengiytymistä tapahtuu.

Alakulttuurin käsite selittää osaltaan rikollisuutta ja on yhteydessä jengiytymiseen. Alakulttuuri synnyttää sosiaalisen nousun mahdollisuuksia. Alakulttuuria ja jengiytymistä luo leimaaminen, jonka myötä samalla tavalla "määräytyneet" ajautuvat toistensa seuraan ja saavat jengistä oman turvasatamansa. (Laine 2014, 139.)

Emile Durkheimin (1897) käyttämä anomiateoria selittää alakulttuurin syntymistä. Durkheimin mukaan taloudellisessa sekasorrossa syntyy uudelleenluokittelua, joka ajaa tietyt yksilöt huonompaan asemaan. He joutuvat vähentämään vaatimuksiaan ja rajoittamaan tarpeitaan sekä oppimaan itsehillintää. He menettävät sosiaalisen vaikutusvallan edut ja tarvitsevat moraalikasvatusta. He eivät sopeudu itsehillintään tai uuteen elämään, vaan irrottautuvat huonommasta elämisestä. Anomia on ihmisen toiveet ylittävistä toteuttamismahdollisuuksista syntyvää moraalista tyhjyyden tunnetta ja normittomuutta. (Laine 2014, 112–113.)

Robert K. Mertonin (1957) klassisen paineteorian mukaan anomia syntyy yhteiskunnan päämäärien ja sallittujen keinojen välisestä ristiriidasta, joka aiheuttaa turhautumista. Alempien sosiaaliluokkien kohtaama anominen paine johtaa rikollisuuteen, joka on tapa sopeutua päämäärien ja keinojen ristiriitaan. (Laine 2014, 113–114; Kivivuori ym. 2018, 156.) On huomattava, ettei köyhyys tai huono menestyminen aiheuta yksin rikollisuutta, vaan tarvitaan arvojärjestelmien ja ihmisten realististen mahdollisuuksien välinen ristiriita (Laine 2014, 114).

Edwin H. Sutherland loi differentiaalisen assosiaation eli sosiaalisen oppimisen teorian, jonka mukaan alakulttuuri, rikollisuus, arvot ja asenteet siirtyvät vertaisryhmäoppimisen kautta. Sosiaalisen oppimisen teoriaa on kritisoitu ”rikollisuuden yleisteorian” luomisesta. Sutherlandin oppilaan Albert K. Cohenin mielestä ei ole järkevää etsiä rikollisuutta selittävää teoriaa. Cohen (1955) esitti oman anomiaan kytkeytyvän teoriansa alakulttuureista. Hän pohti, voiko hyvä aiheuttaa pahaa ja voiko alakulttuurien syntyminen aiheutua instituutioiden luomista paineista. (Laine 2014, 140–141.) Cohenin mukaan alakulttuuri syntyy luokkajakauman eroista (Honkatukia & Suurpää 2007, 84; Laine 2014, 114, 141). Alempaan luokkaan kuuluva nuori tavoittelee samoja asioita kuin keskiluokkainen nuori, mutta kokee nöyryyksiä, heikkoutta ja itsetunnon laskua keskiluokan arvojen keskellä. Kun tällaisia nuoria on useita, keskiluokkaisiin arvoihin sopeutumisen sijaan saattaa syntyä vahingonhaluinen ja häiriköivä alakulttuuri eli jengi, joka haluaa tehdä auktoriteetit ja virkavallan naurunalaiseksi. Alakulttuurit ovat ikään kuin ratkaisuja ongelmaan. (Laine 2014, 114, 141.)

Paul Willisin (1984) mukaan alakulttuurin syntymistä selittää kulttuuri-identiteetti. Omasta kulttuuriympäristöstä omaksuttu identiteetti ei hyväksy yhteiskunnallisen aseman nousua eikä opiskelua, vaan nuoret päätyvät samoihin ammatteihin kuin vanhempansa. (Laine 2014, 141.) Myös Walter B. Millerin (1958) mukaan alakulttuureihin liittyy alempien sosiaaliluokkien kulttuuriympäristö ja sen tuottamat ristiriidat (Honkatukia & Suurpää 2007, 84; Laine 2014, 142).

Miller esitti teoriassaan alakulttuurisen jengin keskeiset tunnusmerkit. Alakulttuurisia jengejä ilmentäviä tunnusmerkkejä ovat ongelmallisuus, kovuus, oveluus, jännitys, kohtalonomaisuus ja autonomisuus. Jengiin kuulvalle on tärkeää käyttäytyä lainvastaisesti ja muille haitallisella tavalla sekä ”machomaisesti”, pelottomasti ja rohkeasti. Jengiin kuuluva ei pyri rehelliseen työhön, vaan haluaa hyödyntää muita ihmisiä oveluudellaan. Jengiläiset tekevät vaarallisia asioita ja ottavat riskejä. He kokevat, etteivät voi itse vaikuttaa asioihin juurikaan, vaan hyvä tai huono onni ratkaisee. Jengiin kuuluvat pyrkivät riippumattomuuteen eivätkä luota muihin. (Laine 2014, 142.)

Vaikka alakulttuuriteoriat selittävät rikollisuutta, on muistettava, että alakulttuurit eivät aina ole yhteydessä rikollisuuteen. Alakulttuuriin jengeihin liittyy myös hyviä piirteitä, kuten aitoa lämpöä, vahvaa läheisyyttä ja kestävyyttä. Nuorison alakulttuureihin kuuluvat esimerkiksi hipit, rokkarit ja punkkarit. Esimerkiksi 1980-luvun Helsingin hip-hop-nuoret olivat lähtöisin ylemmästä keskiluokasta, joten aina alakulttuuri ei liity alempiin sosiaaliluokkiin. (Laine 2014, 139–140.)

3 NUORISORIKOLLISUUDEN JA JENGIYTYMISEN ENNALTAEHKÄISY

3.1 Suomessa käytettyjä keinoja

Nuorisoriollisuutta ja jengiytymistä voidaan ehkäistä monin eri keinoin. Perehtyessäni ennaltaehkäisyn keinoihin ja niiden kehittämistarpeisiin ilmeni, että aihealue on todella laaja eikä kaikkia ennaltaehkäisyn keinoja ja kehittämistarpeita ole mahdollista tarkastella käytettävissäni olevan ajan puitteissa. Aihetta oli myös haastava rajata. Pohdin, voisiko nuorisoriollisuuden ehkäisemisen erottaa jengiytymisen ehkäisemisestä ja keskittyä pelkästään jengiytymisen ehkäisemiseen. Suomessa nimenomaan jengiytymiseen keskittyvät interventiot tuntuivat kuitenkin olevan melko harvinaisia. Nähdäkseni nuorisoriollisuuden ehkäiseminen toimii tehokkaasti myös jengiytymisen ennaltaehkäisynä, joten päätin käsitellä aihetta melko laajasti paremman lopputuloksen saamiseksi. Rajasin käsittelyn ulkopuolelle esimerkiksi poliisin omat interventiot, joissa ei mainittu olevan mukana sosiaalialan ammattilaisia. Ulkomailla käytettyjä ennaltaehkäisyn keinoja esitellessäni rajaan aiheen pääasiassa jengiytymiseen erikoistuneisiin interventioihin, koska ulkomailla tällaisia toimia on käytetty enemmän kuin Suomessa.

Suomalainen puuttumisen malli perustuu enemmän laajoihin peruspalveluihin kuin yksittäisiin interventioihin (Hästbacka & Haikkola 2019b, 53; Pekkarinen, Haikkola, Hästbacka, Karhunen & Schalin 2019, 21). Nuorisoriollisuutta ja jengiytymistä voidaan ehkäistä kolmella tasolla: primaari-, sekundaari- ja tertiäripreventioilla. Primaaritason toimet ovat koko väestöön kohdistuvia ennaltaehkäiseviä toimia, joihin kuuluvat esimerkiksi koulu ja oppilashuolto, harrastustoiminta, nuorisopalvelut ja neuvola- sekä perhepalvelut. Sekundaaritasolla varhainen puuttuminen ja tukitoimet kohdistetaan riskiyksilöihin, -alueisiin ja -ryhmiin. Sekundaariprevention palveluita tarjoavat esimerkiksi lastensuojelu, mielenterveys- ja päihdepalvelut, ankkuritoiminta ja kuntouttava työtoiminta. Kustannuksiltaan kallein tertiäripreventio keskittyy rikosten uusimisen ehkäisyyn. Tertiäriprevention tasolla toimivat esimerkiksi Rikosseuraamuslaitos, Poliisi, Syyttäjälaitos ja käräjäoikeus. Kunnat, hyvinvointialueet ja järjestöt voivat tarjota palveluitaan jokaisella kolmella

prevention tasolla. Palveluverkoston ja harrastustoiminnan lisäksi nuorisoriikollisuuden ja jengiytymisen ennaltaehkäisyyn vaikuttavat lapsen ja nuoren vanhemmat, sukulaiset ja ystävät. (Alanko ym. 2023, 34, 41–42.)

Nuorten kasvuoloja ja hyvinvointia edistetään lainsäädännöllä, kuten nuorisolailla, lastensuojelulla, sosiaalihuoltolailla ja poliisilailla. Nuorisoriikollisuutta ja väkivaltaa on pyritty ennaltaehkäisemään useilla hallitusohjelmaan merkityillä toimilla ja ohjelmilla. Esimerkiksi valtakunnallinen nuorisotyön ja -politiikan ohjelma VANUPO tavoittelee nuorten elämän merkityksellisyyttä ja osallisuutta yhteiskunnassa. Väkivallaton lapsuus -toimenpideohjelma pyrkii puuttumaan ja ehkäisemään julkisessa tilassa tapahtuvaa nuorten tekemää väkivaltaa. (Alanko ym. 2023, 34–37.) Vuosina 2020-2022 Oikeusministeriö ohjasi rahoitusta rikosten ja nuorten päihteidenkäytön ennaltaehkäisyyn, väkivaltarikollisten kuntouttamiseen sekä rikoksilla oireilevien nuorten tukemiseen erilaisiin hankkeisiin 13 järjestölle ja neljälle nuorten toimintamallin pilotille (Piispa, Sambou & Lind 2023, 5). Vuonna 2025 terveyden edistämisen määräraha keskitetään nuorten katuväkivallan ehkäisyyn ja nuoriin kohdistuvaan erityiseen huolenpitoon sekä turvallisuuden edistämiseen (THL 2024).

Suomessa on käytössä nuorten rikollisuuden ehkäisyyn pyrkivä ankkuritoiminta. Lisäksi määräaikaikaisella rahoituksella on pilotoitu toimintamalleja toistuvasti rikoksia tekeville nuorille (Alanko ym. 2023, 32; Piispa ym. 2023, 29; Sambou ym. 2023a, 168). Ankkuritoiminta on moniammatillista tiimityöskentelyä, jossa mukana ovat poliisin, sosiaalitoimen, terveystoimen ja nuorisotoimen asiantuntijat. Ankkuritoiminta pyrkii varhaisen vaiheen tukemiseen ja ohjaa tarvittavan avun piiriin. (Sisäministeriö 2022, 10–11, 16; Alamommo & Bergström 2023, 306; Alanko ym. 2023, 46–47.) Toistuvasti rikoksia tekeville nuorille suunnattuja toimintamalleja ovat Vantaalla, Oulussa, Rovaniemellä ja Turussa toimineet RiO-, NURRI-, RIKO- JA ROKKI- pilottihankkeet, joissa eri viranomais-toiminnot ja ennaltaehkäisevät palvelut tuotiin yhteen yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. Rikoksilla oireilevien nuorten toimintamallit pyrkivät rikoksista irrottautumiseen pitkäjänteisen, intensiivisen ja systemaattisen tuen

keinoin. Toimintamallien avulla on esimerkiksi löydetty jengiytymiseen kytkeytyviä uusia ilmiöitä. (Alanko ym. 2023, 48.)

Nuorisoriikollisuutta ja jengiytymistä ehkäistään myös järjestötoiminnan avulla. Järjestöt tuottavat vapaa-ajan harrastustoimintaa ja puuttuvat riskitekijöitä omaavien nuorten arkeen. Järjestötoiminta voi sisältää monentyyppisiä työmuotoja, joilla vaikutetaan muun muassa nuorisoriikollisuuteen, nuorten rikoskierteisiin tai väkivaltaan. Esimerkkejä tällaisista järjestöistä ovat Aseman Lapset ry, Helsinki Mission ja Kriminaalihuollon tukisäätiö KRITS. (Alanko ym. 2023, 40.) KRITS on sittemmin muuttanut nimeään ja toimii nykyisin nimellä Rikoksettoman elämän tukisäätiö RETS (RETS 2024c).

Aseman Lapset ry tekee löytävää työtä jalkautuen julkisiin tiloihin ja tarvittaessa puuttuen riskitilanteisiin. Aseman Lapset ry:llä toimii rikoserityistä työtä tekevä Bunkkeri-tiimi ja konfliktinratkaisun työryhmiä, jotka työskentelevät vakavasti rikoksilla oireilevien nuorten sekä heidän lähipiirinsä kanssa. Pasila- ja Ripa-toiminnot tähtäävät rikoskierteiden katkaisemiseen. Pasila-toiminta on laaja-alaista verkostotyötä nuorten elämän eri osa-alueilla yhteistyössä poliisin, lastensuojelun ja Rikosseuraamuslaitoksen kanssa. Ripa-hanke hyödyntää koulutettuja ja ammattilaisten työparina toimivia kokemusasiantuntijoita sekä toimii myös yhteistyössä eri tahojen kanssa. (Alanko ym. 2023, 40.) Aseman Lapset ry:n yhtenä työmuotona on ollut alueelliset jalkapallo-ottelut. Niissä nuori kohtaa kaveripiiristään itse kokoamansa joukkueen kanssa ammattilaisten yhteistyöverkostosta kerätyn joukkueen, jossa on mukana poliiseja, nuorisotyöntekijöitä sekä sosiaali- ja rikosseuraamusalan ammattilaisia. (Törrö, Nieminen & Turkka 2023, 205.)

Helsinki Mission tekee ennaltaehkäisevää työtä, jonka tavoitteena on edistää yhteisöllisyyttä ja vähentää yksinäisyyttä. Lisäksi Helsinki Mission toimii jo syvällä rikollisuudessa olevien asiakkaiden kanssa. Aggredityö tukee jengistä ja järjestäytyneestä rikollisuudesta irrottautumista EXIT-ohjelmalla, joka toimii valtakunnallisesti yhteistyössä Keskusrikospoliisin ja Rikosseuraamuslaitoksen kanssa. Aggredityö keskittyy vuosina 2023–2025 nimenomaan katuväkivaltaan ja katujengi-ilmiöön. (Alanko ym. 2023, 40–41.)

RETS tukee valtakunnallisesti rikoksista tuomittuja, rikoksilla oireilevia ja heidän läheisiään edistämällä heidän selviytymistään ja elämänhallintaa. RETS:n Nuorten toiminta antaa vertaistukea identiteetin muutostyöhön, vaihtelevaa tekemistä päiviin sekä turvallisen yhteisön, jossa harjoitella elämänhallinnan taitoja. (Alanko ym. 2023, 41; RETS 2024a.) RETS-tukihenkilötoiminta tarjoaa nuorille yksilöllistä tukea ja tähtää nuoren kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. (RETS 2024b).

3.2 Muualla maailmassa käytettyjä menetelmiä

Euroopassa nuorisirikollisuutta ehkäistään yleisesti terapeuttisilla menetelmillä, kuten kognitiivisella käyttäytymisterapialla ja perhettä osallistavilla interventioilla. Käytössä on myös opettavia elementtejä. Valvontaan ja pelotteeseen perustuvat menetelmät sen sijaan ovat koko Euroopan mittapuulla harvinaisia. Pelotteen ja valvonnan menetelmät ovat eurooppalaisen meta-analyttisen tutkimuksen mukaan vaikuttavuudeltaan huonoja menetelmiä, sillä ne jopa lisäävät uusintarikollisuutta. (Schalin 2019, 30–31, 34.)

Jengiytymisen ehkäisyssä painopistettä tulisi siirtää rikosoikeusjärjestelmän rangaistavista toimita rikosten ennaltaehkäisyyn. Euroopan rikosentorjuntaverkosto on listannut kolmentyyppisiä vaikuttavaksi todistettuja keinoja katujengirikollisuuden ehkäisyyn. Nämä kolme tyyppiä ovat jengin jäseneksi rekrytoimisen ja kiinnittymisen ehkäiseminen, jengissä jo olevien pidättäytyminen ja luopuminen väkivallasta sekä jengistä ja rikollisesta elämäntavasta irrottautumisen tukeminen. (Sambou ym. 2023a, 165.)

Jengeihin rekrytoimista ehkäistään riskitekijöihin vaikuttamalla. Sosioekonomisiin tekijöihin puuttuva työ pyrkii vaikuttamaan rakenteelliseen epätasa-arvoon, polarisaatioon ja sosiaaliseen syrjäytymiseen. Muita riskitekijöitä ovat negatiiviset kokemukset lapsuudessa, rikkinäinen perhetausta, oppimisvaikeudet, koulupudokkuus ja lähiympäristössä toimivat jengit. Tutkitusti tehokkaita jengiin hakeutumi-

sen ehkäisykeinoja ovat esimerkiksi perheterapia sekä vanhemmuuden ja perheen vuorovaikutuksen tukeminen, koulupäivän jälkeen järjestetty iltapäiväkerho, muut toiminnot ja harrastukset. (Sambou ym. 2023a, 165–167.)

Nuoren tarpeisiin vastaamiseksi tarvitaan yhteistyössä syntyvää tarkkaa tietoa katujengeistä ja niihin rekrytoitumisesta. Ehkäiseviksi tarkoitettujen toimien kanssa on oltava varovainen, koska ne voivat leimata ja vahvistaa ei-toivottua käyttäytymistä. Tämän välttämiseksi työryhmässä on hyvä olla saman etnisen taustan omaavia tai rikollisuudesta irrottautuneita työntekijöitä, jotka ovat roolimalleja nuorille. (Sambou ym. 2023a, 166.)

Erytisestävät toiminnot tukevat jo syvällä jengin toiminnassa olevaa nuorta irrottautumaan jengistä, rikollisuudesta ja väkivallasta. Tällaisia interventioita ovat esimerkiksi Bostonissa käytetty Group Violence Intervention (GVI) ja Malmössä testattu Ceasefire eli Aselepo-hanke. Nämä keskittyvät vakavinta väkivaltaa ja tappoja tekevään pieneen joukkoon jengiläisiä, joihin keskitetään poliisin ja syyttäjän toimia. Interventioihin sisältyy moniammatillista työtä, jengiläisten kutsuamista tilaisuuksiin ja tuen saamisen mahdollisuuksista kertomista. Tavoitteena ei ole jengin hajottaminen, vaan vakavan väkivallan loppuminen jengien valvonnalla ja nopean rangaistuksen antamisella väkivaltaa käyttäville. Syvällä jengissä olemisesta irrottautuminen vaatii usein ulkopuolista tukea, jossa käydään yhteistä pohdintaa jengien veto- ja työntekijöistä. (Sambou ym. 2023a, 167–168.)

Suomessa on viime aikoina pohdittu, kuinka ehkäistä nuorten jengiytymistä ja jengiväkivallan eskaloitumista Ruotsin ja muiden Pohjoismaiden tasolle (Sambou ym. 2023a, 153). Ruotsissa ja Tanskassa on ollut käytössä tutkittuja ja arvioituja toimintatapoja, joilla ehkäistään jengiin kiinnittymistä ja väkivallan käyttöä sekä tuetaan jengeistä ja rikollisuudesta irrottautumista. Näitä toimintatapoja ovat olleet lainsäädännön muutokset, rikosoikeusjärjestelmän ja poliisin toimet sekä lapsiin, nuoriin, perheisiin, yhteisöihin ja tiettyyn alueeseen kohdistuvat moniammatilliset sosiaalitoimen työmuodot. Ruotsissa ja Tanskassa käytettyjen toimenpiteiden soveltuvuutta Suomeen tulee tarkastella. Näiden toimenpiteiden vaikuttavuudesta tarvitaan lisää tutkimustietoa. (Alanko ym. 2023, 31–33.)

Ruotsissa jengiväkivallan kanssa työskentelyyn on annettu lisäresursseja haavoittuville alueille, mikä lisäsi ase- ja huumerikosten paljastumista ja rangaistuksen pelotevaikutusta. Ruotsissa on kokeiltu myös vapausrangaistuksia, jotka toimeenpannaan nuorisolaitoksissa tai erityiskodeissa. Rikoksen uusimisen todennäköisyys on nähty pienempänä, kun rangaistus on suoritettu avoimemmissa oloissa. Tanskassa on käytössä nuorisoneuvottelu, jossa viranomaiset harkitsevat nuorelle sopivaa rangaistusta tarvearvioinnin perusteella yhdessä nuoren kanssa. Tuomioistuimen ja nuorisoneuvottelun yhdessä sopima rangaistus on tulosten mukaan vähentänyt nuorisoriikollisuutta. Tanskan nuorisoriikoslautakunta määrää vakavista väkivaltarikoksista tuomituille nuorille ehkäisy- ja kuntoutusohjelmia, jonka toimeenpanosta vastaavat kunnat. (Alanko ym. 2023, 32–33.)

Ruotsin Malmössä oli vuosina 2018–2020 käytössä Sluta skjut -projekti, jonka juuret ovat Yhdysvalloissa. Projektissa poliisi ja muut toimijat tekivät aseväkivallan vastaista työtä. Sosiaalityöntekijät keskustelivat asiakkaidensa kanssa väkivallan seurauksista ja avun olemassaolosta. Lopuksi jalkapallostadionilla järjestetyssä tilaisuudessa mukana olivat rikolliset, poliisit ja muut toimijat, jotka ruokailivat saman pöydän ääressä. Tämän jälkeen ampumiset Malmössä vähentyivät neljänneksellä. (Kantola ym. 2024, luku 5.)

Kram on Ruotsissa rikoksiin syyllistyneille tarjottava työllisyysohjelma, joka lupaa sitoutuneille työpaikan. Kramista asiakas saa moniammatillista tukea työnhakuun ja opiskeluun, jonka lisäksi tarjolla on läsnäoloa, keskusteluapua ja yhteistä tekemistä. Joka vuosi noin puolet ohjelmaan osallistuneista onnistuu muutoksessa ja työllistyy. Kram on toiminut jo 1980-luvulta asti. (Kantola ym. 2024, luku 5.)

3.3 Havaitut kehittämiskohteet

Pohjoismaissa ja Suomessa käytetyissä moniammatillisissa ehkäisevissä toiminnoissa on havaittu samoja ongelmia. Korkeimman riskin nuoria on haastava tavoittaa ja saada kiinnittymään interventioihin. Heitä ei välttämättä tunnisteta eikä nuorten tarpeita ja riskejä saada riittävän hyvin selville oikeiden palveluiden kohdentamiseksi. Pohjoismaiden moniammatillista toimintaa on kuitenkin saatu tuloksia, joiden perusteella Suomessa tulee jatkaa moniammatillisia työmuotoja.

Haastekohtia on mahdollista kehittää. (Alanko ym. 2023, 32.) Esimerkiksi ”osallistumiskannustimien” mahdollisuuksia moniammatillisissa työmuodoissa tulee selvittää ja rikoksista irtaantumisesta tulisi palkita. (Haikkola & Hästbacka 2019, 150; Alanko ym. 2023, 32.)

RiO-, NURRI-, RIKO- JA ROKKI- toimintamalleista saatuja tuloksia ja kokemuksia voidaan hyödyntää tulevaisuudessa jengiytymisen ennaltaehkäisyssä (Sambou ym. 2023a, 168). Toimintamalleissa havaittiin samat kehittämiskohdat kuin pohjoismaisissa moniammatillisissa työmuodoissa. Haasteena ovat siis korkeamman riskin nuorten tavoittaminen, oikeiden palveluiden kohdentaminen sekä yksilöllisten tarpeiden ja riskien selvittäminen. Tarpeiden arvioinnissa ja palveluohjauksessa tulisi muistaa nuorilähtöisyys ja nuoren omat toiveet. Rikoksilla oireileville nuorille suunnatut toimintamallit ja moniammatillinen työote tulisi vakiinnuttaa laajemmalti hyvinvointialueiden käyttöön sekä osaksi sosiaalihuoltoa ja lastensuojelua. Rikoserityistä osaamista on tarpeen hyödyntää jatkossakin. (Alanko ym. 2023, 32, 48–50.)

Vantaan RiO-hankkeessa käytössä oli MDFT-terapiamenetelmä alaikäisille rikoksiin syyllistyneille sekä käytös- ja päihdehäiriöstä kärsiville nuorille, joille kevyet avohoidon menetelmät eivät riittäneet. MDFT tarkoittaa koulutuksen saaneen terapeutin vetämää multidimensionaalista perheterapiaa, jossa yhdistyvät systeemisyys, ratkaisukeskeisyys ja palveluohjaus. Terapiaan osallistetaan vähintään yksi nuoren elämässä mukana oleva aikuinen, mutta lisäksi mukana voivat olla koulu, kaverit ja viranomaisverkostot. (Piispa ym. 2023, 34–35; Sambou, Turkka & Yliruka 2023b, 263.) Myös Helsingin TOIVO-toimintamallissa käytetään nuoren ja perheen tarpeisiin vastaavaa moniammatillista työotetta sekä MDFT-terapiaa (Sambou ym. 2023b, 264). MDFT-terapiamenetelmän käyttöä voisi laajentaa myös muualle Suomeen. Ylipäättään perheen mukaan ottamista nuorten kanssa työskentelyssä tulee vahvistaa (Piispa ym. 2023, 73). MDFT-terapian kaltaiset systeemiset menetelmät, perheille tarjottava tuki sekä vanhemmuustaitojen opetus ovat tutkitusti tehokkaita ja vaikuttavia tapoja nuorten rikollisuuden ja päihdeidenkäytön ehkäisyssä (Schalin 2019, 47–48; Piispa ym. 2023, 52; Sambou ym. 2023b, 263).

Nuoret pitää kohdata siellä missä he ovat. Siksi jalkautuva nuorisotyö on tärkeää. (Sambou ym. 2023a, 160.) Jalkautuvaa nuorisotyötä voi kehittää moniammatillisella kuntien rajat ylittävällä yhteistyöllä, joka auttaa katujengien ja väkivaltaa ihannoivien ryhmien tunnistamisessa. Jalkautuvan nuorisotyön vahvistaminen eri toimintaympäristöissä mahdollistaa varhaisen tuen sekä ristialttiissa asemassa olevien nuorten tunnistamisen. (Alanko ym. 2023, 46.) Nuorisotyöllistä otetta tulisi hyödyntää enemmän rikoksilla oireilevien ja lastensuojelulaitoksissa asuvien nuorten kanssa työskentelyssä (Alanko ym. 2023, 46; Piispa ym. 2023, 29). Yhteistyö lastensuojelun ja poliisin kanssa ei ole ollut kaikissa kunnissa saumatonta, joten yhteistyötä tulee tiivistää (Hästbacka & Haikkola 2019a, 111, 128; Hästbacka & Haikkola 2019b, 64).

Koulun merkitystä rikollisuuden ja syrjäytymisen ehkäisyssä pitää korostaa. Kouluviihtyvyys ja hyväksytyksi tuleminen koulu yhteisössä ovat panostamisen arvoisia tekijöitä, joiden puuttuminen saattaa ohjata nuorta kohti rikollista tietä. Koko kouluhenkilökunta tarvitsee erityiskasvatuksellista osaamista nuorten kohtaamiseen. Perheiden kanssa tehtävää sekä moniammatillista työtä kouluissa on vahvistettava. (Korpela-Liimatainen & Tauriainen 2023, 218; Törrö ym. 2023, 191–199.) Koulusosionomin tai koulunuorisotyöntekijän työnkuva olisi hyvä vakiinnuttaa kouluihin sosiaalialan osaamisen lisäämiseksi työyhteisössä ja koulukuraattorin taakan helpottamiseksi. Koulusosionomi työskentelee opettajan rinnalla opettaen lapsille esimerkiksi tunne- ja vuorovaikutustaitoja, tukien oppilaiden arjen hallintaa ja vanhempien osallisuutta sekä edistäen koulun yhteisöllisyyttä (Talentia-lehti 2018).

Nuorten vahvuuksien etsiminen vahvistaa nuoren ajattelua sekä itseluottamusta, esimerkiksi David Cooperriderin kehittämän arvostavan haastattelun menetelmän avulla. Arvostavassa haastattelussa voidaan esimerkiksi kysyä, mistä nuorta on viimeksi kiitetty, miltä se tuntui, mitä hyötyä siitä oli tai voi olla tulevaisuudessa, ja missä muualla nuori on toiminut vastaavasti. (Korpela-Liimatainen & Tauriainen 2023, 219–220.) Arvostavan haastattelun menetelmä sopii käytettäväksi erityisesti kouluihin, mutta miksei myös muuhun nuorten kanssa tehtävään työhön.

Maahanmuuttajanuorten tukemiseksi ja tarpeisiin vastaamiseksi on kehitettävä palvelujärjestelmää. Esimerkiksi päihde- ja mielenterveyspalvelut tarvitsevat lisää maahanmuuttajaerityistä osaamista. Jengiytymisen ehkäisemiseksi on tunnistettava ja huomioitava riskitekijät sekä ymmärrettävä, että maahanmuutto, ihonväri ja uskonto eivät ole syitä rikolliselle käyttäytymiselle. Maahanmuuttajanuoret kohtaavat tahallista sekä ennakkoluuloista ja yhteiskunnan normeista johtuvaa tiedostamatonta rasismia ja syrjintää lähes joka paikassa: arjessa, koulussa, työnhaussa ja viranomaisasioinnissa. Syrjinnän kokemukset tuovat nuorelle tunteen, ettei hänen haluta kuuluvan yhteiskuntaan. Rikolliseksi ja jengiläiseksi leimaaminen vaikuttaa maahanmuuttajanuorten käsitykseen itsestään ja ruokkii jengi-identiteetin vahvistumista sekä toiminnan jatkamista. (Sambou ym. 2023a, 154, 156–158, 163–164.)

Lisäksi maahanmuuttajataustaiset nuoret kokevat väkivaltaa vanhempiensa taholta muita yleisemmin. Maahanmuuttajavanhempien kotoutumiseen, opetukseen ja työllistymiseen panostaminen sekä heille suunnatut interventiot heijastuvat lasten ja nuorten opintopolkuihin ja hyvinvointiin sekä vanhempien kasvatuskäytäntöihin. Kotona lapsiaan hoitavien maahanmuuttajavanhempien palveluita sekä maahanmuuttajanuorten kielitaidon ja harrastustoiminnan tukemista tulisi kehittää. Maahanmuuttajataustaiset nuoret eivät saa tarvitsemiaan palveluita, koska heidän tarpeitaan ei tunnisteta riittävästi. Erityistä huomiota tulisikin kohdistaa rasismiin ja syrjinnän ehkäisyyn sekä koulutukseen ja työhön kiinnittymiseen. (Alanko ym. 2023, 30, 44.)

Kokemusasiantuntijoita ja tukihenkilöitä tulisi hyödyntää nuorten rinnalla rikoksista irrottautumisessa. Kokemusasiantuntijoista on saatu hyviä kokemuksia kansainvälisesti. Esimerkiksi Ruotsissa on havaittu, että nuoret luottavat helpommin rikostaustaiseen työntekijään. Kokemusasiantuntijat ovat koulutuksen käyneitä positiivisia roolimalleja, jotka tietävät omasta kokemuksestaan, mitkä tekijät ovat vaikuttaneet heidän elämänmuutokseensa. Kokemusasiantuntijuuden käyttö rikoksilla oireilevien nuorten kanssa työskentelyssä vaatii yhtenäisen koulutuksen sekä tutkimustietoa. (Alanko ym. 2023, 52.) Kokemusasiantuntijuuden lisäksi kannattaa panostaa vähemmistö- ja etnisiin ryhmiin sekä kulttuureihin liittyvään erityisosaamiseen. Tarvitaan esimerkiksi islaminuskoisia työntekijöitä, seksuaali-

ja sukupuolivähemmistöihin sekä romanikulttuuriin kuuluvia työntekijöitä. (Sambou ym. 2023b, 271, 273.)

Erilaisissa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa tulisi seuloa päihteiden käyttöä avun tarjoamiseksi. Myös järjestötoimijat voivat ottaa päihteidenkäytön puheeksi, jotta oikeiden palveluiden piiriin ohjautuminen mahdollistuu. Lisäksi mielenterveyden ongelmat on tunnistettava varhain, koska ilman mielenterveyden tukemista päihteidenkäyttöä voi olla miltei mahdotonta lopettaa. Päihteidenkäyttöä ehkäisee myös päihdekasvatus, johon kuuluu erilaisten elämäntaitojen, kuten tunnetaitojen, stressinhallinnan, sosiaalisten taitojen ja sosiaalisen paineen tunnistamisen opetteleminen. Päihdekasvatuksessa on otettava paremmin huomioon nuorten ääni ja näkökulma, koska moralisoivat tietoiskut eivät ole tehokas tapa kitkeä päihteidenkäyttöä. Erityisesti Suomessa yleistyneen kannabiksen vaikutuksista tulee jakaa tietoa ja tarjota tukea sen käytön vähentämiseksi tai lopettamiseksi. (Luoto & Viskari 2023, 183–186; Sambou ym. 2023a, 169.)

Koettu stigma heikentää ihmisten hyvinvointia ja elämänlaatua sekä vaikuttaa negatiivisesti hoitoon hakeutumiseen ja siellä pysymiseen. Esimerkiksi huumeidenkäyttäjät kohtaavat leimaamista, kielteisiä asenteita ja tuomitsevaa suhtautumista. Sosiaali- ja terveystalvueluissa päihderiippuvaiset on kohdattava tasavertaisesti, inhimillisesti, ystävällisesti ja yksilöinä sekä suhtautuen samalla tavalla kuin somaattisiin sairauksiin. (Luoto & Viskari 2023, 187.)

Nuorten katuväkivalta on usein yhteydessä lastensuojelun asiakkuuteen. Katuväkivalta tapahtuu usein laitoksesta luvattoman poistumisen yhteydessä. Niin sanottuun ”hatkaamiseen” liittyvää lainsäädäntöä on aiottu tarkastella. Luvattomasti laitoksesta poistuneiden nuorten tavoittamista on tehostettava viranomaisyhteistyössä. Luvatta poistuneiden tavoittamisen tehostaminen ehkäisee nuorten päätymistä rikoksentehtijäksi tai -uhriksi sekä riskiä liittyä katujengiin. (Alanko ym. 2023, 50–51.)

Toiminnalliseen erityisnuorisotyöhön panostamalla ja nuorille mieluisaa toimintaa kehittämällä ehkäistään nuorisorikollisuutta ja edistetään rikollisuudesta irrottau-

tumista. Esimerkiksi graffitit, rap-lyriikat ja skeittaus voivat olla osa katukulttuurityöpajaa, joka on toimiva menetelmä rikoksilla oireilevia nuoria osallistavana toimintamallina. Asiansa osaavalla ohjaajalla on mahdollisuus luoda katu-uskottava kontakti ja yhteisymmärrystä ohjaajan ja nuoren välille. (Törrö ym. 2023, 201–210.)

Jengiytymisen ennaltaehkäisyssä resursseja täytyy kohdentaa alueellisesti. Havoittuvat alueet ja lähiöt tarvitsevat yhteisötyön ja erilaisten toimien kehittämistä, jotta riskissä olevat nuoret eivät ajautuisi katujengeihin tai rikollisuuden polulle. Nuorten osallisuutta ja kuulemistä sekä mielekästä tekemistä on lisättävä alueilla, joissa asuu paljon syrjäytymisvaarassa olevia ja rikoksille alttiita nuoria. (Alanko ym. 2023, 43–44.) Alueellisiin tarpeisiin keskittyvää työtä voidaan tehdä naapurusto- tai ympäristötyön avulla. Aluelähtöinen työ tavoittelee kaikille viihtyisää ja turvallista ympäristöä, päihteidenkäyttäjien yhteisöön kuulumisen tunnetta sekä negatiivisten asenteiden vähentämistä päihteidenkäyttäjiä kohtaan. Ympäristötyöhön kuuluu tietyille alueelle jalkautumista, yhteisöllisiä tapahtumia, naapureiden kohtaamista, konfliktien ennaltaehkäisyä ja sovittelua sekä muita huomioivaan käyttäytymiseen opastamista. Naapurustotyön monialaista työtapaa on kehitetty Helsingissä. (THL 2023.)

Sivustakatsojalla on tärkeä rooli joko rikoksen estävänä tai siihen kannustavana tekijänä. Sosiaalialan työntekijöiden kannattaakin hyödyntää työssään enemmän sivustakatsojan näkökulmaa. Sivustakatsojille tulisi antaa enemmän käytännönläheisiä tapoja puuttumiseen. Heitä voidaan ohjeistaa tilanteen keskeyttämisessä tai uhrin tukemisessa. Sosiaalinen muutos tapahtuu yksilön ja ryhmän oman käyttäytymisen kautta. Kampanjoissa ja koulutuksissa voidaan vahvistaa yksilöä, muuttaa hänen asenteitaan ja normejaan sekä parantaa turvallisuutta sivustakatsojan näkökulmaa hyödyntämällä. Näin voidaan ehkäistä esimerkiksi väkivaltaa ihannoivan kuvamateriaalin levittämistä. Lisäksi nuorille on korostettava velvollisuutta puuttua ja pyytää apua hätänumeroon soittamalla. (Alanko ym. 2023, 45.)

Nuorten kanssa työskentelevillä ammattilaisilla ei ole riittävää koulutusta tunnistaa ja tukea ADHD- ja neurokirjon oireisia nuoria (Alanko ym. 2023, 52; Piispa ym. 2023, 71). ADHD:n ja neurokirjon oireiden tunnistamiseksi on järjestettävä

enemmän koulutusta, jotta oireilevien nuorten arjenhallintaa ja rikoksiin syyllistymistä sekä rakenteellista syrjäytymistä voidaan ehkäistä (Alanko ym. 2023, 52; Turkka & Saarholm 2023b, 384). ADHD-piirteet ovat riskitekijä rikolliselle käyttäytymiselle. ADHD-oireisilla nuorilla on usein sosiaalisia vaikeuksia ja he ajautuvat helposti huonoon seuraan. (Alanko ym. 2023, 51–52.)

Rikosseuraamuslaitoksella on erilaisia rikoksista irrottautumista tukevia ohjelmia, joilla kehitetään esimerkiksi ongelmanratkaisukykyä ja tunteiden kontrollointia. Nämä ohjelmat ovat käytettävissä vain tuomion suorittamisen aikana, joten vastaavia ohjelmia olisi hyvä saada käyttöön myös varhaisemmassa vaiheessa. Ohjelmilla on mahdollista vaikuttaa katujengeihin kuuluvien tai niihin ajautumassa olevien nuorten ajatteluun. (Alanko ym. 2023, 52.)

Palveluiden oikea-aikaisuuteen, asiakkaan arvostavaan ja uteliaaseen kohtaamiseen sekä palveluiden tyrkyttämisen välttämiseen on suunnattava huomiota. (Sambou ym. 2023a, 169, 171.) Luottamuksen saavuttaminen vaatii pitkäkestoisia työskentelyä ja aikaa olla tukena arkisissa asioissa ilman työntekijän jatkuvaa vaihtumista (Piispa ym. 2023, 65). Työntekijän pitää pyrkiä luomaan nuorelle kuulluksi ja ymmärretyksi tulemisen kokemus. Nuoren rikokset on ymmärrettävä oireiluna jostakin ja oikeiden tukitoimien tarjoamiseksi juurisyyt on selvitettävä moniammatillisesti. Lisäksi on merkityksellistä löytää nuoren elämästä suojaavia tekijöitä, joita kannattaa vahvistaa entisestään. (Korpela-Liimatainen & Tauriainen 2023, 217, 225.)

Rikoksantorjunta on järkevää omaksua osaksi kaikkea lasten ja nuorten parissa tehtävää työtä. Rikoksantorjuntakoulutusta kannattaa tarjota enemmän kaikille sosiaalialan työntekijöille. Lisäksi tarvitaan lisää tutkimustietoa. (Alanko ym. 2023, 51, 61.) Esimerkiksi ohjelmatyön vaikuttavuudesta kaivataan tietoa sekä asiakkailta, työntekijöiltä ja yhteistyötahoilta kerättyä palautetta. Vaikuttavuustutkimus antaa tietoa ohjelman tarkoituksenmukaisuudesta ja auttaa kehittämään ohjelmatyötä. (Piispa ym. 2023, 74.) Palvelut voivat jopa lisätä uusintarikollisuutta, joten tutkimusnäyttö vaikuttavuudesta on todella tärkeää (Haikkola & Hästbacka 2019, 149–150; Schalin 2019, 14).

4 OPINNÄYTETYÖN TAVOITE JA TUTKIMUSONGELMAT

Opinnäytetyöni tarkoituksena on selvittää Oulun katujengitilannetta ja ilmiön kehityssuuntaa. Tarkastelen aihetta Oulussa mahdollisesti ilmenevien katujengien piirteiden ja jengiytymisen ennaltaehkäisyn näkökulmasta. Selvitän myös roadman-ilmiön esiintyvyyttä, koska katujengiin kuuluvien ja roadman-kulttuuria ihannoivien käyttäytymisessä voi olla samoja piirteitä, vaikka ne eivät ole sama asia. Media-artikkeleihin perustuva hypoteesini on, että oululaisnuorten käyttäytyminen on toistaiseksi enemmän katujengikulttuurin ihannoitua ja roadman-tyylistä käyttäytymistä kuin katujengien kaltaista toimintaa.

Opinnäytetyöni tavoitteena on auttaa sosiaalialan organisaatioita ja oululaisten nuorten parissa toimivia ammattihenkilöitä jengiytymisen ennaltaehkäisyssä. Kyselyn vastauksissa mahdollisesti ilmenevät jengiytymisen piirteet ja lieveilmiöt avaavat Oulun katujengitilanteen kokonaiskuvaa sekä auttavat kohdistamaan ehkäiseviä toimia tämänhetkisen tarpeen mukaisesti. Jengi-ilmiön kehityssuunnan selvittäminen puolestaan auttaa arvioimaan jengiytymisen ehkäisemiseksi jo tehtyjen toimien vaikuttavuutta. Toisaalta opinnäytetyöni aineistosta on mahdollista huomata, millaiset jengiytymisen ennaltaehkäisyn toimet Oulusta vielä puuttuvat. Koen, että kyselyssä selvitettävien kehittämistarpeiden yhteen tuominen voi kehittää monialaista yhteistyötä oululaisten nuorten parissa toimivien tahojen välillä.

Opinnäytetyöni tutkimuskysymykset ovat:

1. Millaisia katujengien piirteitä Oulussa mahdollisesti ilmenee?
2. Millaisia jengiytymisen ennaltaehkäisyn keinoja Oulussa tarvitaan?

Tavallisen kansalaisen näkökulmasta opinnäytetyöni auttaa ymmärtämään ja erottamaan toisistaan nuorisoporukat, nuorisorikollisuuden, katujengit, roadmanit ja järjestäytyneen rikollisuuden. Katujengi-ilmiön todellisen tilannekuvan esittämiseksi sekä turhan leimaamisen ja paniikin lietsomisen estämiseksi selvennän, ettei julkisella paikalla kokoontuva nuorisoporukka eikä edes rikollisesti käyttäytyvä porukka ole automaattisesti sama asia kuin katujengi.

5 TUTKIMUSMENETELMÄT

5.1 Kvalitatiivinen ja kvantitatiivinen tutkimusote

Jo ennen aiheen valintaa minulle oli selvää, että opinnäytetyöni tulee perustumaan kvalitatiiviseen eli laadulliseen tutkimusotteeseen, koska minua kiinnostaa tilastotiedettä enemmän vapaamuotoisten kokemusten ja syy-seuraussuhteiden tulkinta ja pohdinta. Prosessin edetessä ja aineistonkeruumenetelmää vaihtaessani opinnäytetyöni tutkimusotteeksi valikoitui kvalitatiivisen tutkimusotteen rinnalle myös kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimusote. Samassa tutkimuksessa on mahdollista hyödyntää niin kvantitatiivista kuin kvalitatiivista tutkimusotetta (Vehkalahti 2014, 13).

Toteutin kyselyn tilastollisia näkökohtia tuottavilla strukturoiduilla valintakysymyksillä ja sisällöllisiä näkökohtia tarjoavilla avoimilla kysymyksillä. Hyvässä kyselylomakkeessa toteutuvat sekä sisällölliset että tilastolliset näkökohdat (Vehkalahti 2014, 20). Kvalitatiivinen tutkimus keskittyy yksityiskohtiin ja sopii sanallisten vastausten analysointiin, kun taas kvantitatiivinen tutkimus tavoittelee yleiskäsityksiä ja tiivistää sanallisten vastausten tuloksia (Vehkalahti 2014, 13).

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tavoitellaan kokonaisvaltaista ymmärrystä kohteen laadusta, ominaisuuksista ja merkityksistä (Jyväskylän yliopisto 2021). Kvalitatiivinen tutkimus on prosessi, jonka edetessä sen vaiheet, tutkimustehtävä, aineistonkeruu ja aineiston analyysi voivat muotoutua uudelleen (Kiviniemi 2018, 73). Näin kävi myös tässä opinnäytetyön prosessissa. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkija pyrkii selvittämään kohderyhmän näkemyksen tutkittavasta ilmiöstä tai ymmärtämään ihmisen toimintaa (Kiviniemi 2018, 73). Kohdehenkilöt saavat melko vapaamuotoisesti kertoa kokemuksistaan ja mielipiteistään (Tilastokeskus 2024). Kvalitatiivinen tutkimusote sopii tutkimukseen esimerkiksi silloin, kun tutkitaan luonnollisia tilanteita tai halutaan tietoa tiettyihin tapauksiin liittyvistä syy-seuraussuhteista, joita ei voida tutkia kokeen avulla eikä voida kontrolloida kaikkia vaikuttavia tekijöitä (Metsämuuronen 2006a, 88).

Kvalitatiiviseen tutkimukseen liittyy hajanaisuuden riski, koska usein tutkimusprosessin aikana voi syntyä uusia mielenkiinnon kohteita, joita aloitteleva tutkija lähtee helposti käsittelemään. Rajaaminen on välttämätöntä eikä kaikkia havaintoja kannata tuoda esiin tutkimusraportissa. Rajaamiseen vaikuttavat tutkijan omat intressit ja näkökulmat. Laadullinen aineisto on tulkinnallista eikä sellaisenaan kuvaa todellisuutta. Tutkijan omalla tulkinnalla on vaikutusta siihen, mitkä seikat nousevat tarkastelun keskipisteeksi. (Kiviniemi 2018, 76.) Perehtyessäni tutkimi aiheen teoritietoon törmäsin useisiin kiinnostaviin kohteisiin, eikä rajaaminen ollut aina helppoa. Esimerkiksi rikollisuuden syytä olisi ollut mielenkiintoista tutkia, mutta rajasin ne anomia- ja alakulttuuriteorioihin, jotka koskettavat nimenomaan jengiytymistä. Rikollisuuden syyt olisi ollut äärettömän laaja aihe, joten tällä kertaa niitä ei ollut mahdollista selvittää. Aineiston tarkastelussa olin kiinnostunut kohderyhmän yksilöllisestä merkityksenannosta tutkittaville ilmiöille (ks. Kiviniemi 2018, 79). Pysin tuomaan esiin aineistosta erilaisia näkökulmia, jotta opinäytetyöni antaisi mahdollisimman totuudenmukaisen kuvan aiheesta.

Kvantitatiivinen tutkimus puolestaan antaa yleisen kuvan muuttujien välisistä suhteista ja eroista. Kvantitatiivinen tutkimus tarkastelee tietoa numeerisesti eli numeroiden avulla, mutta olennainen numerotieto esitetään myös sanallisesti. ”Kuinka moni?”, ”Kuinka paljon?” ja ”Miten usein?” ovat kysymyksiä, joihin kvantitatiivisella tutkimuksella voidaan etsiä vastauksia. (Vilkkä 2007, 13–15.)

Kvantitatiivinen tutkimus voidaan jakaa kausaaliseen eli selittävään ja deskriptiiviseen eli kuvailevaan tutkimukseen. Deskriptiivinen tutkimus vastaa mikä- ja millainen-kysymyksiin. (Tähtinen, Laakkonen & Broberg 2020, 36.) Deskriptiivisessä tutkimuksessa esitetään tarkasti esimerkiksi tapahtuman, ilmiön, tilanteen tai toiminnan näkyvimmit ja kiinnostavimmat piirteet, mutta kuvauksen avulla lukija voi muodostaa oman näkemyksensä asiasta (Vilkkä 2007, 20). Opinäytetyöni kvantitatiivinen osuus on deskriptiivistä tutkimusta.

Kvantitatiivisessa tutkimuksessa vastaajan kokemukseen perustuvia mielipiteitä voidaan mitata asenneasteikolla. Vastauksista etsitään eroja havaintoyksiköiden välillä. (Vilkkä 2007, 45.) Likertin asteikko on yleinen asenneasteikko, jota hyö-

dynsin valmiiden vastausvaihtoehtojen kysymyksissä. Järjestysasteikkoinen Likertin asteikko on yksi sopivimmista vaihtoehdoista mielipiteiden mittaamisessa. Käytin viisiportaista asteikkoa, kuten nykyisin useimmiten käytetään. Viisiportaisen asteikon keskimäinen vaihtoehto jättää mahdollisuuden olla ottamatta kantaa. (Valli 2018a, 106.) Vastausvaihtoehdot olivat ”täysin samaa mieltä”, ”jokseenkin samaa mieltä”, ”ei samaa eikä eri mieltä”, ”jokseenkin eri mieltä” ja ”täysin eri mieltä” (Liite 1). Likertin asteikon kysymyksenasetteluun liittyy ongelma, jonka vuoksi vastaukset eivät ole yksiselitteisiä. Kaikkien vastaajien mielestä esimerkiksi ”jokseenkin samaa mieltä” ei tarkoita samaa asiaa. (Valli 2018b, 272.) Tämän vuoksi halusin antaa kyselylomakkeessa (Liite 1) mahdollisuuden vastausten täydentämiseen vapaamuotoisesti avoimessa tekstikentässä.

5.2 Kyselylomake aineistonkeruumenetelmänä

Valitsin aineistonkeruumenetelmäksi kyselylomakkeen (Liite 1), jonka loin Google Forms -lomaketyökalulla. Jaoin linkin kyselylomakkeeseen (Liite 1) sähköpostitse osallistujien esihenkilöiden kautta. Aluksi pohdin aineiston keräämistä tutkimushaastattelun avulla, mutta vertailtuani näitä kahta menetelmää kyselylomake alkoi tuntua sopivammalta vaihtoehdolta. Haastatteluun olisin voinut valita vain muutaman osallistujan, koska aineistosta olisi muuten tullut liian laaja. En kokenut muutamaa haastattelua tarpeeksi luotettavaksi aineistoksi, koska analyysin tulokset olisivat voineet vaihdella paljonkin sen mukaan, ketä olisin valinnut haastateltaviksi. Kyselystä saamani aineisto osoitti ajatukseni oikeaksi, sillä ammattilaisten näkemyksissä oli eroja.

Myös haastateltavien valinta olisi muodostunut ongelmaksi haastattelututkimuksessa. Kyselyyni osallistui useita eri toimijoita, jotka kohtaavat kentällä työskennellessään oululaisia nuoria. Koin kaikkien toimijoiden tiedot yhtä arvokkaiksi, joten en halunnut valikoida haastateltavia eri toimijoiden väliltä. Lisäksi kiireisen arjen keskellä olisi voinut olla haastavaa löytää yhteistä aikaa haastateltavien kanssa. Kyselylomake on joustavampi vaihtoehto, sillä osallistujalla on mahdollisuus valita työnsä keskellä itselleen sopivin aika kyselyyn vastaamiseksi. Kyselylomake tuntui myös oman ajankäytön kannalta helpommalta vaihtoehdolta. Verkkokysely onkin nopea aineistonkeruumenetelmä niin kyselyn toimittajalle

kuin siihen vastaajallekin, ja se vähentää opinnäytetyön tekijän työvaiheita, esimerkiksi litteroinnin (Valli & Perkkilä 2018, 118).

Kyselylomakkeen laadinnassa on oltava huolellinen, sillä kysymysten muotoilu ja epämääräiset sanavalinnat voivat aiheuttaa väärinymmärryksiä ja vääristää tutkimustuloksia (Valli 2018a, 93). Hyvässä kyselylomakkeessa vastaaja ymmärtää kysymyksen niin kuin tutkija on sen tarkoittanut (Valli 2018b, 261–262). Kysymykset eivät saa johdatella ja niiden on oltava yksiselitteisiä (Valli 2018a, 93). Kyselylomakkeeni laadinnassa pyrin ottamaan nämä seikat huomioon. Pohdin jokaisen kysymyksen kohdalla niiden ymmärrettävyyttä ja tulkinnanvaraisuutta, ja ensimmäisen lomakeversion jälkeen muokkasinkin muutamia kysymyksiä vielä mielestäni ymmärrettävämpään muotoon. Avasin katujengien kriteereitä ja alakulttuuristen jengien tunnusmerkkejä niin tarkasti kuin oli mahdollista. (Liite 1.)

Kysymykset muodostetaan tavoitteiden ja tutkimusongelmien mukaisesti, jotta muistetaan kysyä kaikki olennainen ja vältetään turhilta kysymyksiltä (Valli 2018a, 93). Kyselylomakkeella tehtävässä aineistonkeruussa olennaista on ennakkosuunnittelu, sillä tarkentavia kysymyksiä ei voi tehdä enää jälkikäteen (Valli 2018b, 261). Siksi en kiirehtinytkään laatimaan kyselylomaketta ensimmäisenä, vaan perehdyin kriminologiaan eli rikollisuutta tutkivaan tieteenalan teoriaan sekä jengiytymisen aiempaan tutkimustietoon. Teoreettinen viitekehys rajautui prosessin edetessä. Tutkimusongelmat tarkentuivat ja muuttuivat matkan aikana, joten liian aikainen kyselylomakkeen laatiminen olisi tuonut kyselyyn epäolennaisia ja turhia kysymyksiä.

Vallin (2018, 94) mukaan kyselylomake rakennetaan usein aloittamalla niin sanotuista lämmittely- eli taustakysymyksistä, kuten vastaajan sukupuolesta, iästä ja koulutuksesta, jotka selittävät muuttujia. Opinnäytetyöni kannalta en kuitenkaan nähnyt taustakysymyksillä suurta merkitystä, joten pitkän harkinnan jälkeen jätin lomakkeesta pois ammattia tai koulutusta koskevan kysymyksen. Tarkoituksenani oli vertailla koulutusten välisiä eroja vastauksissa, mutta rajanvedon vuoksi luovuin kysymyksestä.

Taustakysymysten jälkeen edetään helppojen kysymysten kautta arempiin kysymyksiin (Valli 2018, 94). Aloitin valmiiden vastausvaihtoehtojen kysymyksistä, joissa käytin Likertin asteikkoa. Valmiiden vastausvaihtoehtojen kysymykset ovat helpompia vastattavia kuin avoimet kysymykset. Tiedustelin kolmessa eri osiossa, mitä katujengin piirteitä, alakulttuurisen jengin tunnusmerkkejä ja roadman-kulttuuriin yhdistettyjä lieveilmiöitä vastaaja on havainnut oululaisten nuorten käyttäytymisessä. Erittelin jokaisen piirteen, tunnusmerkin ja lieveilmiön omaksi kysymyksekseen. Havaintoja oli mahdollista tarkentaa jokaisessa kolmessa osiossa vapaaehtoisella ja vapaamuotoisella vastauksella. (Liite 1.) Kysymäni katujengin piirteet pohjautuvat Euroopan rikosentorjuntaverkoston määrittämiin virallisiin katujengin kriteereihin. Alakulttuurisen jengin tunnusmerkit liittyvät Walter B. Millerin teoriaan ja roadman-kulttuurin lieveilmiöt on poimittu luvusta 2.5. Näiden välillä oli hedelmällistä vertailla, esiintyykö Oulussa eniten katujengin piirteitä, alakulttuurisen jengin tunnusmerkkejä vai roadman-kulttuurin lieveilmiöitä.

Kysymykseni eivät ole arkaluontoisia, mutta avoimet kysymykset voivat vaatia enemmän pohdintaa ja ovat siksi haastavampia, joten jätin ne viimeiseksi. Avoimet kysymykseni koskevat jengiytymisen ja roadman-ilmion tämänhetkistä kehityssuuntaa Oulussa sekä jengiytymisen ennaltaehkäisyä. Ennaltaehkäisyyn liitetyissä kysymyksissä selvitin, millaisia toimia vastaajat ovat tehneet tai aikovat tehdä ja miten heidän mielestään jengiytymisen ennaltaehkäisyä voisi kehittää (Liite 1.) Avoimilla kysymyksillä on mahdollista saada selville vastaajan perusteellinen mielipide sekä hyviä ideoita sisältäviä vastauksia, mutta riskinä on epätarkat vastaukset tai jopa kokonaan vastaamatta jättäminen (Valli 2018, 114). Valitettavasti tämä riski toteutui, mutta joukosta löytyi perusteellisia ja mielenkiintoisia mielipiteitä sekä pitkiä vastauksia, joista sain ammennettua tietoa. Osa vastauksista oli epätarkkoja eivätkä tuoneet esiin vastaajan todellista mielipidettä.

Lomakkeen (Liite 1) pituuden pyrin pitämään ytimekkäänä ja vältin turhien kysymysten esittämistä. Vastaamisen tulee olla mahdollisimman helppoa (Vehkalahti 2014, 48). Osallistuja voi luopua vastaamisesta, mikäli lomake on liian pitkä (Valli 2018, 95). Hyvän vastausprosentin perusteella lomake ei ollut liian pitkä, mutta jälkikäteen ajateltuna kyselyä olisi voinut vielä lyhentää esimerkiksi jättämällä

pois jonkin strukturoitujen kysymysten osion, koska aineistosta tuli lopulta odotettua laajempi.

5.3 Sisällönanalyysi ja ristiintaulukointi analysointimenetelminä

Aineiston analyysini on teorialähtöinen. Teorialähtöisessä tutkimuksessa lähdetään liikkeelle teoriasta tai auktoriteetin esittämästä ajatuksesta. Teorian esittelyn jälkeen teoriaa operationaalistetaan kyselylomakkeeseen, jonka jälkeen kerätään aineisto. Empiirisen tiedonkeruun jälkeen palataan teoriaan ja vertaillaan aineistoa teoriaan ja hypoteesiin. (Eskola 2018, 212–213.)

Käytin kvalitatiiviseen aineistoon analyysimenetelmänä sisällönanalyysiä. Sisällönanalyysi on menetelmä, jonka avulla kirjalliseen muotoon saatettu materiaali voidaan analysoida systemaattisesti ja objektiivisesti. Sisällönanalyysin tarkoitus on antaa tutkittavasta ilmiöstä yleinen ja tiivistetty kuvaus. Menetelmä järjestää aineiston johtopäätösten tekoa varten. Sisällönanalyysissä etsitään tekstin merkityksiä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 117.)

Sisällönanalyysillä voidaan tarkoittaa kirjoitetun, kuullun ja nähdyn sisällön analyysiä väljänä teoreettisena kehyksenä. Aineiston analysointi alkoi päätöksestä, mikä aineistossa kiinnostaa. Sen jälkeen kävin läpi aineiston ja erotin siitä tutkimusongelmaan ja omaan kiinnostukseen sisältyvät asiat. Kiinnostuksen ulkopuolelle jääneet asiat jätin huomiotta. Keräsin keskeisimmät asiat yhteen ja erilleen muusta aineistosta. Tämän jälkeen ennen yhteenvedon kirjoittamista luokittelin ja teemoittelin aineistoa. Luokittelussa määritellään luokkia ja lasketaan, montako kertaa eri luokat esiintyvät aineistossa. Teemoittelussa painottuu, mitä teemoista on sanottu. (ks. Tuomi & Sarajärvi 2018, 103–105.)

Jyväskylän yliopiston Koppa-sivuston (2018) mukaan edellä mainittua luokittelun ja teemoittelun vaihetta kutsutaan pilkkomiseksi ja käsitteellistämiseksi, jossa havainnot pelkistetään ilmiötä kuvaaviksi esimerkeiksi ja yhteisiä piirteitä omaaviksi havainnoiksi. Tämän jälkeen on vuorossa uudelleen kasaamisen eli arvoituksen ratkaisemisen vaihe. Siinä tuloksia tulkitaan, havainnot selitetään ja tehdään ymmärrettäväksi, havainnoille etsitään merkitystulkintoja ja kausaalisuhteita sekä

suhteutetaan havaintoja teoriaan ja aiempien tutkimuksien selitysmalleihin. Tutkijaa kiinnostaa tutkittavien todellinen käyttäytyminen ja mielipiteet sekä todellinen tilanne tai tapahtuma. (Jyväskylän yliopisto 2018.)

Esimerkiksi jengiytymisen kehityssuuntaa koskevassa kysymyksessä teemoitelin aineiston luokkiin ”tilanne pahentunut”, ”neutraali”, ”tilanne rauhoittunut” ja ”ei jengiytymistä”. Luokat kuvasivat vastaajien mielipiteitä jengiytymisen tilanteesta ja kehityssuunnasta Oulussa. Laskin aineistosta luokkien esiintymiskerrat. Tulkitin, että Oulussa ei ole tällä hetkellä varsinaisia jengejä ja tilanne on rauhoittumassa, joskin tilannetta on seurattava. Osa kyselyn vastauksista saattoi kuulua kahteen teemoiteltuun luokkaan. Vastaaja saattoi esimerkiksi ajatella jengitilanteen olevan pahenemassa, mutta samalla ei koe Oulussa olevan varsinaisia katuengejä.

Erottelin ja yhdistelin muodostetuista luokista samoja piirteitä sisältäviä vastauksien osia. Esimerkiksi ”neutraali”-luokasta löytyi vastaus, jossa ei varsinaisesti ilmaista, onko jengiytymisen tilanne pahentunut tai rauhoittunut, mutta vastaaja ilmaisi huolensa tulevaisuudesta. ”Ei jengiytymistä” -luokkaan sijoittuneessa vastauksessa todettiin, ettei jengejä tällä hetkellä ole, mutta pelättiin järjestäytyneen jengitoiminnan rantautumista Ouluun. Nämä kaksi muodostivat luokan ”huolestunut”.

Perehdyin myös tarkemmin teemoiteltujen luokkien vastauksiin ja niiden yksityiskohtiin. Esimerkiksi yhdessä vastauksessa kerrottiin nuorten näköalattomuudesta. Tästä päätelin, että nuoret tarvitsevat keskustelua tulevaisuudensuunnitelmistaan, jossa menetelmänä voidaan käyttää esimerkiksi tulevaisuuskarttaa (ks. Opinvoimala 2024). Tämänkaltaisia havaintoja ja päätelmiä vertasin luvussa 3 esittämiini jengiytymisen ennaltaehkäisyn toimiin ja niiden kehittämistarpeisiin, minkä pohjalta tein kehittämisehdotuksia.

Google Forms analysoi kyselylomakkeen vastaukset automaattisesti yhteenvedojen avulla esittäen kvantitatiiviset vastaukset piirakkakaavioina. Nämä yhteenvedot siirsin ristiintaulukoinnin analyysimenetelmää soveltaen Excel-taulukkoon, josta Word-ohjelma loi automaattisesti pylväskaaviot. Näin sain yhdistettyä useita

piirakkakaavioita yhteen pylväskaavioon. Google Formsissa jokaiselle muuttujalle oli oma piirakkakaavio, joten niiden yhdistäminen yhdeksi kuvioksi ristiintaulukoimalla tuntui luontevalta vaihtoehdolta. Ristiintaulukointi ja tulosten esittäminen yhdessä kuviossa helpotti muuttujien vertailua. Muuttujina toimivat katujen piirteet, alakulttuurisen jengin tunnusmerkit ja roadman-kulttuurin lieveilmiöt, kaikki kolme aihealuetta omissa taulukoissaan.

Ristiintaulukointi on yksinkertainen, selkeä, tehokas ja suosittu analyysimenetelmä, jonka avulla voidaan vertailla muuttujia, löytää muuttujien välisiä suhteita ja tarkastella niiden luonnetta (Tähtinen ym. 2020, 165; SurveyMonkey 2024). Analysoitavia kategorisia muuttujia voivat olla esimerkiksi asennemuuttajat. Aineisto esitetään frekvensseinä ja prosentiosuuksina. (Tähtinen ym. 2020,165.) Taulukon tuloksesta voidaan pohtia, mitkä tekijät vaikuttavat tulokseen (Vilkkä 2007, 129). Tässä tapauksessa pohdinta keskittyy siihen, millaisilla toimilla muuttujien esiintyvyyttä voidaan vähentää. Ristiintaulukoinnille ei ole yleisesti hyväksytyjä kriteereitä, mutta luokkien tulee perustua tutkimusongelmaan ja tavoitteisiin, niiden tulee olla tyhjentyviä ja toisensa poissulkevia, yhdestä luokitteluperiaatteesta johdettuja ja niiden on muodostettava yhteinen kokonaisuus (Tähtinen ym. 2020, 74, 166).

6 TULOKSET

6.1 Kyselyyn osallistujat

Kysyin kiinnostusta osallistua kyselyyn kuudesta eri organisaatiosta, joista viisi organisaatiota halusi osallistua. Sain näistä organisaatioista myös tutkimusluvat. Yksi organisaatio ei halunnut osallistua kyselyyn, koska heillä ei ollut tällä hetkellä annettavaa kyselylle. Aihe koettiin tärkeänä, mutta kieltäytymistä perusteltiin asiakasryhmän täysi-ikäisyydellä, mikä kertoo siitä, että jengi-ilmiön nähdään koskettavan Oulussa tällä hetkellä enimmäkseen alaikäisiä. Kyseisen organisaation sisällä otin yhteyttä myös toiseen toimijaan, jonka asiakasryhmässä olisi voinut olla alaikäisiä, mutta he eivät vastanneet yhteydenottooni.

Kyselyyn vastasi 17 oululaisten nuorten parissa toimivaa ammattihenkilöä. Laskelmieni mukaan kysely välitettiin esihenkilöiden kautta 23 työntekijälle, jolloin vastausprosentti olisi 74 %. Kaikkien organisaatioiden osalta minulla ei ole täyttä varmuutta ja ajankohtaista tietoa työntekijöiden määrästä, joten arvio 23:sta on suuntaa antava. Todellisuudessa kyselyyn osallistujia voi olla enemmän kuin 17, koska on mahdollista, että jotkut ovat pohtineet vastauksia yhdessä työkaverin kanssa ja jättäneet yhden yhteisen vastauksen. Korkean vastausprosentin perusteella aihe koettiin tärkeänä ja kiinnostavana. Työkiireiden keskellä kyselylle on löydetty aikaa, vaikka jouduin aikataulusyistä lyhentämään kyselyn vastausaikaa alun perin suunnitellusta kahdesta viikosta yhteen viikkoon. Aiheen tärkeys ja kiinnostavuus ilmeni myös hankkiessani tutkimuslupia ja kysellessäni kiinnostusta kyselyyn osallistumiselle. Kyselyyn haluttiin ehdottomasti osallistua ja opin näytetyöstä nähtiin mahdollisesti olevan hyötyä palveluiden ja työskentelyn kehittämiseksi. Sain kuvan, että Oulussa halutaan tosissaan ehkäistä jengiytymistä.

6.2 Katujengien piirteet ja ilmiön tilannekuva Oulussa

Kyselyn ensimmäisessä osiossa kysyttiin Likertin 5-portaista asteikkoa hyödyntäen vastaajien havaintoja katujengien piirteistä. Seitsemässä väittämätyyllisessä kysymyksessä tiedusteltiin havaintoja yhdestä tai useammasta oululaisesta nuorisoporukasta, joiden käyttäytymisessä on ilmennyt katujengien piirteitä. (Liite 1.)

Kysymyksissä esitetyt katujengien piirteet perustuvat Euroopan rikosentorjunta-verkoston määrittämiin virallisiin katujengin kriteereihin (ks. EUCPN 2022, 14–18; Sambou ym. 2023a, 154–155). Nuorta ikää koskevan kriteerin jätin kysymyksistä pois, koska on ilmiselvää, että oululaisten nuorten parissa työskentelevät ammattihenkilöt ovat kohdanneet työssään iältään nuoria henkilöitä.

Kuvio 1 havainnollistaa vastaajien havaintoja katujengien piirteistä. Kuviossa 1 vasemmalla puolella muuttujina ovat katujengin kriteerit tai piirteet. Vaakatasossa olevat numerot kuvaavat vastausten määrää kunkin muuttujan kohdalla. Pylväät ja niiden värit esittävät kyselyyn vastanneiden näkemyksiä. Jokaiselle kriteerille tai piirteelle on omat havainnot vastaavat pylväät. Punasävyiset pylväät tarkoittavat erimielisyyttä, eli vastaaja on joko ”täysin eri mieltä” tai ”jokseenkin eri mieltä”. Sinisävyiset pylväät kuvaavat samanmielisyyttä, eli ”täysin samaa mieltä” tai ”jokseenkin samaa mieltä”. Tummanpunaiset ja -siniset pylväät viittaavat selviin mielipiteisiin eli ”täysin samaa mieltä” tai ”täysin eri mieltä”. Vaaleammat sävyt näyttävät vastaajan olevan ”jokseenkin samaa mieltä” tai ”jokseenkin eri mieltä”. Vihreäsävyiset pylväät osoittavat vastaajien neutraalia asennetta piirteiden esiintyvyyteen, eli he eivät ole samaa eivätkä eri mieltä. (Kuvio 1.)

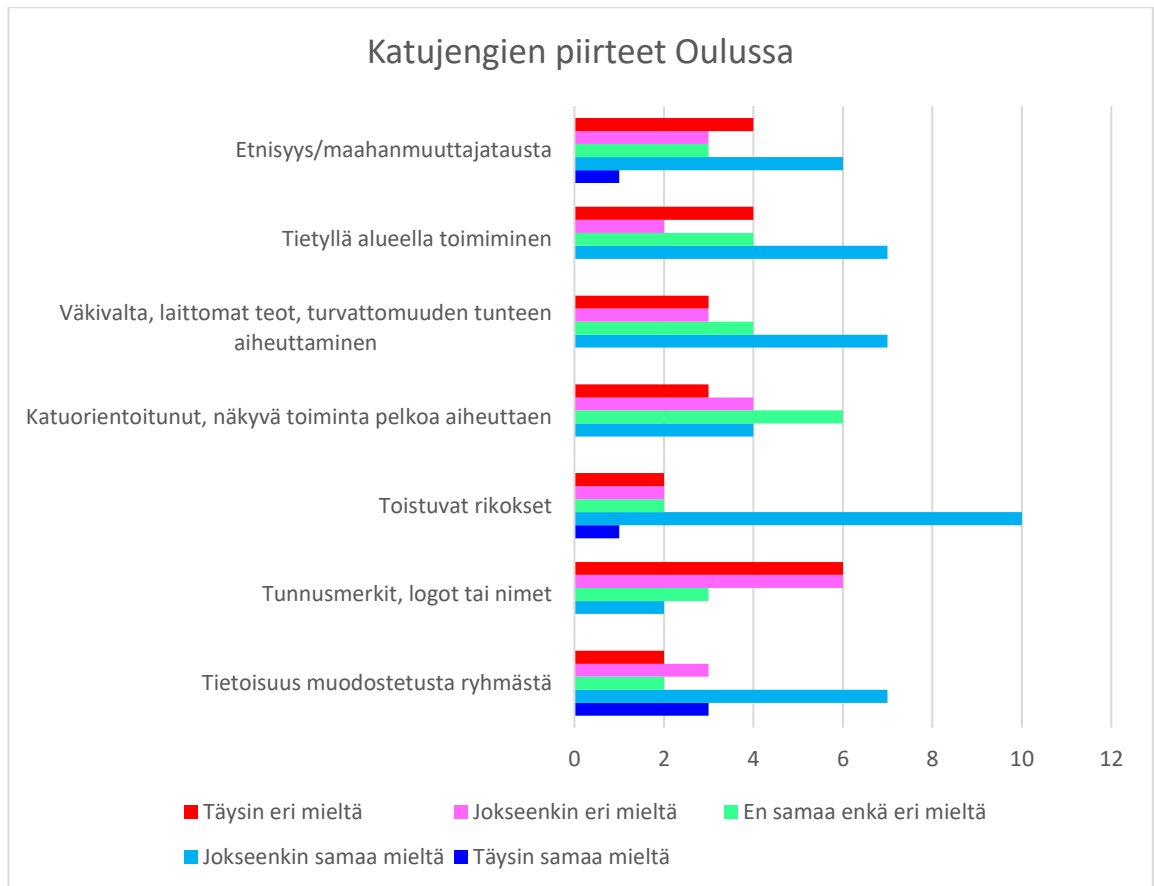
Kuvion 1 mukaan havainnot katujengien piirteistä jakautuvat todella tasaisesti. Kaikkia piirteitä on havaittu Oulussa, mutta jokaisen piirteiden osalta esitettiin myös päinvastaisia ajatuksia. Eniten korostuvat ”jokseenkin samaa mieltä” -vastaukset (43 vastausta). Ainoastaan tunnusmerkeistä, logoista ja nimistä sekä katuorientoituneisuudesta ja pelkoa aiheuttavasta näkyvästä toiminnasta kysyttäessä ”jokseenkin samaa mieltä” ei ole enemmistön vastaus. Katuorientoituneisuudesta kysyttäessä neutraali vastaus oli yleisin. Tunnusmerkkien, logojen ja nimen kohdalla erimieliset vastaukset olivat selkeä enemmistö. ”Täysin samaa mieltä” oli harvinaisin vastaus (yhteensä viisi vastausta), ja se valittiin vastaukseksi vain kolmen piirteiden kohdalla. ”Täysin eri mieltä” oltiin melko tasaisesti jokaisesta piirteestä (yhteensä 24 vastausta), mutta eniten tunnusmerkkejä, logoja ja nimiä koskevassa kysymyksessä. Neutraali ”en samaa enkä eri mieltä” valikoitui vastaukseksi 24 kertaa, ”jokseenkin eri mieltä” puolestaan 23 kertaa. Samanmieliset vastaukset yhteen laskettuna katujengien piirteitä oli havaittu 48 vastauksessa, erimielisiä vastauksia oli puolestaan yhteen laskettuna 47. (Kuvio 1.) Mielipiteet

katujengien piirteiden ilmenemisestä Oulussa eroavat siis toisistaan. Eroja havaintoihin voivat tehdä toimintaympäristöt, joissa vastaajat työskentelevät.

”Jokseenkin samaa mieltä” -vastauksien suuresta osuudesta kuviossa 1 voidaan päätellä, että katujengin piirteitä on olemassa, mutta ne eivät ole kovin näkyviä tai yleisiä. On kuitenkin mahdotonta arvioida todellista syytä sille, miksi vastaajat ovat valinneet mieluummin vaihtoehdon ”jokseenkin samaa mieltä” kuin ”täysin samaa mieltä”. On mahdollista, että vastaajat haluavat välttää antamasta kuvaa, että Oulussa olisi katujengejä, vaikka todellisuudessa piirteiden esiintyminen ei kerro mitään siitä, että varsinaisia katujengejä olisi. ”Täysin samaa mieltä” olevien vähyyys saattaa merkitä, etteivät katujengien piirteet ole aiheuttaneet suurta ongelmaa tai näkyvyyttä Oulussa.

Verratessa katujengien piirteiden välisiä eroja kuvioista 1 on todettava, ettei niiden välillä ole suuria eroja. Eniten havaintoja on kuitenkin toistuvasti rikoksia tekevästä nuorisoporukoista (yhteensä 11 samanmielistä vastausta) ja nuorista, jotka ovat tietoisia muodostamastaan ryhmästä (yhteensä 10 samanmielistä vastausta). Nämä piirteet saivat myös vähiten erimielisiä vastauksia. (Kuvio 1.) Kuvioista 1 nähdään, että vähiten Oulun nuorison käyttäytymisessä näkyvät tunnusmerkit, logot ja nimet. Myös katuorientoituneisuutta oli havaittu verrattain melko vähän. Näihin kahteen piirteeseen saattaa liittyä jengitoiminnan yleinen kehityssuunta, vaikka Oulussa ei varsinaisia katujengejä olisikaan. Katujengit ovat alkaneet toimia enemmän piilossa oman aseman helpottamiseksi ja poliisin työn vaikeuttamiseksi, ja ne ovat kehittyneet järjestäytyneen rikollisuuden suuntaan (Mäntysalo 2024).

Toistuvasti rikoksia tekeviin nuorisoporukoihin ei välttämättä auta enää kevyen puuttumisen keinot, vaan tarvitaan moniammatillista ja pitkäkestoista työskentelyä, yhteistyötä esimerkiksi Rikosseuraamuslaitoksen kanssa sekä rikoserityistä osaamista (ks. Alanko ym. 2023, 40, 48–50). Tulkitsen, että tietoisuus muodostetusta ryhmästä voi liittyä normaaliin nuoruuteen kuuluvaan yhteisöllisyyden hakemiseen. Muodostamastaan ryhmästä tietoisien nuorten kohdalla on hyvä kiinnittää huomiota siihen, muodostuuko ryhmään selkeää johtohahmoa tai hierarkiaa (ks. Forss 2023, 11–12, 15).

Kuvio 1. Katujengien piirteet Oulussa

Kyselyn ensimmäisen osion lopussa vastaajalla oli mahdollisuus täydentää vastauksiaan ja kertoa, näkeekö hän jonkin katujengin piirteen nousevan esille muita piirteitä enemmän (Liite 1). Vastauksia kysymykseen tuli seitsemän, joista viidessä vastauksessa tuodaan selkeästi ilmi, ettei Oulussa ole havaintojen mukaan varsinaisia jengejä. Myös kuudes vastaus viittaa siihen, ettei voida puhua virallisista katujengeistä:

Nuorisoporukat tuntuvat tekevän enemmän rikoksia nykyään (tai sitten tietoisuus toiminnasta on vain lisääntynyt), mutta esim. tunnusmerkkien ja nimen käyttäminen tuntuu edelleen hyvin harvinaiselta. Oma mielikuvani on, että vaikka nuoret saattavat keskenään puhua "jengeistä", kyseessä on enemmänkin puhekielinen ilmaus, jota nuoret käyttävät esim. "ryhmän" sijaan, eikä sanan käytön takana ole todellinen ajatus järjestäytyneestä jengitoiminnasta.

Aineksia jengiytymiseen on kuitenkin vastausten mukaan olemassa. Rikolliset teot esiintyvät vastauksissa eniten, joskin yhden vastaajan mukaan vakavia ri-

koksia tekevät nuorisoporukat ovat hävinneet. Toisen vastauksen mukaan kovaäänisyys ja itsensä näkyväksi tekeminen on sitä suurempaa, mitä nuorempia kaduilla liikkuvat porukat ovat. Vanhempien porukoiden toiminta on vastaajan mukaan hillitympää. Kovaäänisyys ja itsensä näkyväksi tekeminen viittaa katuorientoituneeseen näkyvään toimintaan, vaikka kuvion 1 mukaan se on yksi vähiten näkyvimmistä piirteistä. Eräessä vastauksessa tuodaan ilmi eri alueilla toimiminen sekä nimien keksiminen kaveriporukoille, joka voi olla merkki jengitoiminnan ihannoinnista:

Oulussa on kaveriporukoita eri alueilla, jotka saattavat häiriköidä ja tehdä rikollisia tekoja yhdessä. Välttämättä näissä porukoissa ei kuitenkaan ole kyse jengeistä, vaan kaveriporukoista. Olen myös kuullut, että jotkut nuoret ovat keksineet omille kaveriporukoille nimiä, mutta välttämättä toimintaan ei ole liittynyt varsinaista rikollista toimintaa. Minun tietooni ei ole tullut varsinaisia jengejä, jotka voisin nimetä. Mutta tietooni on tullut eri alueilla toimivia kaveriporukoita. Näissä voi olla ainekset jengiytymiseen, jos tilanteisiin ei puututa.

Etenkin nuorimpien kaduilla liikkuvien porukoiden toimintaa on seurattava ja puuttuttava matalalla kynnyksellä varhaista tukea tarjoten, mikäli heidän toiminnassaan näkyy vähääkään jengiytymiseen tai sen ihannointiin viittaavia merkkejä. Tiettyihin alueisiin ja alueilla liikkuviin häiriköiviin kaveriporukoihin tulee kohdentaa nuorisotyöllistä otetta, ympäristö- tai naapurustotyötä sekä rikoserityisyyttä (ks. Alanko ym. 2023, 40, 43–44, 46, 48–50; Sambou ym. 2023a, 160; THL 2023).

Kyselyn neljännessä osiossa selvitettiin avoimella kysymyksellä jengiytymisen tämänhetkistä tilannetta ja kehityssuuntaa (Liite 1). Suurin osa vastaajista koki, ettei Oulussa ole näkyvillä jengiytymistä tai tilanne on rauhoittunut vuoden sisällä. Yhden mielestä jengiytymisen merkit tuntuvat kasvavan, koska epävarmuus omasta turvallisuudesta ajaa liittymään porukkaan, eivätkä nuoret tunnu välittävän seurauksista. Hän arvelee, että piittaamattomuus seurauksista johtuu tulevaisuuden suunnitelmien puutteesta. Näköalattomuuden ehkäisemiseksi nuorten kanssa on hyvä käydä syvällistä keskustelua heidän tulevaisuuden suunnitelmistaan. Hyvänä menetelmänä voi toimia esimerkiksi tulevaisuuskartta (Opinvoimala 2024).

Katujengitilanne Oulussa tuntuu olevan tällä hetkellä hallinnassa, mutta useamman vastaajan mielestä tunnusmerkkejä ja piirteitä on näkyvissä. Yhden mukaan näihin nuoriin on kuitenkin hyvä kontakti. Toinen on huomionnut näkyvänä tunnusmerkkinä selkeän johtajuuden ja samanlaisen ideologian kunnioittamisen, vaikka hänen mielestään Oulun keskustan alueella on tällä hetkellä melko rauhallista. Kolmas ilmoittaa, että hänen toimintaympäristössään jengien piirteiden ihannoiti näkyy vain muutamissa nuorissa. Vastauksissa annetaan positiivista palautetta nuorisojalkautuvien näkyvyydelle ja poliisin toiminnalle, joiden ansiosta jengejä ei ole päässyt syntymään. Vastaajista kaksi ilmaisee huoltaan tilanteen kehityssuuntaa kohtaan:

Sanoisin, että tilanne elää pinnan alla. Mikäli nuorten negatiiviseen ryhmäytymiseen ja huolta-aiheuttavaan käyttäytymiseen ei reagoida, voi jengiytymistä alkaa tapahtua.

En (toistaiseksi) koe, että nuorilla olisi huomattavaa jengiytymistä Oulussa. Nuoret voivat toki puhua "jengeistä", mutta kuten aiemmin mainitsin, mielestäni sana on käytössä puhekielen tasolla, ei sen takia, että nuorilla olisi järjestäytyneitä jengitoimintaa. Kehityssuunta on kuitenkin huolestuttava, koska nuorisoryhmien tekemä väkivaltaisuus ja rikollisuus tuntuu lisääntyneen/pahentuneen. Pelkään, että mikäli Ouluun rantautuu järjestäytyneitä jengitoimintaa, osa nuorisoryhmistä saattaisi helposti imeytyä siihen mukaan ja/tai saattaisivat sitä kautta omaksua helposti rikollisuuden ihannonnin.

Vaikka Oulussa ei ole havaittu katujengejä, voi tilanne muuttua hyvinkin äkkiä (Aitoaho 2023). Ruotsista Suomeen on tullut järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytkeytyviä henkilöitä (Mäntysalo 2024). Ruotsista Suomeen tulevat jengiläiset voivat olla uhka myös Oulun tilanteelle. Siksi tilannetta tulee tarkkailla eikä jengiytymisen ehkäisemisestä pidä säästää tilanteen on rauhoittumisen varjolla. Tilanteen rauhoittuminen todistaa, että jengiytymisen ehkäisemiseksi Oulussa tehdyt toimet ovat olleet vaikuttavia. Näitä toimia tulee jatkaa ja pitää yllä sekä mahdollisuuksien mukaan kehittää.

Kyselyn lopussa oli "vapaa sana" -osio (Liite 1), jossa todettiin median paisuttelevan asioita ja toivottiin turhien kohujen ja pelkojen sammuttamista todellisella tiedolla. Tähän tarkoitukseen opinnäytetyöni vastaa hyvin, koska siitä ilmenee melko luotettavasti Oulun todellinen jengitilanne. Erään vastaajan mukaan jengiytymisen kuuluttaminen saattaa johtaa normaalien nuoruusiän merkkien patologisointiin ja demonisointiin:

Mielestäni olisi hyvä kiinnittää huomiota myös termin "katujengi" käyttöön yleisessä keskustelussa. Olisi hyvä selventää, mitä "katujengi" tarkoittaa ja selventää esimerkiksi sitä, ettei ostarilla oleskeleva nuorisoryhmä ole automaattisesti myös katujengi. Tällä hetkellä tuntuu, että kaikinlaisiin nuorisoryhmiin viitataan jo katujengeinä, mikä johtaa nopeasti siihen, että sana menettää merkitystään nopeasti. Termin selventäminen voisi johtaa myös siihen, että esimerkiksi vanhemmat olisivat tietoisempia "aidoista" jengiytymiseen viittaavista merkeistä oman lapsensa kohdalla. Tavalliseenki nuoruusikään kuuluu kuitenkin ystäviin liittyminen ja vanhemmista erkaantuminen sekä vanhempien auktoriteetin kyseenalaistaminen - liiallinen jengiytymisen ja katujengien kuuluttaminen saattaa johtaa siihen, että normaalejakin nuoruusiän merkkejä aletaan patologisoimaan ja demonisoimaan syyttä.

Esimerkiksi porukalla liikkuminen ja kaupungilla hengailu voivat olla nuorille tyyppillistä käyttäytymistä, mutta niistä tehdään helposti paheksuttavia jengiytymisen kuuluttamisen myötä. "Katujengi"-termiä tulee käyttää varoen ja jos termiä kuulee käytettävän virheellisesti, tulisi käsitys korjata. Katujengi-ilmiön lietsomista aiheesta puhumalla pitää välttää. Jokainen voi kiinnittää huomiota omiin puheisiinsa, tuleeko lietsoneeksi tai liioitelleeksi näitä ilmiöitä. Media sekä sosiaalisen median kuluttajat määrittelevät ja yllyttävät katujengiväkivaltaa sekä luovat jengi-ilmiötä (Saarholm & Turcka 2023, 33). Kaduilla aikaa viettävät nuoret saattavat helposti leimautua katujengiin kuuluviksi (Alanko ym. 2023, 29; Poliisi 2023; Sambou ym. 2023a, 154).

6.3 Kovuutta ja jännitystä alakulttuurin maailmasta

Kyselyn toisessa osiossa selvitetään Oulussa havaittuja alakulttuurisen jengin tunnusmerkkejä (Liite 1), joita kuvio 2 havainnollistaa. Alakulttuurisen jengin tunnusmerkit perustuvat Walter B. Millerin teoriaan (Laine 2014, 142). Kuviossa 2 on täysin sama periaate kuin kuviossa 1, joten en selvitä uudestaan pylväiden ja värien tarkoituksia.

Kuvio 2 osoittaa, että katujengien piirteiden tapaan myös alakulttuurisen jengin tunnusmerkeistä kysyttäessä yleisin vastaus oli "jokseenkin samaa mieltä" (28 vastausta). Sen sijaan vähiten oltiin "täysin eri mieltä" (yhdeksän vastausta). "Täysin samaa mieltä" oli tässä osiossa yleisempi vastaus (11 vastausta) kuin katujengin piirteistä kysyttäessä, minkä näen suurimpana erona ensimmäisen osion vastauksiin. "Jokseenkin eri mieltä" oltiin 18 kertaa, kun taas "en samaa enkä eri mieltä" valittiin vastaukseksi 19 kertaa. Samaa mieltä oltiin sinisävyiset

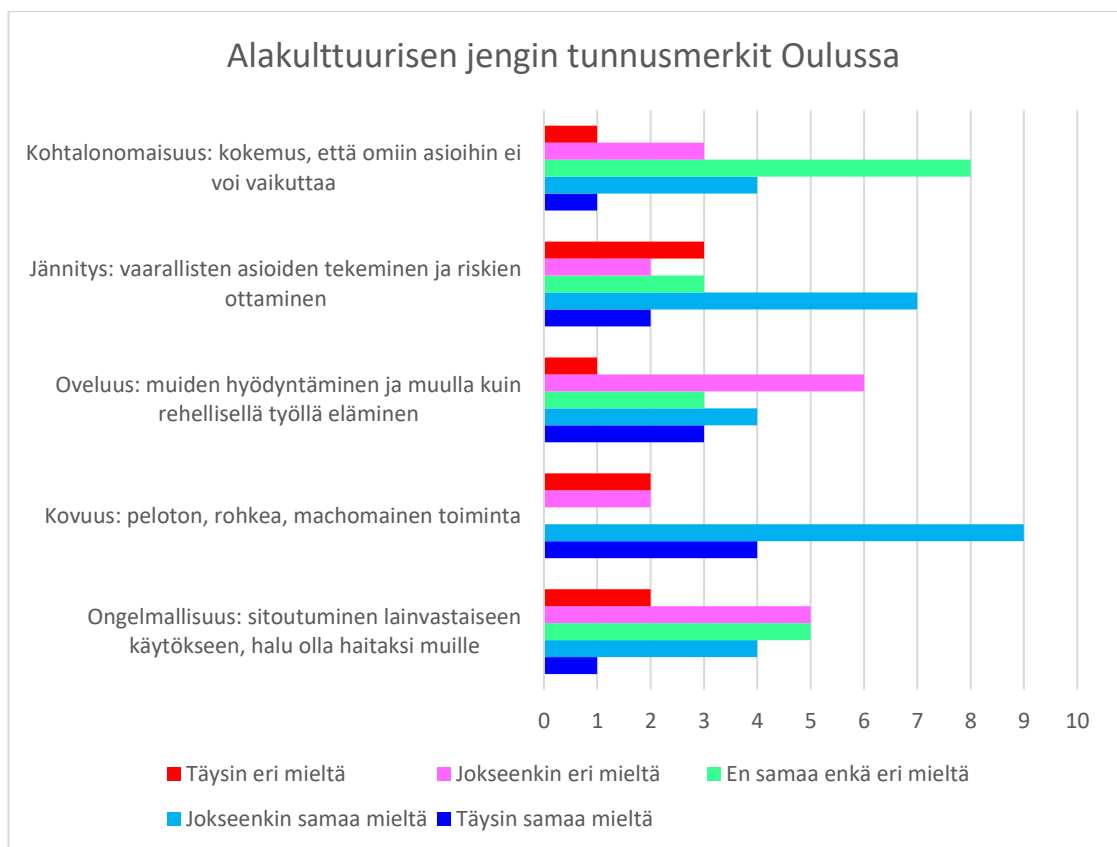
pylväät yhteen laskettuna 39 kertaa. Punasävyiset pylväät yhteen laskettuna eri mieltä oltiin 27 vastauksessa. (Kuvio 2.)

Kuvion 2 mukaan havainnot alakulttuurisen jengin tunnusmerkeistä jakautuvat kaikkiin vastausvaihtoehtoihin katujengien piirteistä tehtyjen havaintojen tapaan, mutta ero saman- ja erimielisten vastausten välillä on isompi. Tulkitseen kuviosta 2, että alakulttuurisen jengin tunnusmerkkejä on havaittu hieman selkeämmin kuin katujengien piirteitä. On huomattava, että kuvion 2 yhteenlaskettuja vastausmääriä ei voi verrata suoraan kuvion 1 yhteenlaskettuihin vastausmääriin, koska toisessa osiossa kysymyksiä esitettiin vähemmän.

Laineen (2014, 142) mainitsema kovuuden tunnusmerkki eli peloton, rohkea ja machomainen toiminta oli alakulttuurisen jengin tunnusmerkeistä eniten havaittu. Havainnot jännityksen tunnusmerkistä eli vaarallisten asioiden tekemisestä ja riskien ottamisesta olivat toiseksi yleisempiä. Mikään tunnusmerkeistä ei korostu selkeästi vähiten esiintyvänä, mutta ongelmallisuuden tunnusmerkkiä (sitoutuminen lainvastaiseen käytökseen ja halu olla haitaksi muille ihmisille) koskevassa kysymyksessä oli eniten erimielisiä vastauksia verrattuna samanmielisiin vastauksiin. Oveluuden (muiden hyödyntäminen ja eläminen muulla kuin rehellisellä työllä) tunnusmerkistä kysyttäessä korostuu ”jokseenkin eri mieltä” oleminen, mutta toisaalta melko usea vastaaja on myös havainnut oveluutta. Kohtalonomaisuudessa (kokemus, että omiin asioihin ei voi vaikuttaa) on huomattava, että vastaajista erityisen suuri osa oli ”ei samaa eikä eri mieltä”. (Kuvio 2.)

Vaikka ongelmallisuuden, oveluuden ja kohtalonomaisuuden tunnusmerkit olisivat olemassa, voi niitä olla vaikeampi havaita kuin jännitystä ja kovuutta. Kovuus- ja jännityshakuisuuden voi havaita nuorisoporukan käyttäytymisestä nopeastikin, kun taas muiden tunnusmerkkien havaitseminen voi vaatia tilanteen tarkempaa seuraamista tai nuoriin tutustumista. Kohtalonomaisuutta koskeva kysymys saatettiin neutraalien vastausten perusteella kokea vaikeana. Ehkä vastaajat näkivät, että nuoret voivat ajatella kohtalonomaisesti, mutta eivät tuo ajatusmaailmaansa esille, minkä vuoksi kysymyksessä ei voi olla samaa eikä eri mieltä.

Osa oululaisista nuorista hakee sosiaalisen nousun mahdollisuuksia (ks. Laine 2014, 139). Tämä näkyy alakulttuurisen jengin tunnusmerkeinä kuviossa 2. Huono-osaisuuden ja polarisaation vähentämiseen pitäisi pyrkiä, mutta se vaatii laajempia yhteiskunnallisia toimia (ks. Kaakinen ym. 2023, 59; Sambou ym. 2023a, 165). Kovuus voi kieliä näyttämisen halusta, itsetunnon pönkittämisestä tai hyväksytyksi tulemisen tarpeesta. Nuoret tarvitsevat keskustelua ja ohjausta, kuinka itsetuntoa ja -luottamusta voi parantaa ajautumatta alakulttuurin maailmaan (ks. Korpela-Liimatainen & Tauriainen 2023, 219–220).

Kuvio 2. Alakulttuurisen jengin tunnusmerkit Oulussa

Havaintoja alakulttuurisen jengin tunnusmerkeistä oli mahdollisuus tarkentaa vapaaehtoisella ja vapaamuotoisella tekstillä samoin kuin ensimmäisessä osiossa (Liite 1). Tähän vastauksia tuli vain kolme. Yksi vastaaja kertoo, että nuorten käyttäytymisessä näkyy kovuus- ja jännityshakuisuus. Toisen vastaajan mukaan puolittuilta rahan ja nikotiinituotteiden kiristäminen on arkipäivää, kuten myös hänen ymmärtääkseen myymälävarkaudet. Kolmas vastaaja toteaa:

Oveluus-tunnusmerkistä; olen havainnut, että nuorisoporukat saattavat pyrkiä varastelemaan esim. merkkivaatteita, mutta takana ei ole ensisijaisesti ajatus muiden hyödyntämisestä tai itsensä elättämisestä puhtaasti laittomuuksilla, vaan varastelu nähdään "lisätienestinä" tai keinona hankkia asioita, joihin ei ole muuten varaa.

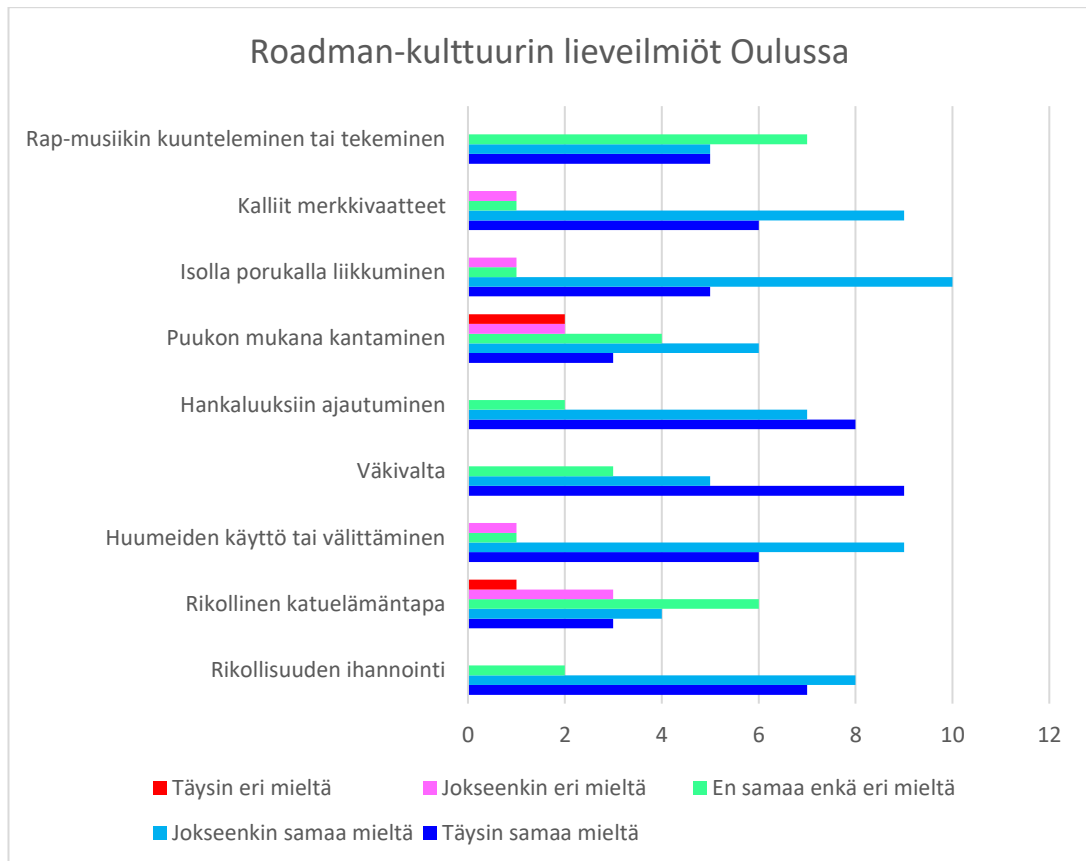
Vapaamuotoisten tekstien perusteella erityisesti merkkivaatteiden varastelu sekä rahan ja nikotiinituotteiden kiristäminen kuulostavat olevan ilmiöitä, joiden kitkemiseksi tulisi löytää keinoja. Raha tuntuu olevan useimmiten motiivina laittomille teoille, joten lapset ja nuoret tarvitsevat enemmän niin sanottua rahapuhetta. Rahaa on mahdollista hankkia myös laillisin keinoin, joihin nuoria tulisi ohjata.

6.4 Roadman-kulttuuri ja sen tilannekuva Oulussa

Kuvio 3 esittää vastaajien havaintoja roadman-kulttuurin tuottamista lieveilmiöistä samalla periaatteella kuin kuviot 1 ja 2. Kuviossa 3 sinisävyiset pylväävät ovat selkeä enemmistö. "Täysin samaa mieltä" vastattiin 52 kertaa, "jokseenkin samaa mieltä" 63 kertaa. "Täysin eri mieltä" -vastauksia tuli vain kolme, rikollisesta katuelämäntavasta ja puukon mukana kantamisesta kysyttäessä. "Jokseenkin eri mieltä" oltiin kahdeksan kertaa. Neutraali kanta valittiin 27 kertaa. (Kuvio 3.)

Kuvion 3 perusteella on selvää, että Oulussa esiintyy roadman-kulttuurin lieveilmiöitä. Eniten havaittuja lieveilmiöitä olivat väkivalta, huumeiden käyttö tai välittäminen, hankaluuksiin ajautuminen, isolla porukalla liikkuminen, rikollisuuden ihannoiti sekä kalliit merkkivaatteet. Rikollinen katuelämäntapa oli vähiten havaittu lieveilmiö, mutta sekin sai enemmän samanmielisiä vastauksia kuin erimielisiä. Toiseksi vähiten havaittiin puukon mukana kantamista. (Kuvio 3.) Toisaalta puukkoa voidaan kantaa mukana huomaamattomasti ja muiden tietämättä, joten todellisuudessa ilmiö voi olla paljon yleisempi kuin havainnot osoittavat.

Kuvioiden 1, 2 ja 3 tuloksista voidaan päätellä, että oululaisten nuorten käyttäytyminen viittaa enemmän rikollisuuden ihannoitiin kuin jengiytymiseen. Osa nuorista ei pelkää ihannoiti rikollisuutta, vaan myös tekee rikoksia. Rikollisuuden ihannoitiinista ja rikosten tekemisestä ei ole välttämättä enää pitkä matka jengiytymiseen, joten jengiytymisen ennaltaehkäisyyn tulee keskittää resursseja pitkäkestoisesti.

Kuvio 3. Roadman-kulttuurin lieveilmiöt Oulussa

Kyselyn kolmannessa osiossa vastaajat saivat lopuksi kertoa näkyvimmistä lieveilmiöistä ja tarkentaa havaintojaan vapaaehtoisesti ja vapaamuotoisesti, kuten myös kahdessa ensimmäisessä osiossa (Liite 1). Vastauksia tuli viisi, joista kaksi liittyi pukeutumiseen. Yhden vastaajan mukaan osalla nuorista roadman-kulttuuriin liittyy pelkkä pukeutumistyyli, vaikka Oulussa on ollut myös tilanteita, joissa merkki- tai feikkivaatteita varastetaan tai ryöstetään. Myös toisessa vastauksessa esiin nousevat niin sanotut feikkivaatteet:

Pukeutumisessa on myös paljon piraattituotteita liikkeellä, niitä myydään nuorten keskuudessa. Tarkoituksena on "näyttää kalliilta".

Yksi vastaaja nostaa esiin katukulttuurin ja niin sanotun rappiokulttuurin ihannonin. Toinen taas on kuullut, että jokainen nuori Oulun keskustan alueella kantaa tällä hetkellä mukanaan jotain asetta, esimerkiksi puukkoa. Koen tämän huolestuttavana suuntauksena. Vaikka ase olisi mukana vain omaksi turvaksi ja muiden

pelotteluksi, ei aseiden mukana kantamisesta ole enää pitkä matka aseiden käyttämiseen. Toisaalta vastauksessa ei kerrottu, mihin tieto perustuu, joten on mahdollista, että todellisuudessa läheskään jokainen ei kannata mukanaan aseita. Ilmiötä olisi mielenkiintoista tutkia tarkemmin. Kolmannen vastaajan mielestä eniten näkyvät väkivaltaisuus ja huumeet tai muut päihteet, kun taas rikollisuuden ihannoinnista hän nostaa esiin mielenkiintoisen näkökulman:

Rikollisuuden ihannoinnin suhteen tuntuu, että ainakin osin kyseessä on piittaamattomuus säännöistä/laista, eikä suoranainen rikollisen elämäntavan ihannointi. Tavallaan nuoret siis eivät anna laille enää samanlaista painoarvoa ja toimivat sen vuoksi laittomaksi sen sijaan, että motiivina olisi lain rikkomisen, koska se on rikollista.

Edeltävästä lainauksesta erottuu piittaamattomuus säännöistä. Rikolliset teot nähdään helposti rikollisuuden ihannoitina, vaikka kyse saattaa olla enemmän kunnioituksen puutteesta lakeja ja sääntöjä kohtaan. Nuorisoriikollisuuden ja jengiytymisen ehkäisyssä tuleekin pohtia sitä, kuinka nuoret saadaan kunnioittamaan lakeja ja sääntöjä. Normien vastustaminen on nuorille tyypillistä (Saarholm & Turcka 2023, 31).

Neljännän osion toisessa kysymyksessä selvitettiin avoimella kysymyksellä roadman-ilmion tämänhetkistä kehityssuuntaa (Liite 1). Havainnot painottuvat siihen, että roadman-ilmiot esiintyy Oulun katukuvassa. Näin koki yhdeksän vastaajaa. Osa heistä pitää ilmiötä näkyvänä. Osa vastaajista puolestaan ei koe ilmiötä tällä hetkellä ongelmaksi. Neljä vastaajaa näkee ilmiön vähentyneen. Ilmiön vahvistamisen kannalla oli kaksi vastaajaa. Vastaajista kolme ei osannut sanoa mitään. Tulkitseen vastauksien poikkeavuudesta, ettei roadman-kulttuuri ole kovin tuttu. Vastauksissa se jopa sekoitettiin jengeihin. Tämä vahvistaa Salusjärven (2023) ajatusta, ettei aikuisilla ole aiheesta juurikaan tietoa.

Mielestäni ilmiö on levinnyt laajemmalle puheen tasolla, kuin käytännössä. En toistaiseksi ole kohdannut yhtään nuorta, jotka olisivat suoraan viitanneet roadman-kulttuuriin tai ilmaisseet ihannoivansa sitä, vaikka heidän toiminnassaan näkyisikin muuten kulttuuriin liitettjä lieveilmiöitä. Mutta kuten katujengien kohdalla, pelkään, että osa nuorisoryhmistä on hyvinkin otollista maaperää roadman-kulttuurin omaksumiselle. Voi olla, että tällä hetkellä osa nuorista toteuttaa kulttuurin lieveilmiöitä "tahattomasti", mutta kuullessaan roadman-kulttuurista ja huomattessaan sen sopivan heidän toimintaansa, ottavat kyseisen identiteetin omakseen ja alkavat toteuttamaan siihen liittyviä ilmiöitä entistä voimakkaammin. Ehkä mietityttää, voiko roadman-kulttuurista puhuminen ajautua itseään toteuttavaan ennusteeseen?

Edellisestä lainauksesta voi päätellä, etteivät nuoret kerro aikuisille roadman-kulttuurista. Se on nuorten juttu, josta aikuisille ei puhuta. (ks. Salusjärvi 2023.) Edellisestä lainauksesta nousevat esiin itseään toteuttava ennuste ja ilmiön leviäminen laajemmalle puheen tasolla. Kuten aiemmin kirjoitin katujengi-ilmiöstä, on myös roadman-ilmiön liiallista kuuluttamista vältettävä.

Roadman-ilmiö ei ehkä ole niin pinnalla ja "suosittu". Keväällä/alkukesällä keskustassa tilanne (tiettyjen nuorten väkivaltainen käyttäytyminen jne.) oli levoton, mutta siihen puututtiin vahvasti poliisin ja muiden toimijoiden yhteistyöllä, mikä rauhoitti tilannetta. Osaltaan keskustan tilanteeseen mielestäni vaikuttivat myös Valkean puukotukset, joiden myötä nuorten liikkuminen ja ajan viettäminen keskustassa vähenivät.

Edellä mainitaan poliisin ja muiden toimijoiden välisestä yhteistyöstä, mikä rauhoitti Oulun keskustan tilannetta. Tilanteen rauhoittuminen osoittaa työn vaikuttavuutta, vaikka myös Valkeassa kesällä 2024 tapahtuneilla puukotuksilla on varmasti ollut osuutta asiaan. Puukotukset ovat luoneet pelon ilmapiiriä, mikä todistaa, että nuorten kovuus jää useimmiten esittämisen tasolle. Kovan jätkän esittäminen ilmeni myös pariin kertaan kyselyn vastauksista.

Yksi vastaaja nostaa esiin ilmiöiden polarisoitumisen nuorten keskuudessa. Hän tarkoittaa polarisoitumisella sitä, että toiset ihannoivat roadman-kulttuuria todella selkeästi, toiset lähinnä ihmettelevät ilmiötä. Hän kertoo, ettei roadman-ilmiötä ihannoivilla ole harrastuksia tai vapaa-aikaa vieviä asioita. Siispä nuoria tulee kannustaa harrastusten pariin ja tarjota heille mielekästä tekemistä. Keinoja voivat olla esimerkiksi järjestötyön tarjoama toiminta sekä toiminnallinen erityisnuorisotyö, jonka menetelmäksi sopii katukulttuurityöpaja (Alanko ym. 2023, 40; Törrö ym. 2023, 201–210).

6.5 Jengiytymisen ennaltaehkäisyn kehittämistarpeita

Kyselyn viides osio pureutuu jengiytymisen ehkäisemiseen. Osio sisälsi kaksi kysymystä. Ensimmäisessä pyydettiin kertomaan, millaisia toimia vastaajat ovat työtiiminsä kanssa tehneet tai aikovat tehdä jengiytymisen ehkäisemiseksi. Toinen kysymys selvittää, miten jengiytymisen ennaltaehkäisyä voisi vastaajien mielestä kehittää niin heidän omassa työssään kuin koko Oulun mittakaavassa. (Liite 1.)

Vastaajien toimet jengiytymisen ehkäisemiseksi ovat olleet melko pitkälle luvun 3 mukaisia. Vastauksissa mainittiin esimerkiksi varhainen puuttuminen, matalan kynnyksen apu, oikeiden tahojen piiriin ohjaaminen, tasavertainen kohtaaminen ja luottamuksen lisääminen nuoriin, kadulla tehtävä työ, puheeksiottaminen sekä moniammatillinen yhteistyö. Lisäksi nuorten kanssa oli keskusteltu rikosten seurauksista, pidetty aktiivisesti yhteyttä ja annettu heille informaatiota.

Erityisesti huomio kiinnittyy vastaajaan, jonka työtiimi on opettanut nuorille yhteisön pelisääntöjä, digihyvintointiin ja someen liittyviä asioita sekä laillisuuskasvatusta. Näistä aiheista he ovat jakaneet materiaalia peruskouluihin. Lisäksi he ovat käyneet nuorten kanssa avointa ja rentoa keskustelua. Tällaista toimintaa on tarpeen tehdä laajemmin ja juurikin peruskoulujen panosta jengiytymisen ehkäisemisessä kaivataan. Peruskoulut tarvitsevat koulusosionomeja tai koulunuorisotyöntekijöitä, joilla on aikaa keskittyä koulusosiaalityöhön ja ennaltaehkäiseviin toimiin. Nuorten parissa toimivien ammattilaisten tulee tehdä peruskoulujen kanssa tiivistä yhteistyötä ja vieraila kouluissa pitämässä oppitunteja. (ks. Talentia-lehti 2018; Korpela-Liimatainen & Tauriainen 2023, 218; Törrö ym. 2023, 191–199.) Peruskouluissa kannattaa myös keskittyä nuorten sosiaalisiin suhteisiin, kuten eräs vastaajista on omassa työssään tehnyt:

Kiinnitän aiempaa enemmän huomiota nuorten sosiaalisiin suhteisiin. Toki aiemminkin olen kysellyt, onko nuorella esimerkiksi ystäviä, mutta nykyään esitän enemmän tarkentavia kysymyksiä liittyen ystäväsuhteiden laatuun ja niihin liittyvään toimintaan - mitä nuori tekee ystäviensä kanssa, milloin he tapaavat, jne. Mikäli puheissa nousee esiin viitteitä jengiytymisestä (esim. toistuvaa rikollisuutta tai väkivaltaisuutta), otan asian puheeksi nuoren kanssa. Yritän luoda keskustelua laajemmin ystävyys-suhteista ja herättää nuorta miettimään, olisiko hänen mahdollista luoda myös erilaisia ystävyys-suhteita. Välillä nuoret ovat tunnustaneet, etteivät itse niinkään haluaisi esim. varastella, mutta ryhmä, joka varastelee, on ainoa, jonka osaksi he ovat päässeet ja täten pelkäävät jäävänsä yksin, mikäli eivät toimi muun ryhmän mukana. Osalle nuorista keskustelu on antanut muutosmotivaatiota ryhmistä eriytymiseen ja uusien ystävyys-suhteiden luomiseen sellaisten nuorten kanssa, jotka eivät esimerkiksi tee rikoksia. Osa on saattanut löytää jopa saman ryhmän sisältä toisen nuoren, jolla on samanlainen kokemus ja he molemmat ovat lähteneet ryhmästä toistensa tukemana.

Tällaiset ystävyysuhteisiin liittyvät keskustelut ovat äärimmäisen tärkeitä, koska usein kynnys vanhojen ystävien jättämiseen on suuri, ellei ystäväpiiriin kuulu lainkaan rikoksettomaan elämään kannustavia ystäviä. Kaveripiirillä ja sen luomalla sosiaalisella paineella on todella suuri vaikutus nuoreen (ks. Saarholm & Turkka 2023, 37, 39). Rikoksista tai rikollisesta kaveripiiristä irrottautumista pohtiva nuori tarvitsee vahvaa motivointia ja kannustusta, rinnalla kulkemista muutoksessa sekä mahdollisesti ohjaamista paikkoihin, joista on mahdollista löytää uusia ystäviä.

Jengiytymisen ennaltaehkäisyn kehittämistä koskevaan kysymykseen tuli useita hyviä vastauksia. Viidessä vastauksessa mainittiin perheen tukeminen. Kolme vastausta liittyy juurisyiden löytämiseen. Esimerkiksi nuoren toimintaan puuttuminen on "oireen" hoitoa oikean syyn hoitamisen sijaan, jos perheen sisäisessä vuorovaikutuksessa on ongelmia. Yhteenkuuluvuuden tunteen lisääminen, yhteistyön kehittäminen, harrastustoiminnan tukeminen sekä resurssien tarve mainittiin kaksi kertaa.

Yksittäisissä vastauksissa toivottiin varhaisempaa tiedon kulkua, jalkautuvan työn lisäämistä keskustassa ja lähiöissä sekä nuorten osallisuuden ja vaikuttamismahdollisuuksien vahvistamista. Seuraavista kahdesta lainauksesta ilmenee, että nuoret tarvitsevat hyväksyntää ja tunteen siitä, että heistä ollaan kiinnostuneita:

Nuorilla riittävästi mielekästä, ilmaista, matalan kynnyksen tekemistä. Nuorten yhteenkuuluvuuden tunnetta tulisi lisätä. Nuorilla pitää olla se tunne, että heistä välitetään ja heidän tekemisistä ollaan kiinnostuneita. Viranomaisten tulee mennä nuorten luo ja madaltaa kynnystä viranomaisten ja nuorten välillä, olla helposti lähestyttäviä. Nuorten tulee saada tarkoituksenmukaiset mielenterveys- ja päihdepalvelut oikea-aikaisesti. Perheitä tulee tukea sosiaalipalveluiden keinoin.

Olisi hyvä keskittyä enemmän juurisyihin, jotka ovat johtaneet siihen, että nuoret kokevat tarvitsevansa "jengiä" elämäänsä - mitä nuoret kokevat "jengeistä" saavansa? Mihin tarpeeseen jengit nuoren kohdalla vastaavat? Oman kokemukseni perusteella ainakin osalla nuorista taustalla on hyväksynnän puute muualla elämässään. Osa on kasvanut niin rajattomassa ympäristössä, ettei heille ole kehittynyt ymmärrystä siitä, miksi sääntöjä/lakeja pitäisi noudattaa.

Nuorten mielenterveys- ja päihdepalveluihin tulee satsata enemmän, mutta aikuisten mielenterveys- ja päihdepalveluiden kehittäminen on vähintään yhtä tärkeää. Vanhemmat eivät jaksakaan kiinnostua lastensa tekemisistä tai jaksakaan asettaa lapsilleen rajoja, mikäli heillä on hoitamattomia mielenterveys- ja päihdeongelmia. Lapset ja nuoret tarvitsevat rajoja, jotta he oppisivat kunnioittamaan sääntöjä ja lakeja. Luoto & Viskari (2023, 183–186) ja Sambou ym. (2023a, 169) kirjoittavat mielenterveys- ja päihdepalveluiden kehittämisestä, johon Oulussa tulee keskittää enemmän resursseja.

Tärkeitä ja huomionarvoisia kehittämisideoita vastausten mukaan ovat myös kokemusasiantuntijoiden hyödyntäminen, kaikenlaisen rasismien kitkeminen ja kotouttamisen parantaminen sekä nuorten medialukutaidon kehittäminen. Kokemusasiatuntijat ovat positiivisia roolimalleja, joihin nuoret luottavat helpommin (Alanko ym. 2023, 52). Maahanmuuttaja- ja vähemmistöerityisyys vähentävät syrjinnän kokemuksia (Sambou ym. 2023b, 271). Maahanmuuttajien kotoutumista, työllistymistä, koulutusta ja vanhemmuuden tukemista on edistettävä. Maahanmuuttajanuorten kielitaitoa ja harrastustoimintaa on kehitettävä. (Alanko ym. 2023, 30, 40.) Lisäksi 5.–6.-luokkalaisille lapsille on löydettävä valvottu ajanviettopaikka, koska yhden vastaajan mukaan Oulussa ei tällä hetkellä ole sellaista.

Lopuksi totean erästä vastaajaa lainaten, että jengiytymisen ja rikosten ennalta estäminen kaikkien yhteinen asia. Mukaan tarvitaan niin koulut, kodit, vapaa-ajan toimijat kuin viranomaisetkin.

7 POHDINTA

7.1 Johtopäätökset

Opinnäytetyöni tavoitteena oli auttaa oululaisten nuorten parissa toimivia organisaatioita ja ammattihenkilöitä jengiytymisen ennaltaehkäisyssä. Tutkimuskysymykseni olivat ”Millaisia katujengien piirteitä Oulussa mahdollisesti ilmenee?” ja ”Millaisia jengiytymisen ennaltaehkäisyn keinoja Oulussa tarvitaan?”. Hypoteesini mukaisesti Oulussa ei tällä hetkellä ole katujengejä, mutta niiden piirteitä on havaittavissa. Lisäksi aineistosta ilmeni useita ennaltaehkäisyn kehittämistarpeita.

Oululaisnuorten käyttäytyminen viittaa jengimäistä toimintaa enemmän rikollisuuden ihannointiin tai piittaamattomuuteen säännöistä ja laeista. Salusjärven (2023) käsittelemää roadman-kulttuuria näkyy Oulun katukuvassa jonkin verran, mutta ilmiön suosio on hiipunut vuoden aikana. Kaiken kaikkiaan Oulun keskustassa tilanne on rauhoittunut. Nuorisorikollisuuden ja jengiytymisen ehkäisemiseksi tehdyt toimenpiteet ovat olleet vaikuttavia.

Euroopan rikosentorjuntaverkoston (EUCPN 2022, 14–18) ja Samboun ym. (2023a, 154–155) kuvaamat katujengien piirteet näyttävät keskittyvän eivät vaikuta koskettavan kovin suurta osaa nuorista. Muutamien kaveriporukoiden käyttäytyminen on joidenkin oululaisten nuorten parissa toimivien ammattihenkilöiden mukaan huolestuttavaa. Jengiytymistä voi alkaa tapahtua, mikäli nuoria ei pidetä silmällä. Eritoten huomiota on kiinnitettävä kaikkein nuorimpiin kaduilla liikkujiin, ja heille on tarjottava herkästi varhaista tukea.

Nuorison käyttäytymisessä on havaittu väkivaltaa, rikosten tekemistä sekä huumeiden käyttämistä tai välittämistä, jotka Poliisi (2023) ja Salusjärvi (2023) liittävät katujengi- ja roadman-ilmiöihin. Jotkut nuoret haluavat olla kovia ja käyttäytyvät jännityshakuisesti. Puukon tai muun aseiden mukana kantaminen on yleistynyt. Nuoret käyttävät kalliita merkkivaatteita tai niiden kopioita, joita varastellaan ja jopa ryöstetään. Kalliiden merkkivaatteiden käyttäminen ei

kuitenkaan automaattisesti tarkoita rikollista käyttäytymistä tai sen ihannoitua, vaan se voi olla puhtaasti pukeutumistyyli (Salusjärvi 2023).

Media paisuttelee asioita, minkä myötä katujengi- ja roadman-ilmiöt ovat levinneet puheissa laajemmalle kuin todellisuudessa (ks. Saarholm & Turkka 2023, 33). "Katujengi"-termin asianmukaiseen käyttöön tulee kiinnittää huomiota, jotta ei tapahdu turhaa leimaantumista tai synny turhaa paniikkia. Katujengin määrittely ja tunnistaminen ei ole helppoa, sillä erilaisia määritelmiä on useita, ja katujengien toiminta muuttuaan jatkuvasti, kuten Forss (2023, 9–11) on todennut. Puhekielessä yhdessä kokoontuvaa kaveriporukkaa saatetaan helposti kutsua katujengiksi, vaikka heidän toimintaansa ei liittyisi mitään rikollista. Katujengi-ilmiön toittaminen voi johtaa ilmiön toteuttamiseen ja normaalien nuoruusiän merkkien patologisointiin. Muutoinkin nuorten kanssa työskentelyssä on oltava tarkkana, ettei tule vahvistaneeksi lainvastaista käyttäytymistä.

Vaikka Oulussa on onnistuttu ehkäisemään jengiytymistä hyvin, on ennaltaehkäiseviä toimia kehitettävä entisestään. Seuraavaksi esittelen kehittämistarpeita kyselytutkimuksen pohjalta. On mahdollista, että ehdottamiani keinoja on jo toteutettu, mutta ne eivät tulleet kyselyn vastauksissa esille. Kehittämisehdotusten toteuttaminen vaatii usein resursseja ja rahoitusta, joten niiden toteuttaminen ei ole yksinkertaista.

Jengiytymisen ennaltaehkäiseminen vaatii panosta ja tiivistä yhteistyötä kaikilta toimijoilta. Etenkin peruskoulujen ja Rikosseuraamuslaitoksen kanssa tehtävää yhteistyötä tulee lisätä. Moniammatillisessa yhteistyössä kaivataan varhaisempaa tiedonkulkua. Yhteistyötä tulee tehdä myös perheiden kanssa säännöllisesti, tarjota heille vanhemmuuden tukea ja osallistaa työskentelyyn enemmän (Schalin 2019, 47–48; Piispa ym. 2023, 52; Sambou ym. 2023b, 263). Esimerkiksi Piispan ym. (2023, 53) ja Samboun ym. (2023b, 263–264) esittelemän MDFT-terapiamenetelmän käyttöönottoa voisi harkita. Perheestä löytyy usein juurisyy nuoren oireilulle. Juurisyyden löytäminen onkin nuorisoriikollisuuden ja jengiytymisen ehkäisyssä tärkeää.

Koulut tarvitsevat koulusosionomeja tai koulunuorisotyöntekijöitä (ks. Talentia-lehti 2018). Kouluissa ja myös muualla nuorten kanssa tehtävässä työssä on tärkeää opettaa nuorille tunnetaitoja, itsetunnon ja -luottamuksen kehittämistä, yhteisön pelisääntöjä, digihyvinvointia, laillisuus- ja päihdekasvatusta sekä medialukutaitoa. Nuorille tulee puhua rahasta, opettaa taloudenhallintaa ja ohjata laillisiin keinoihin ansaita rahaa. Sosiaalisista suhteista ja tulevaisuuden suunnitelmista on hyvä keskustella syvällisesti. Lisäksi on tärkeää löytää nuoren vahvuudet (Korpela-Liimatainen & Tauriainen 2023, 219–220). Hyviä menetelmiä ovat esimerkiksi arvostavan haastattelun menetelmä ja tulevaisuuskartta (ks. Korpela-Liimatainen & Tauriainen 2023, 219–220; Opinvoimala 2024).

Rikoserityistä ja toiminnallista erityisnuorisotyöllistä otetta tulee hyödyntää (ks. Alanko ym. 2023, 40, 48–50; Törrö ym. 2023, 201–210). Erityisesti kokemusasiantuntijoita kannattaa palkata ammattilaisten avuksi (Alanko ym. 2023, 52). Myös erilaisista etnisistä taustoista ja vähemmistöistä tulevat työntekijät ovat tärkeä lisä työyhteisöissä (Sambou ym. 2023b, 271, 273). Maahanmuuttajien kotoutumiseen ja rasisminvastaiseen työhön on panostettava enemmän (Alanko ym. 2023, 30, 44). Alueisiin, joilla liikkuu häiriköiviä kaveriporukoita, on kohdennettava aluelähtöistä ympäristö- ja naapurustotyötä (ks. Alanko ym. 2023, 43–44; THL 2023). Katukulttuurityöpajan menetelmällä nuorille saadaan mielekästä vapaa-ajan tekemistä (Törrö ym. 2023, 201–202). Nuorten harrastustoimintaa, osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia tulee edistää.

Oulussa tarvitaan parempia ja toimivampia mielenterveys- ja päihdepalveluita, niin nuorille kuin aikuisillekin. Palveluiden piiriin pääsyn myötä aikuiset jaksavat kiinnostua lastensa tekemisistä paremmin ja asettaa lapsilleen rajoja. Lisäksi 5.-6.-luokkalaiset lapset tarvitsevat valvotun ajanviettopaikan. He ovat muutenkin teini-ikäisyyden kynnyksellä ikäryhmä, johon on kiinnitettävä erityistä huomiota.

Pohdin, voisiko Oulussa resurssien löytyessä kehittää kokonaan uuden toimintamallin, joka paneutuu pinnalla oleviin ilmiöihin, kuten puukkojen tai aseiden mukana kantamiseen, merkkivaatteiden varasteluun, myymälävarkauksiin ja rahan kiristämiseen. Tässä tulisi varoa rikollisen

käyttäytymisen vahvistamista. Toimintamalliin voisi yhdistää esittämiäni kehitysehdotuksia, tai koota niistä omia toimivia ja uusia toimintamalleja. Niin vanhat kuin uudetkin toimintamallit vaativat pitkäkestoista työskentelyä. Lisäksi kannattaa huomata luvussa 3.3 käsitellyt kehittämistarpeet, vaikka niistä kaikkia ei käsitelty Tulokset- ja Pohdinta-kappaleissa.

Yhteiskunnallisesti tärkeää on pyrkiä vähentämään huono-osaisuutta ja polarisaatiota sekä rasismia. Nämä eivät muutu hetkessä, vaan vaativat yhteiskunnan rakenteiden ja ihmisten asenteiden muutosta. Jo yksikin asenteen muutos on askel kohti parempaa yhteiskuntaa.

7.2 Hyödynnettävyys

Opinnäytetyötäni on mahdollista hyödyntää nuorisorikollisuuden ja jengiytymisen ennaltaehkäisyssä. Opinnäytetyö esittää useita ennaltaehkäisyn keinoja, joita Oulussa tarvitaan lisää. Näiden avulla on mahdollista kehittää jopa uusia toimintamalleja. Oululaisten nuorten parissa työskentelevä ammattilainen voi saada opinnäytetyöstäni ideoita työskentelyynsä ja huomata asioita, joihin on hyvä kiinnittää huomiota. Opinnäytetyöni sopii hyödynnettäväksi erityisesti organisaatioille, jotka osallistuivat kyselyyn. Myös muut oululaisia nuoria työssään kohtaavat toimijat voivat käyttää opinnäytetyötäni. Vaikka näkökulmani on Oulun tilanteessa, voi opinnäytetyöstä olla hyötyä valtakunnallisesti kaikille suomalaisten nuorten parissa toimiville työntekijöille. Lisäksi opinnäytetyö voi toimia pohjana jatkotutkimukselle. Jatkotutkimusaiheita käsittelem luvussa 7.4.

7.3 Eettisyys ja luotettavuus

Noudatan opinnäytetyössäni Tutkimuseettisen neuvottelukunnan tutkijoille asettamia yleisiä eettisiä periaatteita. Toiminnan eettisyys on tärkeä periaate, joka ohjaa opinnäytetyön tekemistä. Opinnäytetyö on eettinen, kun se on tehty hyvin, vastuullisesti ja perustellusti. (Hyvärinen 2017, 32.) Ihmisiin kohdistuvissa tutkimuksissa tärkeimpiä eettisiä periaatteita ovat informointiin perustuva suostumus, luottamuksellisuus, seuraukset ja yksityisyys (Hirsijärvi & Hurme 2011, 20). Tutkija kunnioittaa tutkimukseen osallistuvien ihmisarvoa ja itsemääräämisoikeutta sekä toteuttaa tutkimuksensa aiheuttamatta vahinkoa tai haittaa tutkittaville

(Ranta & Kuula-Luumi 2017, 414; Tuomi & Sarajärvi 2018, 156; Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019, 7). Tutkija noudattaa perustuslain mukaisia oikeuksia, joita ovat esimerkiksi henkilökohtainen vapaus ja sananvapaus (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019, 7).

Yleisten eettisten periaatteiden lisäksi opinnäytetyön tekemisessä on noudatettava Tutkimuseettisen neuvottelukunnan hyvää tieteellistä käytäntöä, jotta opinnäytetyö olisi eettisesti hyväksyttävä, luotettava ja uskottava. Hyvän tieteellisen käytännön mukaan noudatetaan rehellisyyttä ja tarkkuutta tutkimustyössä, sovelletaan tieteellisen tutkimuksen kriteerien mukaisia ja eettisiä tiedonkeruu-, tutkimus- ja arviointimenetelmiä sekä toteutetaan avointa ja vastuullista viestintää tuloksia julkaistaessa. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 5; Tuomi & Sarajärvi 2018, 150–151.)

Opinnäytetyöhön osallistuminen on täysin vapaaehtoista ja siitä on oikeus kieltäytyä (Hyvärinen 2017, 32; Ranta & Kuula-Luumi 2017, 414; Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019, 8). Osallistujalle ei saa syntyä tunnetta osallistumisen pakollisuudesta. Hänellä on oikeus keskeyttää osallistuminen missä vaiheessa tahansa. Osallistujalla on oikeus saada tietoa opinnäytetyön sisällöstä, henkilötietojen käsittelystä ja opinnäytetyön käytännön toteutuksesta sekä aineiston käsittelystä ja säilyttämisen elinkaaresta. Opinnäytetyön toteutuksesta ja tavoitteista on annettava osallistujalle ymmärrettävä ja totuudenmukainen kuva. (Hyvärinen 2017, 32; Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019, 8–9.)

Kun aloin selvittää organisaatioiden kiinnostusta osallistua kyselytutkimukseen, kerroin heti alussa vastaamisen olevan täysin vapaaehtoista ja anonyymiä. Tiedotin heitä myös opinnäytetyön toteutuksesta ja tavoitteista sekä lähetin heille tiedoksi ja tutkimuslupapäätöksen tekemiseksi aineistohallintasuunnitelman, joka sisälsi tietoa aineiston käsittelystä ja säilyttämisen elinkaaresta. Kyselylinkin yhteydessä lähetetyssä saatekirjeessä (Liite 2) mainitsin vapaaehtoisuudesta ja anonyymiydestä uudestaan ja huomautin, että kyselyyn vastaaminen katsotaan suostumukseksi osallistua tutkimukseen. Saatekirjeessä (Liite 2) kerroin myös opinnäytetyön toteutuksesta ja tavoitteista sekä aineiston käsittelystä.

Opinnäytetyöhön osallistuneiden henkilöiden yksityisyyttä tulee suojella. Heidän tietojaan ei ole tarkoituksenmukaista julkaista siten, että heidät voidaan tunnistaa. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019, 12–13.) Osallistujat on anonymisoitava (Kuula & Tiitinen 2010, 452; Hyvärinen 2017, 32). Toteutin kyselyn anonyymisti eikä kerännyt henkilötietoa. Lähetin kyselylinkin osallistujille esihenkilöiden kautta, jotta en tule keränneeksi henkilötietoja sähköpostiini. Anonymisoinnin tekniikkoja ovat muuttaminen, poistaminen ja kategorisointi, joista käytin poistamisen tekniikkaa. Poistamisen avulla tunnistetieto hävitetään. (Ranta & Kuula-Luumi 2017, 419.) Muutamasta kyselyn vastauksesta olisi voinut tunnistaa henkilön, koska niissä kerrottiin vastaajan työskentely-ympäristöstä. Näitä vastauksia en lainannut suoraan, vaan poistin tunnistetiedon ja kerroin asian omin sanoin asiasisältöä muuttamatta. Kerron opinnäytetyössä vastaajien olevan oululaisten nuorten kanssa toimivia ammattihenkilöitä, eikä erittele heidän ammattejaan tai organisaatioitaan tarkemmin.

Virheiden välttämiseksi on arvioitava tutkimuksen luotettavuutta. Esiin nousevat kysymykset totuudesta ja objektiivisesta tiedosta sekä havaintojen luotettavuudesta ja niiden puolueettomuudesta. Totuuden kysymystä voidaan arvioida neljän totuusteorian avulla, joista yksi on korrespondenssiteoria. Sen mukaan väite on totta, jos se vastaa todellisuutta. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 158–160.) Opinnäytetyöni kannalta voidaan arvioida, että Oulussa on näkyvissä katujengien piirteitä ja roadman-ilmiötä, koska moni vastaaja on omin silmin havainnut niin. Väisämättä on kuitenkin totta, että opinnäytetyön tekijä luo tutkimusasetelman ja tulkinat (Tuomi & Sarajärvi 2018, 160). Aineiston tulkinta tapahtuu omasta kokemusmaailmastani käsin. Laadullinen aineisto on tulkinnallista eikä sellaisenaan kuvaa todellisuutta. Tutkijan omalla tulkinnalla on vaikutusta siihen, mitkä seikat nousevat tarkastelun keskipisteeksi. (Kiviniemi 2018, 76.)

Validiteetti ja reliabiliteetti vastaavat tutkimuksen luotettavuuskysymyksiin. Tutkimus on validi silloin, kun ollaan tutkimassa sitä, mitä on tarkoitus tutkia. (Metsämuuronen 2006b, 48; Tuomi & Sarajärvi 2018, 160.) Hyvin valittu tutkimusasetelma ja otanta sekä oikea käsitteen muodostus ja oikein valittu teoria parantavat validiteettia (Metsämuuronen 2006b, 48). Koen, että opinnäytetyöni validiteetti on

hyvällä tasolla, koska olen onnistunut toteuttamaan opinnäytetyön tarkoituksenmukaisesti. Teoria ja tulokset vastaavat toisiaan ja tulokset vastaavat tutkimuskysymyksiin. Otanta on hyvin valittu ja vastausprosentti on korkea. Hyvä ja laaja otanta sekä korkea vastausprosentti tekevät opinnäytetyöstä myös reliabelin. Reliabiliteetti viittaa tutkimuksen toistettavuuteen eli opinnäytetyö antaa eri tutkimuskerroilla melko samat vastaukset (Metsämuuronen 2006b, 56; Tuomi & Sarajärvi 2018, 160).

Hyvin valittua otantaa perustelen käyttämälläni lumipallo-otannalla. Lumipallo-otannan tuloksena sain mukaan osallistujia, joita en olisi itse huomannut kysyä mukaan. Lumipallo-otanta on luotettava tapa selvittää tutkimusongelman kannalta keskeisimmät henkilöt, sillä jo saatua tietoa täydennetään avainhenkilöiden ehdottamilla osallistujilla (Hirsijärvi & Hurme 2011, 59–60). Suurin osa ehdotetuista osallistujista oli samoja, joita olin itsekin ajatellut pyytää mukaan kyselyyn. Otannassa on siis hyvin valittuna tahot, joilla on parhaat tiedot tutkimastani aiheesta.

7.4 Jatkotutkimusaiheet

Opinnäytetyöni voi toimia pohjana tai kimmokkeena jatkotutkimukselle, jolle esitän ideoita tässä luvussa. Kun lähdin itse suunnittelemaan opinnäytetyötäni, halusin selvittää nuorten näkökulmaa aiheeseen. Lopulta aiheen rajautuessa luovuin nuorten näkökulman selvittämisestä. Olisi mielenkiintoista kuulla, millaisia merkityksiä nuoret antavat katujengi-ilmiölle. Hedelmällistä olisi tarkastella, miten vaikkapa täysi-ikäisten ja yläkouluikäisten vastaukset eroavat toisistaan. Vieläkin mielenkiintoisempaa olisi selvittää rikollisuudessa kiinni olevan tai siitä irtaantuneiden nuorten ajatuksia. Toivoisin aiheesta myös etnografisia tutkimustuloksia, joita voi hankkia esimerkiksi jalkautumalla nuorisotyöntekijöiden mukaan. Etnografinen tutkimus oli aluksi mukana myös omassa suunnitelmassani, mutta monien mutkien kautta päädyin lopulta kyselytutkimukseen.

Omassa opinnäytetyössäni jouduin rajaamaan jengiytymisen syiden käsittelyn todella pintapuoliseksi. Jatkotutkimusaiheena voisikin toimia nuorisorikollisuuden

ja jengiytymisen syiden tutkiminen laajemmin. Myös maailmalla käytettyihin nuorisoriikollisuuden ja jengiytymisen ehkäisemisen menetelmiin voisi perehtyä laajemmin kuin itse tein.

Jatkotutkimuksen voisi tehdä vaikuttavuuden näkökulmasta. Kohteeksi voisi valita jonkin Oulussa käytetyn ennaltaehkäisyn toimintamallin tai menetelmän ja seurata sen vaikuttavuutta. Parasta olisi, jos tätä opinnäytetyötä käytettäisiin ennaltaehkäisevien toimien kehittämiseen, ja vaikuttavuustutkimusta tehtäisiin käyttöön otetusta kehittämis ehdotuksestani. Jos Oulussa esimerkiksi lisätään kokemusasiantuntijoiden hyödyntämistä, olisi tästä mahdollista tehdä vaikuttavuustutkimus opinnäytetyönä.

Katujengi-ilmiön kehittymistä Oulussa tulee seurata. Jatkotutkimuksen voi siis tehdä samasta näkökulmasta kuin itse tein, mutta vertaillen opinnäytetyöni tuloksia senhetkiseen esimerkiksi vuoden tai kahden päästä. Aiheeksi voi ottaa myös toisen kaupungin näkökulman. Opinnäytetyötä isompi tutkimus voisi selvittää useiden kaupunkien tilanteita ja eroavaisuuksia sekä niiden syitä.

LÄHTEET

Ahjopalo, J. 2021. Mikä ihmeen roadman-kulttuuri? Rikollista elämäntapaa ihannoiva ilmiö yleistyy pääkaupunkiseudulla – ”Mennään huppu päässä ja kannetaan puukkoa”. MTV Uutiset. Viitattu 29.9.2024 <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/mika-ihmeen-roadman-kulttuuri-rikollista-elamantapaa-ihannoiva-ilmio-yleistyy-paakaupunkiseudulla-mennaan-huppu-paassa-ja-kannetaan-puukkoa/8234408#gs.fwlpio>.

Aitoaho, S. 2023. Oulussa on katujengikulttuuria ihannoiva ryhmä, jota poliisi pitää silmällä – Valkeassa aikaa viettävät nuoret: ”Puukolla uhkailut ovat jo todellisuutta”. Nuoret. Kaleva. Viitattu 18.11.2024 <https://www.kaleva.fi/oulussa-on-katujengikulttuuria-ihannoiva-ryhma-jot/5458276>.

Alanko, M., Kinnunen, A., Piispa, M. & Sambou, S. 2023. Rikoksantorjuntatyön tehostaminen Suomessa. Esitys rikoksantorjunnan organisoinnista ja nuorisoriikollisuuden vähentämisen koordinoinnista. Oikeusministeriön julkaisuja, Selvityksiä ja ohjeita 2023:30. Helsinki: Oikeusministeriö. Viitattu 9.11.2024 https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/165062/OM_2023_30_so.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Cremin, R. 2023. Radan varrella. Nuoret. Yle. Viitattu 28.9.2024 <https://yle.fi/a/74-20060761>.

Eskola, J. 2018. Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat: Laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta. Teoksessa R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. 5. uudistettu ja täydennetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 209–231.

EUCPN 2022. Street gang prevention. EUCPN Toolbox Series. Brussels: EUCPN. Viitattu 5.10.2024 https://eucpn.org/sites/default/files/document/files/2206_Toolbox%20FR_LR.pdf.

Forss, M. 2023. Katujengi rikosoikeudellisesti määriteltynä järjestäytyneenä rikollisryhmänä. Edilex-sarja 2023/26. Vertaisarvioitu artikkeli. Edita Publishing Oy. Viitattu 7.10.2024 <https://www.edilex.fi/artikkelit/32228.pdf>.

Haapasalo, J. 2006. Kasvu ympäristön varhaiset riskitekijät rikollisen käyttäytymisen kehityksessä. Teoksessa P. Honkatukia & J. Kivivuori (toim.) Nuorisoriikollisuus. Määrä, syyt ja kontrolli. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 221. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 66. Nuorisoasiain neuvottelukunta, julkaisuja 33. Helsinki, 123–160.

Haikkola, L. & Hästbacka, N. 2019. Johtopäätökset ja suositukset. Teoksessa L. Haikkola, N. Hästbacka & E. Pekkarinen (toim.) Kuka vastaa nuorten rikoksiin? Ammattilaisten, nuorten ja kustannusten näkökulmia palveluihin. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2019:34. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia, 149–159. Viitattu 14.11.2024 https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161548/34_Kuka%20vastaa%20nuorten%20rikkoksiin.pdf.

Hirsijärvi, S. & Hurme, H. 2011. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.

Honkatukia, P. & Suurpää, L. 2007. Nuorten miesten monikulttuurinen elämäntapa ja rikollisuus. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 232. Nuorisotutkimusverkoston/Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 80. Helsinki.

Hyvärinen, M. 2017. Haastattelun maailma. Teoksessa M. Hyvärinen, P. Nikander & J. Ruusuvaara (toim.) Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino, 11–45.

Hästbacka, N. & Haikkola, L. 2019a. Rikoksiin puuttuminen katutason toiminnassa. Teoksessa L. Haikkola, N. Hästbacka & E. Pekkarinen (toim.) Kuka vastaa nuorten rikoksiin? Ammattilaisten, nuorten ja kustannusten näkökulmia palveluihin. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2019:34. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia, 68–128. Viitattu 14.11.2024 https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161548/34_Kuka%20vastaa%20nuorten%20rikoksiin.pdf.

Hästbacka, N. & Haikkola, L. 2019b. Rikoksiin puuttumisen kenttä ja toimintamallien kartoitus kunnissa. Teoksessa L. Haikkola, N. Hästbacka & E. Pekkarinen (toim.) Kuka vastaa nuorten rikoksiin? Ammattilaisten, nuorten ja kustannusten näkökulmia palveluihin. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2019:34. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia, 50–67. Viitattu 14.11.2024 https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161548/34_Kuka%20vastaa%20nuorten%20rikoksiin.pdf.

Jyväskylän yliopisto 2018. Laadullisesta sisällönanalyysistä. Koppa. Viitattu 11.5.2024 <https://koppa.jyu.fi/kurssit/215677/harjoitusryhma/laadullisten-menetelmien-pienryhma/pienryhma-14-2-18.pdf>.

Jyväskylän yliopisto 2021. Laadullinen tutkimus. Tutkimusstrategiat. Menetelmäpolku. Menetelmäpolkuja humanisteille. Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Avoimet. Koppa. Viitattu 9.5.2024 <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/laadullinen-tutkimus>.

Kaakinen, M., Näsi, M. & Danielsson, P. 2023. Nuorten rikollisuus tilastoissa: Viime vuosikymmenten kehitys Suomessa. Teoksessa H. Turkkala & J. Saarholm (toim.) Lasten ja nuorten rikokset. Opas ennaltaehkäisyyn ja rikoskierteiden katkaisuun. Jyväskylä: PS-Kustannus, 52–69.

Kajander, R. 2024. Asiantuntijat toppuuttelevat aikuisten huolta roadman-kulttuurista – ”Aika usein pelko on vähän liioiteltua”. Nuoret. Yle. Viitattu 28.9.2024 <https://yle.fi/a/74-20104875>.

Kantola, A., Mantsinen, J. & Okoh, O. 2024. Kuin veljet – Totuus Suomen katu- ja jengistä. e-kirja. Helsinki: Johnny Kniga.

Kiviniemi, K. 2018. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen

teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. 5. uudistettu ja täydennetty painos. Jyväskylä: PS-Kustannus, 73–87.

Kivivuori, J., Aaltonen, M., Näsi, M., Suonpää, K. & Danielsson, P. 2018. Kriminologia. Rikollisuus ja kontrolli muuttuvassa yhteiskunnassa. Helsinki: Gaudeamus.

Komonen, I. 2024. Nuorisotyöntekijä Sakke Lindin mukaan nuoret ovat kadonneet Oulun keskustasta, ja hänellä on yksi ajatus siitä, mihin. Nuoret. Kaleva. Viitattu 18.11.2024 <https://www.kaleva.fi/nuorisotyontekija-sakke-lindin-mukaan-nuoret-ovat/11389566>.

Korpela-Liimatainen, T. & Tauriainen, M. 2023 Oppilaan oppimisen tuella ja koulu yhteisöön kuulumisella on merkitystä. Teoksessa H. Turkka & J. Saarholm (toim.) Lasten ja nuorten rikokset. Opas ennaltaehkäisyyn ja rikoskierteiden katkaisuun. Jyväskylä: PS-Kustannus, 216–235.

Kuula, A. & Tiitinen, S. 2010. Eettiset kysymykset ja haastattelujen jatkokäyttö. Teoksessa J. Ruusuvaara, P. Nikander & M. Hyvärinen (toim.) Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino, 446–459.

Laine, M. 2014. Kriminologia ja rankaisun sosiologia. Rikosseuraamusalan koulutuskeskus. Acta Poenologica 1/2014. 2. uudistettu laitos. Helsinki: Tietosanoma Oy.

Laki rikoslain muuttamisesta 20.12.2022/1129. Viitattu 7.10.2024 <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2022/20221129#Lidm46263581598592>.

Loukkola, P. 2023. Oulussa ei ole varsinaisia jengejä, mutta poliisi valvoo ryhmitymää, joka ihannoit katujengikulttuuria. Rikokset. Yle. Viitattu 18.11.2024 <https://yle.fi/a/74-20026793>.

Lunde, P. 2004. Järjestäytynyt rikollisuus. Helsinki: Gummerus Kustannus Oy.

Luoto, T. & Viskari, I. 2023. Nuoren päihderiippuvuus: kokemusta ja tutkittua tietoa. Teoksessa H. Turkka & J. Saarholm (toim.) Lasten ja nuorten rikokset. Opas ennaltaehkäisyyn ja rikoskierteiden katkaisuun. Jyväskylä: PS-Kustannus, 174–189.

Metsämuuronen, J. 2006a. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Teoksessa J. Metsämuuronen (toim.) Laadullisen tutkimuksen käsikirja. 1. painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 81–150.

Metsämuuronen, J. 2006b. Metodologian perusteet ihmistieteissä. Teoksessa J. Metsämuuronen (toim.) Laadullisen tutkimuksen käsikirja. 1. painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 16–80.

Mäntysalo, J. 2024. Poliisi havaitsi kaksi merkittävää muutosta Suomen katujengeissä – yksi syistä on Ruotsi. Rikokset. Yle. Viitattu 16.11.2024 <https://yle.fi/a/74-20113310>.

Opinvoimala 2024. Harjoitus: Tulevaisuuskartta. Viitattu 16.11.2024 <https://www.opinvoimala.fi/sivu/harjoitus:-tulevaisuuskartta>.

Pekkarinen, E., Haikkola, L., Hästbacka, N., Karhunen, H. & Schalin, A. 2019. Johdanto. Teoksessa L. Haikkola, N. Hästbacka & E. Pekkarinen (toim.) Kuka vastaa nuorten rikoksiin? Ammattilaisten, nuorten ja kustannusten näkökulmia palveluihin. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2019:34. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia, 13–23. Viitattu 14.11.2024 https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161548/34_Kuka%20vastaa%20nuorten%20rikoksiin.pdf.

Piispa, M., Sambou, S. & Lind, H. 2023. Ohjelmatyö ja moniammatillinen tuki rikosten ehkäisyssä. Rikosten ennaltaehkäisyhankkeen 2020–2022 loppuraportti. Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2023:19. Helsinki: Oikeusministeriö. Viitattu 12.11.2024 https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164998/OM_2023_19_ML.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Poliisi 2023. Katujengien rikollisuus. Miten poliisi määrittelee katujengin? Rikosten kirjo on laaja. Rikokset. Viitattu 12.5.2024 <https://poliisi.fi/katujengien-rikollisuus>.

Ranta, J. & Kuula-Luumi, A. 2017. Haastattelun keruun ja käsittelyn ABC. Teoksessa M. Hyvärinen, P. Nikander & J. Ruusuvoori (toim.) Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino, 413–426.

RETS 2024a. Nuorten toiminta – tule kokeilemaan jotain uutta. Palvelut ja toiminnot. Nuorten toiminta. Viitattu 6.11.2024 <https://rets.fi/saatio/verkotot/nuortentoiminta/>.

RETS 2024b. RETS-tukihenkilötoiminta. Palvelut ja toiminnot. Nuorten toiminta. RETS-tukihenkilötoiminta nuorille. Viitattu 6.11.2024 <https://rets.fi/saatio/juntu-tukea-vakivallalla-oireileville-ja-radikalisoitumisvaarassa-oleville-nuorille/>.

RETS 2024c. Säätiön historia. Tutustu säätiöön. Tausta. Viitattu 6.11.2024 <https://rets.fi/saatio/tutustu-saatioon/tausta/>.

Rikoslaki 19.12.1889/39. Viitattu 7.10.2024 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001#L6>.

Rintala, H. 2024. Kempeleläisnuori hakattiin ja häneltä vietiin kengät – merkkituotteiden ryöstäminen väkivalloin on ilmiö, jota tavataan myös Oulun seudulla. Rikokset. Rantalakeus. Viitattu 20.11.2024 <https://www.rantalakeus.fi/kempelelaisnuori-hakattiin-ja-hanelta-viettiin-keng/11407432>.

Saarholm, J. & Turkka, H. 2023. Rikollinen nuoruus: Näkökulmia rakenteiden välistä. Teoksessa H. Turkka & J. Saarholm (toim.) Lasten ja nuorten rikokset. Opas ennaltaehkäisyyn ja rikoskierteiden katkaisuun. Jyväskylä: PS-Kustannus, 30–51.

Saarikkomäki, E. & Tanskanen, M. 2018. Nuorisoriikollisuus. Teoksessa H. Niemi (toim.) Rikollisuustilanne 2017. Rikollisuuskehitys tilastojen ja tutkimusten valossa. Katsauksia 29/2018. Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. Valtiotieteellinen tiedekunta. Helsinki: Helsingin yliopisto, 199–220.

Salmi, V. 2006. Sosiaalinen pääoma ja nuorisoriikollisuus. Teoksessa P. Honkatukia & J. Kivivuori (toim.) Nuorisoriikollisuus. Määrä, syyt ja kontrolli. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 221. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 66. Nuorisoasiain neuvottelukunta, julkaisuja 33. Helsinki, 187–210.

Salusjärvi, A. 2023. Aleksis Salusjärven kolumni: Roadmanien myötä nuoriso on taas pilalla, ja tälläkin kertaa se pitää osittain paikkansa. Kolumni. Yle. Viitattu 13.5.2024 <https://yle.fi/a/74-20020858>.

Sambou, S., Saarholm, J. & Lakhal, M. 2023a. Nuorisojengi elämänvaiheena ja jengiytymisen ehkäisemisen mahdollisuudet. Teoksessa H. Turkka & J. Saarholm (toim.) Lasten ja nuorten rikokset. Opas ennaltaehkäisyyn ja rikoskierteiden katkaisuun. Jyväskylä: PS-Kustannus, 152–173.

Sambou, S., Turkka, K. & Yliruka, L. 2023b. Systeeminen ja moniammatillinen työote lastensuojelussa. Teoksessa H. Turkka & J. Saarholm (toim.) Lasten ja nuorten rikokset. Opas ennaltaehkäisyyn ja rikoskierteiden katkaisuun. Jyväskylä: PS-Kustannus, 253–276.

Schalin, A. Kansainvälinen kirjallisuuskatsaus puuttumisen malleista, niiden vaikuttavuudesta ja kustannushyödyistä. Teoksessa L. Haikkola, N. Hästbacka & E. Pekkarinen (toim.) Kuka vastaa nuorten rikoksiin? Ammattilaisten, nuorten ja kustannusten näkökulmia palveluihin. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2019:34. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia, 24–49. Viitattu 14.11.2024 https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161548/34_Kuka%20vastaa%20nuorten%20rikoksiin.pdf.

Sisäministeriö 2022. Ankkuritoiminnan käsikirja. Sisäinen turvallisuus. Sisäministeriön julkaisuja 2022:40. Helsinki: Sisäministeriö. Viitattu 11.11.2024 https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164528/SM_2022_40.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

SurveyMonkey 2024. Ristiintaulukointi tutuksi. Viitattu 20.11.2024 <https://fi.surveymonkey.com/mp/what-is-a-crosstab-and-when-to-use/>.

Talentia-lehti 2018. Koulusosionomi tukee koko luokan hyvinvointia. Artikkelit. Sosiaalialan edunvalvonta- ja ammattilehti. Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry. Viitattu 14.11.2024 <https://www.talentia.fi/talentia-lehti/koulusosionomi-tukee-koko-luokan-hyvinvointia/>.

THL 2023. Naapurustotyö. Ehkäisevä päihdetyö. Alkoholi, tupakka ja riippuvuudet. Viitattu 11.11.2024 <https://thl.fi/aiheet/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/ehkaiseva-paihde-tyo/naapurustotyö>.

THL 2024. Nuorten katuväkivallan ehkäisy. Sisällön suunnittelu. Terveyden edistämisen määräraha. Kansallinen tuki ja verkostot. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtaminen. Viitattu 11.11.2024 <https://thl.fi/aiheet/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/kansallinen-tuki-ja-verkostot/terveyden-edistamisen-maararaha/sisallon-suunnittelu1/nuorten-katuvakivallan-ehkaisy>.

Tilastokeskus 2024. Kvalitatiivinen tutkimus. Käsitteet. Tietoa tilastoista. Viitattu 9.5.2024 https://stat.fi/meta/kas/kvalit_tutkimus.html.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.

Turkka, H. & Saarholm, J. 2023a. Lasten ja nuorten rikokset. Opas ennaltaehkäisyyn ja rikoskierteiden katkaisuun. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Turkka, H. & Saarholm, J. 2023b. Monialainen linssi nuorisoriikollisuuteen. Teoksessa H. Turkka & J. Saarholm (toim.) Lasten ja nuorten rikokset. Opas ennaltaehkäisyyn ja rikoskierteiden katkaisuun. Jyväskylä: PS-Kustannus, 383–390.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje (2012). Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Viitattu 10.5.2024 https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/htk_ohje_verkko14112012.pdf.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarvointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 3/2019. Toinen uudistettu painos. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Viitattu 10.5.2024 https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2020.pdf.

Tähtinen, J., Laakkonen, E. & Broberg, M. 2020. Tilastollisen aineiston käsittelyn ja tulkinnan perusteita. Turun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan julkaisuja C:22. 2. uudistettu painos. Turku: Turun yliopiston kasvatustieteiden laitos.

Törrö, M., Nieminen, P. & Turkka, H. 2023 Taide, toiminta ja yhteisöt rikollisuuden ehkäisyssä. Teoksessa H. Turkka & J. Saarholm (toim.) Lasten ja nuorten rikokset. Opas ennaltaehkäisyyn ja rikoskierteiden katkaisuun. Jyväskylä: PS-Kustannus, 190–215.

Valli, R. 2018a. Aineistonkeruu kyselylomakkeella. Teoksessa R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 5. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 92–116.

Valli, R. 2018b. Vastausten tulkinta määrällisessä tutkimuksessa. Teoksessa R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. 5. uudistettu ja täydennetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 261–275.

Valli, R. & Perkkilä, P. 2018. Sähköinen kyselylomake ja sosiaalinen media aineistonkeruussa. Teoksessa R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 5. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 117–128.

Vehkalahti, K. 2014. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Helsinki: Finn Lectura.

Vilka, H. 2007. Tutki ja mittaa. Määrällisen tutkimuksen perusteet. Helsinki: Tammi.

Yle 2023. Kuka on roadman? Yle Mix. Yle Uutisluokka. Yle Triplet. Viitattu 28.9.2024 <https://yle.triplet.io/uutiset/kuka-on-roadman>.

LIITTEET

Liite 1. Kyselylomake

Liite 2. Saatekirje

Liite 1 1(6). Kyselylomake

Kyselylomake

Kyselyyn vastaaminen on täysin anonyymiä ja vapaaehtoista. Kyselyyn vastaaminen tulkitaan vastaajan suostumukseksi osallistua tutkimukseen. Vastaukset käsitellään luottamuksellisesti ja aineisto hävitetään heti opinnäytetyön valmistuttua. Kyselyyn osallistuneita organisaatioita ei mainita opinnäytetyössä.

Osio 1: Katujengien piirteet

Seuraavat väittämät perustuvat Euroopan rikosentorjuntaverkoston määrittämiin katujengien kriteereihin. Vastaa väittämiin havaintojesi mukaan.

Olen havainnut Oulussa yhden tai useamman nuorisoporukan, jonka jäsenet ovat tietoisia muodostamastaan ryhmästä ja heitä on vähintään kolme.

- Täysin samaa mieltä
- Jokseenkin samaa mieltä
- En samaa enkä eri mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- Täysin eri mieltä

Olen havainnut Oulussa yhden tai useamman nuorisoporukan, joka käyttää tunnusmerkkejä, logoja tai nimeä.

- Täysin samaa mieltä
- Jokseenkin samaa mieltä
- En samaa enkä eri mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- Täysin eri mieltä

Olen havainnut Oulussa yhden tai useamman nuorisoporukan, joka tekee rikoksia toistuvasti.

- Täysin samaa mieltä
- Jokseenkin samaa mieltä
- En samaa enkä eri mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- Täysin eri mieltä

Olen havainnut Oulussa yhden tai useamman nuorisoporukan, joka on katuorientoitunut eli toimii näkyvästi kaduilla, asuinalueilla ja julkisissa tiloissa pelkoa aiheuttaen.

- Täysin samaa mieltä
- Jokseenkin samaa mieltä
- En samaa enkä eri mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- Täysin eri mieltä

Liite 1 2(6). Kyselylomake

Olen havainnut Oulussa yhden tai useamman nuorisoporukan, joka käyttää väkivaltaa ja tekee laittomia tekoja aiheuttaen turvattomuuden tunnetta ja uhkaa yleiselle turvallisuudelle.

- Täysin samaa mieltä
- Jokseenkin samaa mieltä
- En samaa enkä eri mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- Täysin eri mieltä

Olen havainnut Oulussa yhden tai useamman nuorisoporukan, joka toimii tietyllä alueella tai lähiössä.

- Täysin samaa mieltä
- Jokseenkin samaa mieltä
- En samaa enkä eri mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- Täysin eri mieltä

Olen havainnut Oulussa yhden tai useamman nuorisoporukan, jossa ilmenee jokin aiemmissä väittämässä mainituista piirteistä, ja sen lisäksi ainakin osalla porukasta on etninen tai maahanmuuttajatausta.

- Täysin samaa mieltä
- Jokseenkin samaa mieltä
- En samaa enkä eri mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- Täysin eri mieltä

Voit halutessasi tarkentaa havaintojasi katujengien piirteisiin liittyen.

Jos olet havainnut edellisissä väittämässä mainittuja katujengien piirteitä oululaisissa nuorisoporukoissa, niin nouseeko mielestäsi yksi tai useampi katujengin piirre esille muita piirteitä enemmän?

Voit myös kertoa, jos olet esimerkiksi aloittanut työsi vasta ja havainnot ovat siksi vähäisiä.

Osio 2: Alakulttuurisen jengin tunnusmerkit

Seuraavat väittämät perustuvat Walter B. Millerin määrittämiin alakulttuurisen jengin tunnusmerkkeihin. Vastaa väittämiin havaintojesi mukaan.

Olen havainnut Oulussa yhden tai useamman nuorisoporukan, jonka jäsenet sitoutuvat lainvastaiseen käyttäytymiseen ja haluavat olla haitaksi muille ihmisille. (Ongelmallisuus)

- Täysin samaa mieltä
- Jokseenkin samaa mieltä
- En samaa enkä eri mieltä

Liite 1 3(6). Kyselylomake

- Jokseenkin eri mieltä
- Täysin eri mieltä

Olen havainnut Oulussa yhden tai useamman nuorisoporukan, jonka jäsenet toimivat pelottomasti ja rohkeasti. (Kovuus)

- Täysin samaa mieltä
- Jokseenkin samaa mieltä
- En samaa enkä eri mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- Täysin eri mieltä

Olen havainnut Oulussa yhden tai useamman nuorisoporukan, jonka jäsenet pyrkivät hyödyntämään muita ihmisiä ja elämään muulla kuin rehellisellä työllä. (Oveluus)

- Täysin samaa mieltä
- Jokseenkin samaa mieltä
- En samaa enkä eri mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- Täysin eri mieltä

Olen havainnut Oulussa yhden tai useamman nuorisoporukan, jonka jäsenet tekevät vaarallisia asioita ja ottavat riskejä. (Jännitys)

- Täysin samaa mieltä
- Jokseenkin samaa mieltä
- En samaa enkä eri mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- Täysin eri mieltä

Olen havainnut Oulussa yhden tai useamman nuorisoporukan, jonka jäsenet kokevat, että he eivät voi vaikuttaa itse asioihinsa. (Kohtalonomaisuus)

- Täysin samaa mieltä
- Jokseenkin samaa mieltä
- En samaa enkä eri mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- Täysin eri mieltä

Halutessasi voit tarkentaa havaintojasi alakulttuurisen jengin tunnusmerkkeihin liittyen.

Jos olet havainnut edellä mainittuja alakulttuurisen jengin tunnusmerkkejä oululaisissa nuorisoporukoissa, niin nouseeko mielestäsi yksi tai useampi tunnusmerkki esille muita tunnusmerkkejä enemmän?

Osio 3: Roadman-kulttuuri

Liite 1 4(6). Kyselylomake

Seuraavat väittämät liittyvät roadman-kulttuurin aiheuttamiin lieveilmiöihin. Vastaa väittämiin havaintojesi mukaan.

Olen havainnut oululaisten nuorten käyttäytymisessä rikollisuuden ihannointia.

- Täysin samaa mieltä
- Jokseenkin samaa mieltä
- En samaa enkä eri mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- Täysin eri mieltä

Olen havainnut oululaisten nuorten käyttäytymisessä rikollista katuelämäntapaa.

- Täysin samaa mieltä
- Jokseenkin samaa mieltä
- En samaa enkä eri mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- Täysin eri mieltä

Olen havainnut oululaisten nuorten käyttäytymisessä huumeiden käyttöä tai välittämistä.

- Täysin samaa mieltä
- Jokseenkin samaa mieltä
- En samaa enkä eri mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- Täysin eri mieltä

Olen havainnut oululaisten nuorten käyttäytymisessä väkivaltaa.

- Täysin samaa mieltä
- Jokseenkin samaa mieltä
- En samaa enkä eri mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- Täysin eri mieltä

Olen havainnut oululaisten nuorten käyttäytymisessä hankaluuksiin ajautumista.

- Täysin samaa mieltä
- Jokseenkin samaa mieltä
- En samaa enkä eri mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- Täysin eri mieltä

Olen havainnut oululaisten nuorten käyttäytymisessä puukon mukana kantamista.

- Täysin samaa mieltä
- Jokseenkin samaa mieltä
- En samaa enkä eri mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- Täysin eri mieltä

Olen havainnut oululaisten nuorten käyttäytymisessä isolla porukalla liikkumista.

- Täysin samaa mieltä

Liite 1 5(6). Kyselylomake

- Jokseenkin samaa mieltä
- En samaa enkä eri mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- Täysin eri mieltä

Olen havainnut oululaisten nuorten käyttävän kalliita merkkivaatteita.

- Täysin samaa mieltä
- Jokseenkin samaa mieltä
- En samaa enkä eri mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- Täysin eri mieltä

Olen havainnut oululaisten nuorten kuuntelevan tai tekevän rap-musiikkia.

- Täysin samaa mieltä
- Jokseenkin samaa mieltä
- En samaa enkä eri mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- Täysin eri mieltä

Halutessasi voit tarkentaa havaintojasi roadman-kulttuurin aiheuttamiin lieveilmiöihin liittyen.

Jos olet törmännyt roadman-ilmiöön, nouseeko mielestäsi jokin edellisissä väit-
tämissä mainituista lieveilmiöistä esille enemmän kuin muut lieveilmiöt?

Osio 4: Jengiytymisen ja roadman-ilmiön kehityssuunta Oulussa

Millainen on mielestäsi jengiytymisen tilanne ja kehityssuunta Oulussa tällä hetkellä? (Huomioi osioissa 1 ja 2 mainitut katujengin kriteerit/piirteet ja alakulttuurisen jengin tunnusmerkit.)

Millainen on mielestäsi roadman-ilmiön kehityssuunta Oulussa tällä hetkellä? (Huomioi osiossa 3 mainitut roadman-kulttuurin aiheuttamat lieveilmiöt.)

Osio 5: Jengiytymisen ehkäiseminen

Millaisia toimia olet tehnyt tai aiot tehdä työtimisi kanssa jengiytymisen ehkäisemiseksi? Oletko havainnut tehdyillä toimilla olleen vaikuttavuutta?

Liite 1 6(6). Kyselylomake

Miten jengiytymisen ennaltaehkäisyä voisi mielestäsi kehittää niin omassa työssäsi kuin ylipäätään Oulussa?

Osio 6: Vapaa sana

Mitä muuta haluat kertoa aiheesta?

Liite 2. Saatekirje

SAATEKIRJE

XX.XX.XXXX

Hyvä vastaanottaja,

Olen Anu Herrala ja opiskelen sosionomiksi Lapin ammattikorkeakoulussa. Teen opinnäytetyötä Oulussa mahdollisesti ilmenevistä katujengien piirteistä ja jengiytymisen ennaltaehkäisystä. Tutkimuskysymyksiäni ovat: "Millaisia katujengien piirteitä Oulussa mahdollisesti ilmenee?" ja "Millaisia jengiytymisen ennaltaehkäisyn keinoja Oulussa tarvitaan?". Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää Oulun katujengitilannetta ja sitä kautta auttaa oululaisten nuorten parissa toimivia ammattihenkilöitä jengiytymisen ennaltaehkäisyssä.

Kerään opinnäytetyön aineiston kyselylomakkeella, johon kutsun Sinut vastaamaan. Kyselyyn vastaaminen on täysin anonyymiä ja vapaaehtoista. Kyselyyn vastaaminen tulkitaan vastaajan suostumukseksi osallistua tutkimukseen. Vastaukset käsitellään luottamuksellisesti ja aineisto hävitetään heti opinnäytetyön valmistuttua. Kyselyyn osallistuneita organisaatioita ei mainita opinnäytetyössä.

Opinnäytetyön on tarkoitus valmistua joulukuussa 2024, jonka jälkeen opinnäytetyö on luettavissa Theseus-julkaisuarkistossa.

Voit vastata kyselyyn **xx.xx.xxxx klo 23.59** saakka.

Vastaan mielelläni opinnäytetyötä koskeviin kysymyksiin.

Pääset vastaamaan kyselyyn tästä linkistä:

https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSdbBbXv3oVuDnA-myIX5mAqN09L2RJ2iPqhnjATH_J81aPEbcA/viewform?usp=sf_link

Suuret kiitokset yhteistyöstä ja osallistumisesta!

Ystävällisin terveisin,

Anu Herrala
sähköposti